

PLAN

[Översiktsplan Gotland 2040]

Kapitel 4 Riksintressen
och andra värden

Granskningsförslag 2024-01-22

Fastställd av Välj ett objekt

Framtagen av Välj ett objekt

Datum [Beslut/Publiceringsdatum]

Gäller 20xx-20xx

Ärendenr RS 2019/1237

Version [1.0]

[Översiktsplan Gotland 2040]

Innehåll

4	Riksintressen och andra värden.....	3
4.1	Riksintresse enligt 3 kap MB.....	7
4.1.1	Riksintresse naturvård 3 kap 6§ MB	10
4.1.2	Riksintresse kulturmiljövård 3 kap 6§ MB.....	27
4.1.3	Riksintresse friluftsliv 3 kap 6§ MB	44
4.1.4	Riksintresse anläggningar för energiproduktion och energidistribution 3 kap 8§ MB.....	52
4.1.5	Riksintresse anläggningar för vattenförsörjning 3 kap 8§ MB	55
4.1.6	Riksintresse fyndigheter av ämnen eller material 3 kap 7§ MB	56
4.1.7	Riksintresse yrkesfisket 3 kap 5§ MB	63
4.1.8	Riksintresse anläggningar för kommunikation 3 kap 8§ MB.....	65
4.1.9	Riksintresse totalförsvaret 3 kap 9§ MB	78
4.2	Riksintresse enligt 4 kap MB	85
4.2.1	Riksintesse rörligt friluftsliv 4 kap 2 §MB	89
4.2.2	Riksintesse högexploaterad kust (Gotlands kust, Östergarn, Storsudret och Fårö) 4 kap 4§ MB	95
4.2.3	Riksintesse Natura 2000 4 kap 8§ MB	97
4.2.4	Riksintessen under utredning.....	103
4.3	Kulturmiljöprogram för Gotland.....	104
4.3.1	Kulturmiljö som en del av hållbar utveckling	104
4.3.2	Världsarvet Hansestaden Visby	105
4.3.3	Bebyggelse och landskap.....	105
4.3.4	Bebyggelsemönster och gotländsk byggnadstradition	106
4.3.5	Riktlinjer för de gotländska fiskelägena	107
4.3.6	Varsamhet och förvanskningförbud.....	107
4.3.7	Kulturmiljöunderlag	108
4.3.8	Tillstånd till ändring av fornlämningar och byggnadsminnen	109
4.4	Strandskydd.....	111
4.4.1	Strandskydd på Gotland	111

4 Riksintressen och andra värden

Riksintressen är nationellt viktiga områden och dessa regleras i miljöbalken. Bestämmelserna kring riksintressen syftar till att främja en hushållning med mark, vatten och den fysiska miljön i övrigt. Det finns två olika typer av riksintresseområden - dels större geografiskt bestämda områden som riksdagen beslutat om i miljöbalkens fjärde kapitel, dels områden som är riksintressen enligt miljöbalken tredje kapitel där den ansvariga nationella myndigheten har ett ansvar för att ange anspråk. Enligt förordningen (1998:896) om hushållning med mark- och vattenområden som är knuten till miljöbalken finns angivet de tolv myndigheter som har till ansvar att göra sin bedömning av vilka områden som de anser är av riksintresse enligt 3 kap. miljöbalken.

I översiktsplanen ska det framgå vilka riksintressen som finns inom kommunen och hur kommunen avser att tillgodose dessa (PBL 3 kap. 4 §). Kommunen ska tolka värdena och ta ställning till om förslaget till översiktsplan riskerar att påverka eller påtagligt skada riksintressena. Påtaglig skada är ett centralt begrepp och ifall det finns risk att det skulle uppstå risk för påtaglig skada på riksintresset ska detta hindras. Skyddet för områden av riksintresse framstår som starkt då de ska skyddas mot åtgärder som påtagligt skadar dem eller påtagligt försvårar utnyttjandet av dem.

Ibland görs översyn och preciseringar av riksintressen. I september 2021 slutredovisades Boverkets uppdrag att se över och precisera kriterierna för riksintressen samt utvärdera anspråken. Myndigheterna det gällde var Naturvårdsverket, Riksantikvarieämbetet, Energimyndigheten, Tillväxtverket och Trafikverket. Just nu pågår en översyn av riksintressen för naturvård och kulturmiljövård.

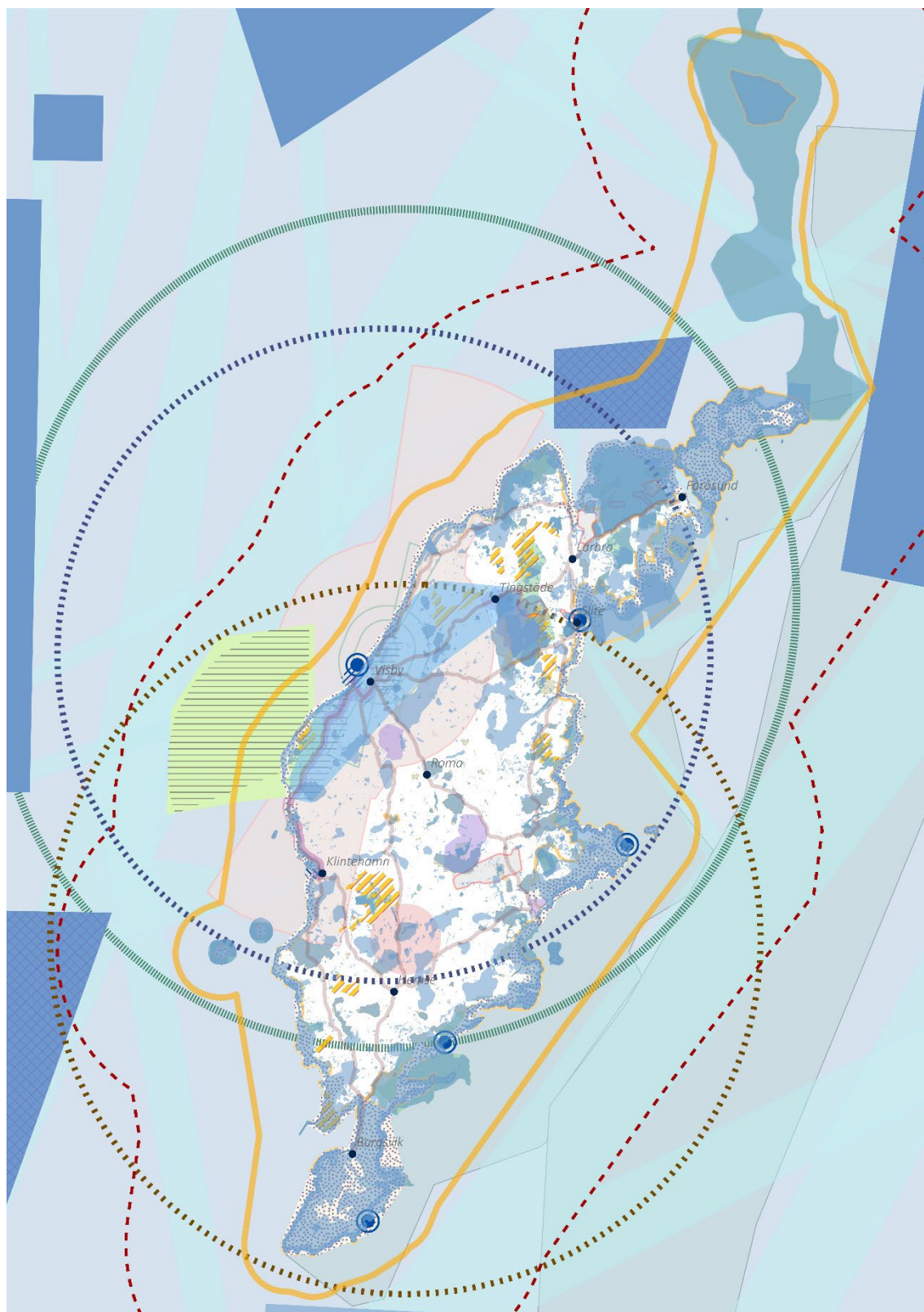
I miljöbalken 3 kap. 10§ finns vägledning för när olika riksintressen överlappar. Ifall det finns riksintressen för flera oförenliga ändamål ska det ges företräde åt det ändamål som på lämpligast sätt främjar en långsiktig hushållning med marken, vattnet och den fysiska miljön. Gäller överlappningen ett område av riksintresse för Totalförsvaret ges det alltid företräde.

Region Gotland anser att utpekade riksintressen är en värdefull resurs och delar i huvudsak Länsstyrelsens uppfattning om de riksintressen som finns i kommunen. Kommunen kommer att bevaka och tillgodose intressena i samband med detaljplanering och prövning.

I detta avsnitt redovisas de riksintressen som berör Region Gotland samt hur Region Gotland avser tillgodose dessa. För respektive riksintresse finns ställningstaganden som gäller generellt för samtliga områden inom respektive riksintresse samt specifika ställningstaganden för de riksintresseområden som berörs av ny eller ändrad markanvändning enligt planförslaget.

Sammanställning av samtliga riksintressen som berör region Gotland:

<u>Riksintresse</u>	<u>Antal</u>
Naturvård	92 st
Yrkesfisket	7 st
Friluftsliv	12 st
Kulturmiljövård	60 st (141 objekt)
Värdefulla ämnen och material	7 st
Dricksvattenförsörjning	1 st
Energiproduktion	10 st
Kommunikationer	18 st
Totalförsvaret	19 st
Rörligt friluftsliv	1 st
Högexploaterad kust	1 st
Natura 2000	137 st (143 objekt)
Totalt	365 st

Karta. Samtliga riksintressen på Gotland.

- Yrkesfiske - Hamnar - Riksintresse MB 3_5
- Natura 2000 - Art- och habitatdirektiv (SCI), rikstäckande - ej älvar
- Natura 2000 - Fågeldirektivet (SPA)
- Fyndigheter av ämnen och material
- Anläggningar för vattenförsörjning
- Anläggningar för energiproduktion - Vindbruk - Riksintresse
- Region Gotlands ställningstagande till riksintresset till havs - Riksintresse (MB 4 kap. 2 §)
- Högexploaterad kust - Riksintresse (MB 4 kap. 4 §)
- Påverkansområde RI Visby hamn
- Påverkansområde RI Klintehamn hamn
- Totalförsvarets anläggningar - Påverkansområde för luftrum
- Totalförsvarets anläggningar - Påverkansområden övrigt riksintresse (2019)
- Totalförsvarets anläggningar - Påverkansområden riksintressen (2019)
- Totalförsvarets anläggningar - Påverkansområde för väderradar
- Totalförsvarets anläggningar - Område med särskilt behov av hinderfrihet
- Totalförsvarets anläggningar - Sjöövningssområden (2013-09)
- Totalförsvarets anläggningar - Stoppområde för höga objekt
- Totalförsvarets anläggningar - Stoppområde för vindkraftverk
- Totalförsvarets anläggningar - Riksintresse/område av betydelse
- Riksintresse Totalforsvar i havet
- Anläggningar för kommunikation, trafikslag - Flygplats - Rullbana befintlig
- Anläggningar för kommunikation, trafikslag - Flygplats - befintliga och framtida
- Anläggningar för kommunikation, trafikslag - Flygplats - Flygbuller
- Anläggningar för kommunikation, trafikslag - Flygplats - Flyghinder influensområde
- Anläggningar för kommunikation, trafikslag - Flygplats - MSA-ytor
- Anläggningar för kommunikation, trafikslag - Flygplats - Rullbana framtida
- Anläggningar för kommunikation, trafikslag - Flygplats - Markbuller ekvivalentnivå kl. 6-18
- Anläggningar för kommunikation, trafikslag - Flygplats - Markbuller ekvivalentnivå kl. 18-22
- Anläggningar för kommunikation, trafikslag - Sjöfart - Farled, befintliga, planerade
- Anläggningar för kommunikation, trafikslag - Väg - Befintlig
- Friluftsliv - Riksintresse
- Naturvård - Riksintresse
- Kulturmiljövården
- Kulturmiljövård - Riksintresse (MB 3 kap. 6 §)
- Yrkesfiske - Hav
- Gotlands nationallandskap - Riksintresset på land (MB kap 4 kap 2 §)
- Tätorter
- Kommungräns Gotland

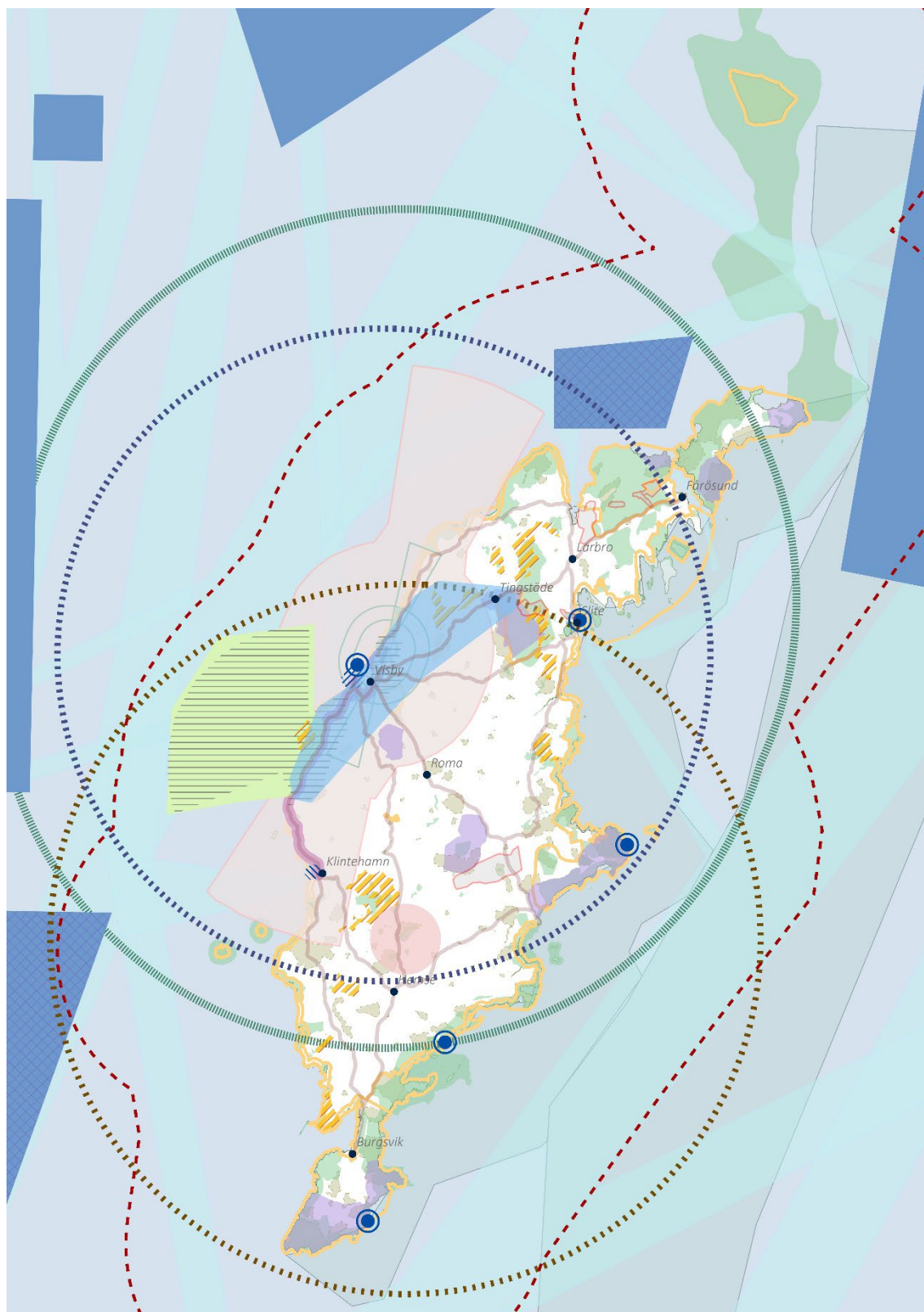
Bild. Teckenförklaring samtliga riksintressen på Gotland

4.1 Riksintresse enligt 3 kap MB

Miljöbalkens tredje kapitel innehåller grundläggande bestämmelser för att hantera mark- och vattenområden av betydelse för allmänna intressen. Dessa områden ska skyddas mot skadliga åtgärder. Bestämmelserna omfattar både bevarandebalkens och områden som är viktiga för exploatering. I paragrafen om naturvård, kulturmiljövård och friluftsliv inkluderas även skyddet av fysisk miljö i övrigt, vilket syftar till att skydda kulturmiljön, särskilt den bebyggda miljön och landskapsbilden. Riksintressena i 3 kap MB pekas ut av ansvarig central myndighet efter skriftligt samråd med länsstyrelsen. I miljöbalken finns också vägledning för när olika riksintressen överlappar. Riksintressemyndigheterna ser enbart till sitt intresse när de gör utpekanden. Ifall det finns riksintressen för flera oförenliga ändamål ska det ges företräde åt det ändamål som på lämpligast sätt främjar en långsiktig hushållning med marken, vattnet och den fysiska miljön. Gäller överlappningen ett område av riksintresse för Totalförsvaret ges det alltid företräde.

- Försvarsmakten och Myndigheten för samhällsskydd och beredskap pekar ut riksintresse för Totalförsvarets anläggningar.
- Naturvårdsverket pekar ut områden av riksintresse för naturvården och friluftslivet
- Riksantikvarieämbetet föreslår områden av kulturhistoriskt riksintresse
- Sveriges geologiska undersökning (SGU) pekar ut de riksintressanta fyndigheter av ämnen eller material
- States energimyndighet pekar ut anläggningar för energiproduktion och energidistribution,
- Trafikverket pekar ut riksintresse för anläggningar för kommunikationer (trafikslagen)
- Post- och telestyrelsen pekar ut riksintressen för anläggningar för kommunikationer (elektronisk)
- Havs- och vattenmyndigheten pekar ut riksintresse för anläggningar för vattenförsörjning, yrkesfisket, naturvård och friluftsliv
- Tillväxtverket pekar ut riksintresse för anläggningar för industriell produktion

I praktiken är det i det enskilda fallet dock svårt att bortse från de bedömningar och anspråk som de centrala myndigheterna har gjort, vilket innebär att riksintresseområdena har starka skydd.

Karta Riksintressen enligt 3 kap MB

- Yrkesfiske - Hamnar - Riksintresse MB 3_5
- Fyndigheter av ämnen och material
- Anläggningar för vattenförsörjning
- Anläggningar för energiproduktion - Vindbruk - Riksintresse
- Anläggningar för energiproduktion - Värme kraft
- Påverkansområde RI Visby hamn
- Påverkansområde RI Klintehamn hamn
- Totalförsvarets anläggningar - Påverkansområde för luftrum
- Totalförsvarets anläggningar - Påverkansområden övrigt riksintresse (2019)
- Totalförsvarets anläggningar - Påverkansområden riksintressen (2019)
- Totalförsvarets anläggningar - Påverkansområde för väderradar
- Totalförsvarets anläggningar - Område med särskilt behov av hinderfrihet
- Totalförsvarets anläggningar - Sjöövningsområden (2013-09)
- Totalförsvarets anläggningar - Stoppområde för höga objekt
- Totalförsvarets anläggningar - Stoppområde för vindkraftverk
- Totalförsvarets anläggningar - Riksintresse/område av betydelse
- Riksintresse Totalförsvaret i havet
- Anläggningar för kommunikation, trafikslag - Flygplats - Rullbana befintlig
- Anläggningar för kommunikation, trafikslag - Flygplats - befintliga och framtida
- Anläggningar för kommunikation, trafikslag - Flygplats - Flygbuller
- Anläggningar för kommunikation, trafikslag - Flygplats - Flyghinder influensområde
- Anläggningar för kommunikation, trafikslag - Flygplats - MSA-yltor
- Anläggningar för kommunikation, trafikslag - Flygplats - Rullbana framtida
- Anläggningar för kommunikation, trafikslag - Flygplats - Markbuller ekvivalentnivå kl. 6-18
- Anläggningar för kommunikation, trafikslag - Flygplats - Markbuller ekvivalentnivå kl. 18-22
- Anläggningar för kommunikation, trafikslag - Sjöfart - Farled, befintliga, planerade
- Anläggningar för kommunikation, trafikslag - Väg - Befintlig
- Anläggningar för kommunikation, trafikslag - Väg - Framtida
- Anläggningar för kommunikation, trafikslag - Väg - Planerad
- Ekologiskt särskilt känsliga områden
- Naturvård - Riksintresse
- Kulturmiljövården
- Kulturmiljövård - Riksintresse (MB 3 kap. 6 §)
- Yrkesfiske - Vattendrag
- Yrkesfiske - Hav
- Yrkesfiske - Sjöar
- Stora opåverkade områden
- Vattenskyddsområden, yta
- Tätorter
- Kommungräns Gotland

Teckenförklaring Riksintressen enligt 3 kap MB.

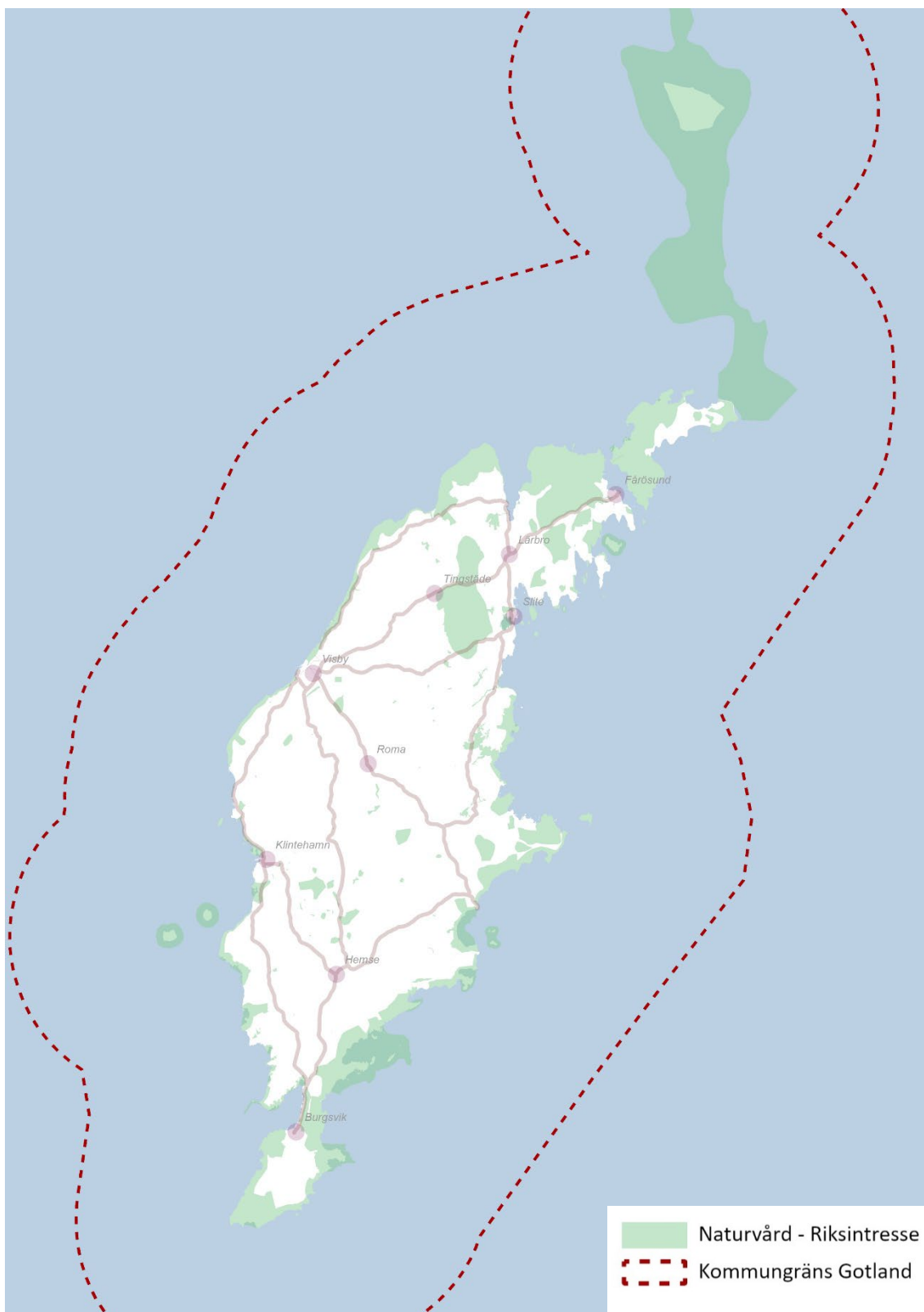
4.1.1 Riksintresse naturvård 3 kap 6§ MB

Områden som är av riksintresse för naturvården regleras i 3 kapitlet 6 § miljöbalken. Riksintressena pekas ut av Naturvårdsverket. Ett område kan vara av riksintresse för naturvården om det särskilt väl belyser viktiga skeden av natur- och kulturlandskapets utveckling eller är ostört och inrymmer en stor mångfald av naturtyper. Det kan vara av särskilt stort intresse också därför att det hyser unika och hotade eller sårbara naturtyper eller arter, till exempel ett rikt fågelliv, en ovanlig flora eller en kombination av egenskaper som gör området värdefullt för förståelsen av naturen.

Gotlands natur är i många avseenden unik.

Det finns fem huvudkriterier för riksintresseområden för naturvården:

- a) Områden med framstående exempel på landskapstyper eller naturtyper eller av naturtyper, som särskilt väl visar landskapets utveckling samt processer och naturlig utveckling i olika ekologiska system såväl på land som i vatten.
- b) Väsentligen opåverkade naturområden.
- c) Områden med sällsynta naturtyper, hotade arter eller sårbara biotoper och arter.
- d) Områden med mycket rik flora eller fauna.
- e) Områden av mycket säregen och märklig beskaffenhet.

Karta. Riksintresseområden för naturvård.

Ställningstagande riksintresse naturvård

- Region godtar med vissa undantag riksintressets avgränsning och har för avsikt att undvika åtgärder som kan innebära negativ påverkan eller påtaglig skada på riksintresset.
- Riksintresseområden för naturvård ska skyddas mot åtgärder som gör att riksintressets värde försämras eller försvinner.
- I de fall exploatering eller ingrepp planeras i områden av riksintresse för naturvård ska detta ske med hänsyn till riksintressets värden och om möjligt stärka värdena. När sådana ingrepp eller åtgärder är aktuella som kan komma att påverka riksintresset ska dessa redovisas och vid behov utredas, för att på så sätt säkerställa att ingen negativ inverkan på riksintressena kommer att ske.

Följande områden föreslås undantas från område av riksintresse för naturvård:

- Ronehamn i området *Bandlundviken-Ronehamn*, NRO09060. Området utgörs av befintlig hamn med hårdgjord mark och uppfyller inte riksintressets värdeomdöme.
- Ronehamn i området *Gansviken-Grötlingboud, Grötlingbobolme och Rone ytterholme*, NRO09062. Området utgörs av befintlig hamn med hårdgjord mark och uppfyller inte riksintressets värdeomdöme.
- Befintligt område för sammanhängande bebyggelse Björkhaga, Runne och Kovik i området *Kovik, Vivesholm, Varvsholm*, NRO09037. Området utgörs av befintlig bostadsbebyggelse med exploaterad mark och uppfyller inte riksintressets värdeomdöme.

Följande områden där översyn av riksintresset pågår:

1. Snabben-Ljugarn, NRO09044
2. Sydvästra Ireviken-Galgberget, NRO09022
3. Östergarnsberget-Grogarnsberget och Klinteklinten, NRO09042
4. Snabben Ljugarn, NRO09044
5. Ireviken, NRO09022

Områden av riksintresse för naturvården – med befintlig markanvändning

Inom följande områden av riksintresse för naturvården föreslår översiktsplanen ingen förändrad markanvändning utan områdena berörs i huvudsak av markanvändningen Landsbygder och Areella näringar vilka bedöms ligga i linje med riksintressets värdeomdöme och förutsättningar för bevarande. Områdena skyddas genom översiktsplanens ställningstaganden redovisade ovan.

1. **Acklunds kulle, NRO09032** [länk till där den finns att läsa](#)
2. **Alnästräsk-Gasmora, NRO09005** [länk till där den finns att läsa](#)
3. **Anga prästänge, NRO09034** [länk till där den finns att läsa](#)
4. **Anglarve änge, NRO09080** [länk till där den finns att läsa](#)
5. **Avanäsets sanddynområden, NRO09003** [länk till där den finns att läsa](#)
6. **Bara ödekyrka, NRO09099** [länk till där den finns att läsa](#)
7. **Berggrundsbloppningar i Klinteområdet, NRO09050** [länk till där den finns att läsa](#)
8. **Broeänget, NRO09083** [länk till där den finns att läsa](#)
9. **Brättings, NRO09100** [länk till där den finns att läsa](#)
10. **Burgen i Burs-När, NRO09092** [länk till där den finns att läsa](#)
11. **Byänget, NRO09093** [länk till där den finns att läsa](#)
12. **Daghagen och Hammarsänget, NRO09018** [länk till där den finns att läsa](#)

13. Dalhemsån söder om Viklau, **NRO09033** [länk till där den finns att läsa](#)
14. Ekstakusten, **NRO09053** [länk till där den finns att läsa](#)
15. Fardumeträsk, **NRO09011** [länk till där den finns att läsa](#)
16. Follingbo backe, **NRO09078** [länk till där den finns att läsa](#)
17. Fonnköpinget, **NRO09038** [länk till där den finns att läsa](#)
18. Fröjelkusten, **NRO09051** [länk till där den finns att läsa](#)
19. Ganthems källmyr, **NRO09082** [länk till där den finns att läsa](#)
20. Gothemhammar, **NRO09029** [länk till där den finns att läsa](#)
21. Gotska Sandön, **NRO09001** [länk till där den finns att läsa](#)
22. Hall-Hangvar, **NRO09015** [länk till där den finns att läsa](#)
23. Hammarudden, **NRO09085** [länk till där den finns att läsa](#)
24. Haugstajns änge, **NRO09086** [länk till där den finns att läsa](#)
25. Hemöstris, **NRO09094** [länk till där den finns att läsa](#)
26. Hoburgsmyr, **NRO09012** [länk till där den finns att läsa](#)
27. Hundlausar, **NRO09068** [länk till där den finns att läsa](#)
28. Ireviken, **NRO09016** [länk till där den finns att läsa](#)
29. Karlsöarna, **NRO09052** [länk till där den finns att läsa](#)
30. Kullands högård, **NRO09091** [länk till där den finns att läsa](#)
31. Kuse äng, **NRO09079** [länk till där den finns att läsa](#)
32. Käldänget, **NRO09090** [länk till där den finns att läsa](#)
33. Laus holmar, **NRO09046** [länk till där den finns att läsa](#)
34. Lauskanalens berggrundsblottning, **NRO09047** [länk till där den finns att läsa](#)
35. Lausvik, **NRO09045** [länk till där den finns att läsa](#)
36. Lindhammarsmyr, **NRO09039** [länk till där den finns att läsa](#)
37. Linviken, **NRO09097** [länk till där den finns att läsa](#)
38. Lummelundagrottan med slukhål, **NRO09023** [länk till där den finns att läsa](#)
39. Lövmarker i Sanda, Mästerby och Väte, **NRO09087** [kartunderlag och beskrivning saknas](#)
40. Lövmarker på centrala Gotland, **NRO09028** [länk till där den finns att läsa](#)
41. Lövsöksområde i Fide och Öja, **NRO09065** [länk till där den finns att läsa](#)
42. Mangsarveänget, **NRO09027** [länk till där den finns att läsa](#)
43. Mörby änge, **NRO09075** [länk till där den finns att läsa](#)
44. Nisseviken, **NRO09096** [länk till där den finns att läsa](#)
45. Nordöstra Gotlands öar, **NRO09010** [länk till där den finns att läsa](#)
46. Nygårdsmyr-Skarnviksån, **NRO09084** [länk till där den finns att läsa](#)
47. Näsuddens kust, **NRO09064** [länk till där den finns att läsa](#)
48. Othem korsänge, **NRO09072** [länk till där den finns att läsa](#)
49. Paviken, **NRO09035** [länk till där den finns att läsa](#)
50. Raude hunden, **NRO09098** [länk till där den finns att läsa](#)
51. Salvorev-Kopparstenarna, **NRO09002** [länk till där den finns att läsa](#)
52. Slitebrottet, **NRO09071** [länk till där den finns att läsa](#)
53. Slättflis-Langes hage, **NRO09025** [länk till där den finns att läsa](#)
54. Sudergårde, **NRO09070** [länk till där den finns att läsa](#)
55. Tjälderholm, **NRO09077** [länk till där den finns att läsa](#)
56. Torsburgen, Herrgårdsklint och Russvätar, **NRO09040** [länk till där den finns att läsa](#)
57. Uddvide stenbrott, **NRO09063** [länk till där den finns att läsa](#)
58. Uppstaigs urskog, **NRO09041** [länk till där den finns att läsa](#)
59. Vitärtskällan, **NRO09013** [länk till där den finns att läsa](#)
60. Västergarns utholme, **NRO09036** [länk till där den finns att läsa](#)

61. Westöös änge, NRO09069 [länk till där den finns att läsa](#)
62. Ölbäck, NRO09102 [länk till där den finns att läsa](#)
63. Östergarnsholm, NRO09043 [länk till där den finns att läsa](#)
64. Övide ängar, NRO09081 [länk till där den finns att läsa](#)

Områden av riksintresse för naturvården – berörs av ny eller befintlig markanvändning

Nedan presenteras de riksintresseområden för naturvård som berörs av ny eller ändrad markanvändning. För dessa områden anger översiktsplanen specifika ställningstaganden. Här återges även riksintresseområdets värdeomdöme och förutsättning för bevarande i sin helhet. Övrigt går att läsa på respektive registerblad som är länkat per riksintresseområde.

Austerrum-östra Storsudret, NRO09066

Inom området föreslås i huvudsak markanvändningen *Landsbygder* och *Areella näringar* vilket bedöms ligga i linje med riksintressets värdeomdöme och förutsättningar för bevarande. Viss kompletterande bebyggelse föreslås inom området genom markanvändningen *Ny sammanhängande bostadsbebyggelse (område Hmr 5, Vm2)* och *Ny mångfunktionell bebyggelse – besöksnäring (område Vm4, Hmr1)* och utpekat *LIS-område*. Genom att beakta nedanstående ställningstaganden säkerställs riksintresseområdets förutsättningar för bevarande.

Ställningstaganden

- Föreslagen ny eller ändrad markanvändning får ej påtagligt skada riksintressets värden.
- Vid eventuell exploatering ska tillkommande bebyggelse beakta riksintresseområdets förutsättningar för bevarande.

Förutsättning för bevarande

En förutsättning för bevarande av områdets värden är att betet fortsätter inom de områden som betas. Området påverkas negativt av all form av exploatering. Fortsatt jordbruk med åkerbruk, naturvårdsinriktad betesdrift och skötsel av landskapselement. Restaurering av igenvuxna ängar och naturbetesmarker. Områdets värden kan påverkas negativt av: Minskad eller upphörd jordbruks-/betesdrift skogsplantering på jordbruksmark, energiskogsodling, spridning av gifter eller gödselmedel, bebyggelse, nydikningar, täkt, luftledning och vägdragningar. Bevarandet av våtmarkernas värde kräver att områdets hydrologi skyddas mot dränering.

Värdeomdöme

Ett ur geologisk synpunkt mycket representativt stycke flackkust. Raukområdena, speciellt Holmhällar är viktiga även ur sedimentologisk/paleontologisk synvinkel. Här kan revsamhällen studeras. Odlingslandskap med hela 1 868 hektar naturbetesmark vilket utgör 53 procent av områdets totala landareal. Faludden-Austerrum utgör den största sammanhängande betade öppna gräsmarken på Gotland. Naturbetesmarkerna omfattar en mängd naturtyper och hyser en mycket rik flora. I området finns minst sex ängen vilka hyser en rik flora, bland annat med rik förekomst av hartmansstarr, späd ögontröst och svensk ögontröst. Fågelfaunan i området är mycket rik. Yttre och Inre Stockviken utgör ett av öns viktigaste områden för rastande vadare, gäss och änder. Austerrum är med sina 485 hektar Gotlands tredje största våtmarksområde och det största området med betade fuktängar på Gotland. [länk till där den finns att läsa](#)

Bandlundviken-Ronehamn, NRO09060

Inom området föreslås i huvudsak markanvändningen *Landsbygder* och *Areella näringar* vilket bedöms ligga i linje med riksintressets värdeomdöme och förutsättningar för bevarande. Viss kompletterande bebyggelse föreslås inom området genom markanvändningen *Ny mångfunktionell bebyggelse - besöksnäring (Ro1, Ronehamn)* Föreslagen markanvändning syftar till att förstärka och komplettera befintliga funktioner och struktur i Ronehamn och berör ej naturbetesmarker.

Ställningstagande för del som berörs av Ny mångfunktionell bebyggelse - besöksnäring (Ro1, Ronehamn)

- Regionen godtar ej riksintressets avgränsning och anser att Ronehamn inom Ro 1 och sammanfallande LIS-område bör undantas riksintressets avgränsning. Området utgörs av befintlig hamn med hårdgjord mark och uppfyller inte riksintressets värdeomdöme.

Förutsättning för bevarande

Förutsättningar för bevarande av områdets värden är fortsatt traditionell beteshävd av naturbetesmarkerna. Området påverkas negativt av störningar under fåglarnas häckningstid. Tåktverksamhet och bebyggelse påverkar området negativt.

Värdeomdöme

Kustområde med stora arealer sammanhängande naturbetesmarker. Området hyser hela 645 hektar naturlig betesmark, vilket utgör 54 % av områdets totala landareal. Kustlinjen är flikig och i området finns även ett flertal öar. Öarna hyser en värdefull häckfågelfauna liksom många av områdets välbetade strandängar. Markerna utgör betydelsefulla rast och ruggningsplatser för gäss. Intressant utbildad flackkust med utpräglade isoleringsmiljöer, mycket påtaglig landhöjning och laguner under avsnörning från havet.

[länk till där den finns att läsa](#)

Berg och sjöar i Lojsta och Linde, NRO09048

Inom området föreslås i huvudsak markanvändningen *Landsbygder* och *Areella näringar* vilket bedöms ligga i linje med riksintressets värdeomdöme och förutsättningar för bevarande. Viss kompletterande bebyggelse föreslås inom området genom markanvändningen *Ny mångfunktionell bebyggelse - besöksnäring (område Loj1)* och sammanfallande *LIS-område*. Genom att beakta nedanstående ställningstaganden säkerställs riksintresseområdets förutsättningar för bevarande.

Ställningstaganden

- Föreslagen ny eller ändrad markanvändning får ej påtagligt skada riksintressets värden.
- Alla sjöar, klintar och ekologiskt värdefulla områden bör undantas all form av exploatering.
- Eventuell utveckling av besöksanläggningen Lojsta slott ska beakta riksintresseområdets förutsättningar för bevarande.

Förutsättning för bevarande

Områdets värden påverkas negativt av all form av exploatering av sjöar, klintar och ekologiskt värdefulla områden. Ängets naturvärden är beroende av att området brukas med traditionell ängsskötsel.

Värdeomdöme

Området vid Lojstasjöarna uppvisar för landet unika geologiska bindningar. Den isolerade revkalkkullen S Hagebyträsk är till sin utformning unik. Området vid Asträsk har en vacker och intressant geologisk utbildning med företeelser som har ett betydande bevarandevärde ur geovetenskaplig synpunkt. Ekologiskt sett mycket värdefulla är branterna, ravinerna och källmyrarna. Ett av Gotlands värdefullaste områden som även är unikt för landet. Lindeberget är ett storslaget geologiskt element i det gotländska landskapet och uppvisar företeelser av betydande värde från geovetenskaplig synpunkt. Lojsta prästäng är ett välhävdad änge som hävdats under lång tid. Vegetationen är rik och typisk för hävdad frisk ängsmark.

Berggrundsblottningar i Visby, NRO09101

Inom området finns i huvudsak redan ianspråktagen mark för *Befintlig Mångfunktionell bebyggelse, Verksamheter och industri* vilket bedöms ligga i linje med riksintressets värdeomdöme och förutsättningar för bevarande. Viss kompletterande bebyggelse föreslås inom området genom markanvändningen *Ny verksamheter och industri (område V6 och V27)*. Genom att beakta nedanstående ställningstaganden säkerställs riksintresseområdets förutsättningar för bevarande.

Ställningstaganden

- Föreslagen ny eller ändrad markanvändning får ej påtagligt skada riksintressets värden.
- Eventuell exploatering ska beakta riksintresseområdets förutsättningar för bevarande.

Förutsättning för bevarande

Områdena påverkas negativt av släntning och jordtäckning.

Värdeomdöme

Internationellt viktiga referenslokaler för sedimentär berggrundsstratigrafi där man tydligt kan se gränser mellan de stratigrafiska enheterna Höglint-Kopparsvik-Slite.

Bogevik, NRO09020

Inom området föreslås i huvudsak markanvändningen *Vatten* och till viss del *Landsbygder* och *Areella näringar* vilket bedöms ligga i linje med riksintressets värdeomdöme och förutsättningar för bevarande. Viss kompletterande bebyggelse föreslås inom området genom markanvändningen *Ny verksamhet och industri (område S1)*. Genom att beakta nedanstående ställningstaganden säkerställs riksintresseområdets förutsättningar för bevarande.

Ställningstaganden

- Föreslagen ny eller ändrad markanvändning får ej påtagligt skada riksintressets värden.
- Vid eventuell exploatering är det viktigt att särskilt säkerställa fåglarnas häckningsmöjligheter.
- Vid eventuell exploatering ska tillkommande bebyggelse beakta riksintresseområdets förutsättningar för bevarande.

Förutsättning för bevarande

Att området närmast sjön ej exploateras. Området påverkas negativt om inte besökare kanaliseras till lämpliga platser. Bevarandet av våtmarkernas värde kräver att områdets hydrologi skyddas mot dränering, vattenreglering, dämning och torvtäkt. Avverkning av sumpskogar, skogar på fastmarksholmar och i kantzoner kan skada naturvärdena.

Värdeomdöme

Ett betydande reproduktionsställe för ett stort antal sjöfåglar. Gotlands största skrattmåskoloni. En av de art- och individrikaste insjöarna på Gotland. Moränryggarna är av betydande vetenskapligt intresse. Bogevik är ett våtmarksområde med värde av våtmarkskomplex och strandäng. I området finns även topogent kärr och fukthed. Området har en rik fågelfauna.

Bästräsk med omgivning, NRO09007

Inom området föreslås i huvudsak markanvändningen *Landsbygder* och *Areella näringar* och består till viss del av befintlig Verksamheter och industri vilket bedöms ligga i linje med riksintressets värdeomdöme och förutsättningar för bevarande. Viss kompletterande bebyggelse föreslås inom området genom markanvändningen *Ny mångfunktionell bebyggelse - besöksnäring (område F11 och B1)* samt sammanfallande *LIS-områden*. Genom att beakta nedanstående ställningstaganden säkerställs riksintresseområdets förutsättningar för bevarande.

Ställningstaganden

- Föreslagen ny eller ändrad markanvändning får ej påtagligt skada riksintressets värden.
- Vid eventuell exploatering ska tillkommande bebyggelse beakta riksintresseområdets förutsättningar för bevarande.
- Värna och säkerställ områdets hydrologi, såväl inom området som omkringliggande områden som kan påverka riksintresseområdet

Förutsättning för bevarande

Områdets karaktär av nästan helt oexploaterat landskap kan bibehållas. Den naturliga hydrologin bevaras. Områdets värden reduceras av olämpligt lokaliserad bebyggelse, vandringsleder och kalhyggen. Vidare kan dikning påverka den naturliga hydrologin negativt. Bilkörning på hållmark och klapperstensfält reducerar också värdet påtagligt.

Fortsatt jordbruk med åkerbruk, naturvårdsinriktad betesdrift och skötsel av landskapselement. Restaurering av igenvuxna ängar och naturbetesmarker. Områdets värden kan påverkas negativt av minskad eller upphörd jordbruks-/betesdrift skogsplantering på jordbruksmark, energiskogsodling, spridning av gifter eller gödselmedel, bebyggelse, nydikningar, täkt, luftledningar och vägdragningar. Bevarandet av våtmarkernas värde kräver att områdets hydrologi skyddas mot dränering, vattenreglering, dämning och torvtäkt. Avverkning av sumpskogar, skogar på fastmarksholmar och i kantzoner kan skada naturvärdena. Bevarandet av våtmarkernas värde kräver att områdets hydrologi skyddas mot dränering, vattenreglering, dämning, och torvtäkt. Avverkning av sumpskogar, skogar på fastmarksholmar och i kantzoner kan skada naturvärdena.

Värdeomdöme - sammanfattat

Området är ett stort naturområde med vildmarks karaktär och varierat landskap. Det genomkorsas endast av några små körvägar och är i stort sett orört. Betesmark präglar stora delar av området. Det finns ett betydande hållmarkskomplex och flera våtmarker med höga naturvärden, inklusive Mølner myr, Horsan, Hässlemyr, Kyrkhagen, Skymnings, Bästräsk,

Rutemyr, Långvät, Tvärlingsmyr, Lillträsk, Sändeträsk och Bluttmo. Området har även källkärr, fuktängar och sumpskogar. Hydrologiskt och hydrogeologiskt är området intressant med sjöar och våtmarker som dräneras underjordiskt. Kustområdet är geologiskt intressant med klapperstränder, raukområden och strandvallar. Fågelfaunan är rik, särskilt på Falholmen, Storholmen och Lillholmen. Området har även ett representativt odlingslandskap med naturbetesmarker och artrika växtsamhällen. Lövmarkerna norr om Hägur är ett unikt område på grund av sin variation, storlek och artsammansättning med artrik lavflora. Även i barrskogen i Bunge förekommer rödlistade lavararter. Området innehåller ett stort antal nyckelbiotoper.

Gansviken-Grötlingboud, Grötlingboholme och Rone ytterholme, NRO09062

Inom området föreslås i huvudsak markanvändningen *Landsbygder* och *Areella näringar* vilket bedöms ligga i linje med riksintressets värdeomdöme och förutsättningar för bevarande. Kompletterande bebyggelse föreslås inom området genom markanvändningen *Ny sammanhängande bostadsbebyggelse (område Ro2)* och *Ny mångfunktionell bebyggelse – besöksanläggning (Ro1, Ronehamn)* med sammanfallande *LIS-område*. Genom att beakta nedanstående ställningstaganden säkerställs riksintresseområdets förutsättningar för bevarande. Genom att beakta nedanstående ställningstaganden säkerställs riksintresseområdets förutsättningar för bevarande.

Ställningstagande för del som berörs av Ny sammanhängande bostadsbebyggelse (Ro2)

- Föreslagen ny eller ändrad markanvändning får ej påtagligt skada riksintressets värden.
- Vid eventuell exploatering är det viktigt att särskilt säkerställa fåglarnas häckningsmöjligheter.
- Vid eventuell exploatering ska tillkommande bebyggelse beakta riksintresseområdets förutsättningar för bevarande.

Ställningstagande för del som berörs av Ny mångfunktionell bebyggelse – besöksanläggning (Ro1, Ronehamn)

- Regionen anser att Ronehamn inom Ro 1 och sammanfallande LIS-område bör undantas riksintressets avgränsning. Området utgörs av befintlig hamn med hårdgjord mark och uppfyller inte riksintressets värdeomdöme.

Förutsättning för bevarande

Att områdets naturliga fodermarker sköts på traditionellt sätt. Området påverkas negativt av ytterligare barrträdsplantering, skogsavverkning och olämpligt lokaliserad bebyggelse. Bevarandet av våtmarkernas värde kräver att områdets hydrologi skyddas mot dränering.

Värdeomdöme

Gansviken utgör ett i landet unikt grundområde med kraftiga bestånd av axslinga- och kransalgångar avlösta och uppblandade med nate och blåstång. Dvärgform av blåstång täcker stora ytor i viken. Grötlingboholme har en vacker och intressant utbildad strandvallsmorfologi, som i kombination med den blockrika ryggen ger ön ett bevarandevärde ur geovetenskaplig synpunkt. Södra delarna av Grötlingboud har en kustkonfiguration som närmast kan betraktas som unik. Odlingslandskapet är i Grötlingbo mycket småskaligt och som helhetsmiljö i odlingslandskapet hör det till det värdefullaste på Gotland. I området finns stora arealer sammanhängande naturliga fodermarker omfattande totalt 1 413 hektar vilket utgör 46 procent av ytan. I området finns dessutom ett flertal ängen. I området finns 288 hektar lövmarker vilka till övervägande delen utgörs av ädellövskog. Naturvärdena är dokumenterat höga med bland annat en rik epifytisk lavflora. Området är en betydande

rastplats för gäss, änder och vadare och ett rikt häckområde. Området hyser numera Östersjöområdet största koloni av vitkindad gås, och i området ruggar mer än 10 000 vitkindade gäss. Strandängarna hyser Gotlands rikaste skärfläckekoloni med uppåt femtio häckande par. Här häckar även småtärna och kärrensäppa.

Irevik-Nordergravar, NRO09022 - översyn pågår

Inom området finns redan ianspråktagen mark för *Befintlig Mångfunktionell bebyggelse* och *Sammanhängande bostadsbebyggelse* vilket inte bedöms ligga i linje med riksintressets värdeomdöme och förutsättningar för bevarande. Inom området föreslås även markanvändningen *Landsbygder* och *Areella näringar* vilket bedöms ligga i linje med riksintressets värdeomdöme och förutsättningar för bevarande.

Ställningstaganden

- Regionen anser att stora områden inom den geografiska avgränsningen för riksintresset innefattar ianspråktagen mark som inte uppfyller riksintressets värdeomdöme.
- Regionen ser positivt på att ett arbete med en översyn av området pågår.

Förutsättning för bevarande

Att ytterligare exploatering sker restriktivt och på ett sådant sätt att ej företeelser med uppenbart naturvårdsintresse påverkas. Området påverkas negativt om ytterligare täktverksamhet tillåts och om inte ytterligare bebyggelse sker restriktivt och i första hand där naturen redan är påverkad. Bevarandet av våtmarkernas värde kräver att områdets hydrologi skyddas mot dränering, vattenreglering, dämning och torvtäkt. Avverkning av sumpskogar, skogar på fastmarksholmar och i kantzoner kan skada naturvärdena.

Värdeomdöme

Klintkusten är utomordentligt väl utbildad. Området i sin helhet uppvisar så växlande företeelser att det har ett stort intresse ur geologisk synpunkt. Ireviken och Lickershamnsviken intar en särställning som unika bildningar i Gotlands kustnatur. Klintarna har stort värde vid berggrundsstratigrafiska och paleontologiska studier. Området Nyhamn-Lusklint-Lundsklint i Lummelunda hyser Gotlands allra äldsta berggrund ovan vattenytan och tillhör de internationellt viktigaste referenslokalerna för stratigrafi på Gotland. Hela Irevikens sydsida, från Tretrivsklint till Snipklint är av största intresse som referenslokal för berggrundsstratigrafi. Området har ett av Gotlands mest utpräglade våt- och sankområden. Området har häckplatser av riksintresse samt ett värdefullt havsöringsbestånd. Mycket värdefullt strövområde av unik karaktär med långa relativt ostörda kuststräckor. Värdet är stort för förståelsen av landskapets uppbyggnad. Området har stora skönhetsvärden. I området finns ett antal våtmarker med mycket höga naturvärden som erhållit klass 1 i våtmarksinventeringen. Till dessa områden hör Grausne källmyr, våtmarksstråken vid Vale, Raudklintsvät och Balsklintsmyr.

Kovik, Vivesholm, Varvsholm, NRO09037

Inom området föreslås i huvudsak markanvändningen *Areella näringar* vilket bedöms ligga i linje med riksintressets värdeomdöme och förutsättningar för bevarande. Det finns även områden med *befintlig Mångfunktionell bebyggelse-besöksnäring* som inte bedöms vara i linje med riksintressets värdeomdöme och förutsättningar för bevarande, samt *LIS-område*. Genom att beakta nedanstående ställningstaganden säkerställs riksintresseområdets förutsättningar för bevarande.

Ställningstaganden

- Regionen anser de områden för befintligt sammanhängande bostadsbebyggelse inom den geografiska avgränsningen för riksintresset innefattar ianspråktagen mark som inte uppfyller riksintressets värdeomdöme och därför bör undantas från riksintresset.
- Föreslagen ny eller ändrad markanvändning får ej påtagligt skada riksintressets värden.
- Vid eventuell exploatering ska tillkommande bebyggelse beakta riksintresseområdets förutsättningar för bevarande.

Förutsättning för bevarande

Att markerna hålls öppna med hjälp av bland annat får- och nötbete. Fortsatt naturvårdsinriktad betesdrift och skötsel av landskapselement. Bevarandet av våtmarkernas värde kräver att områdets hydrologi skyddas mot dränering, vattenreglering, dämning och torvtäkt.

Värdeomdöme

Kuststräcka av mycket stort geologiskt vetenskapligt intresse. Lokal för flera sällsynta växtarter. Området hyser ett koncentrat av viktiga häckfåglar och är en betydande rast- och övervintringslokal. I området finns ängs- och hagmarks-objektet Vivesholm som är en mångformig och rik betesmark med strandmarker. Området har höga ornitologiska och botaniska värden.

Kuststräckan Hällarna-Nyrevsudde, NRO09031

Inom området föreslås i huvudsak *Areella näringar, Landsbygd* och *befintlig Verksamhet och industri (skjutfält)* och delvis *befintlig Sammanhängande bostadsbebyggelse* vilket bedöms ligga i linje med riksintressets värdeomdöme och förutsättningar för bevarande. Ny anläggning i form av ”Naturcentrum” föreslås inom området genom markanvändningen *Ny mångfunktionell bebyggelse – besöksanläggning (V17)*. Genom att beakta nedanstående ställningstaganden säkerställs riksintresseområdets förutsättningar för bevarande.

Ställningstaganden

- Föreslagen ny eller ändrad markanvändning får ej påtagligt skada riksintressets värden.
- Vid eventuell exploatering ska tillkommande bebyggelse beakta riksintresseområdets förutsättningar för bevarande.

Förutsättning för bevarande

Att ytterligare exploatering sker restriktivt och på ett sådant sätt att ej företeelser med uppenbart naturvårdsintresse påverkas. Området påverkas negativt om ytterligare täktverksamhet tillåts och om inte ytterligare bebyggelse sker restriktivt och i första hand där naturen redan är påverkad.

Värdeomdöme

Klintkusten vid Högklint är mycket imponerande, och med jätterauken vid Rövar Liljas håla, stora Ancylogrottor och i övrigt andra intressanta och storslagna geologiska företeelser är kuststräckan rent geologiskt sett ett mycket värdefullt område. Området har erhållit klass I i Geologiska inventeringen från 1978.

Kuststräckan Valar-Gervalds samt Sundre, NRO09067

Inom området föreslås i huvudsak markanvändningen *Landsbygder* och *Areella näringar* vilket bedöms ligga i linje med riksintressets värdeomdöme och förutsättningar för bevarande. Kompletterande bebyggelse föreslås inom området genom markanvändningen *Ny sammanhängande bostadsbebyggelse (Vm1)* och *Ny mångfunktionell bebyggelse - besöksnäring (Su1)* med sammanfallande *LIS-område*. Genom att beakta nedanstående ställningstaganden säkerställs riksintresseområdets förutsättningar för bevarande.

Ställningstaganden Ny mångfunktionell bebyggelse

- Föreslagen ny eller ändrad markanvändning får ej påtagligt skada riksintressets värden.
- Vid eventuell exploatering ska tillkommande bebyggelse beakta riksintresseområdets förutsättningar för bevarande.

Ställningstaganden Ny sammanhängande bostadsbebyggelse

- Föreslagen markanvändning föreslås ges företräde framför riksintressets förutsättning för bevarande inom de delar som berörs av område Vm11.

Förutsättning för bevarande

Den nuvarande markanvändningen och hävden bör fortsätta. Området påverkas negativt av bebyggelse och olämpligt lokaliserade vägar och täkter. Fortsatt jordbruk med åkerbruk, naturvårdsinriktad betesdrift och skötsel av landskapselement. Restaurering av igenvuxna ängar och naturbetesmarker. Områdets värden kan påverkas negativt av: Minskad eller upphörd jordbruks-/betesdrift skogsplantering på jordbruksmark, energiskogsodling, spridning av gifter eller gödselmedel, bebyggelse, nydikningar, täkt, luftledning, vägdragningar. Bevarandet av våtmarkernas värde kräver att områdets hydrologi skyddas mot dränering, vattenreglering och dämning. Avverkning av sumpskogar, skogar på fastmarksholmar och i kantzoner kan skada naturvärdena.

Värdeomdöme

Området omfattar ett stycke kustnatur som är helt unik för Gotland. Här inryms ett flertal geologiskt intressanta företeelser såsom klintar, grottbildningar, raukar och strandvallar. Berggrunden är intressant med förekomst av bland annat oolitisk kalksten. Området ger en mycket god bild av det äldre odlingslandskapet och rymmer hela 2 367 hektar naturbetesmarker vilket utgör 65 procent av den totala landarealen. Här finns mycket vidsträckt utmarksbeten med lång kontinuitet och höga naturvärden. Hoburgsområdet och kuststräckan Rivet-Barshageudd utgör värdefulla rastlokaler för flyttfåglar. Muskmyr är en orörd agmyr av betydande intresse som häcklokal.

Nordvästra Fårö, NRO09004

Inom området föreslås i huvudsak markanvändningen *Landsbygder* och *Areella näringar* vilket bedöms ligga i linje med riksintressets värdeomdöme och förutsättningar för bevarande. Ny bebyggelse föreslås inom området genom markanvändningen *Ny sammanhängande bostadsbebyggelse (Få18 och Få19)*. Genom att beakta nedanstående ställningstaganden säkerställs riksintresseområdets förutsättningar för bevarande.

Ställningstaganden

- Föreslagen ny eller ändrad markanvändning får ej påtagligt skada riksintressets värden.
- Vid eventuell exploatering ska tillkommande bebyggelse beakta riksintresseområdets förutsättningar för bevarande.

- Särskild hänsyn ska tas till sammanhängande områden för bete och eventuell exploatering ska lokaliseras till befintlig ianspråktagen mark.

Förutsättning för bevarande

Att karaktären av orört landskap kan bibehållas. Pågående markanvändning med bland annat bete på stora delar av området bör bibehållas. De stora områden som i dag är fria från bebyggelse undantas från ny bebyggelse. Områdets värden kan reduceras av olämpligt lokaliserad bebyggelse, olämplig markanvändning och om turismen inte utvecklas inom den struktur (vägar och målpunkter) som används i dag. Bevarandet av våtmarkernas värde kräver att områdets hydrologi skyddas mot dränering, vattenreglering, dämning och torvtäkt. Avverkning av sumpskogar, skogar på fastmarksholmar och i kantzoner kan skada naturvärdena.

Värdeomdöme

Ett område vars särprägel betingas av en kombination av de geologiska förhållandena och kulturpåverkan. Inom området förekommer unika bildningar i form av klintar, raukar, strandvallar och klapperfält. Naturreseptatet Digerhuvud inrymmer Sveriges största sammanhängande raukområde. Ett örtrikt landskap som också är mycket värdefullt från ornitologisk synpunkt. I området finns ett mycket stort antal våtmarker som har en mosaikartad utbredning. Marpesträsk är ett representativt exempel på igenväxning av en gotländsk sjö. I området finns ett myrkomplex med topogena kärr. Området hyser en värdefull flora och fauna. Pukaträsk är ett våtmarksområde med ett komplex av olika våtmarkstyper. I området finns delobjekten topogent kärr och fuktäng. Området har en rik flora. I området finns 3 857 hektar ängs- och hagmarker, vilket innebär att 80 procent av ytan i området upptas av naturlig betesmark. Dessa marker har mycket lång kontinuitet och en karaktär som inte står att finas någon annanstans i Sverige. Betesmarkerna utgörs till största delen av utmarker där naturtyperna alvar, betad skog, annan öppen utmark och buskrik utmark ingår. I området finns även allmogeåkrar med spontana förekomster av bland annat klätt och råglosta. Ett område som inte utsatts för exploateringar med stora natur-, kultur- och skönhetsvärden.

Nordöstra Gotlands klintar och raukområden, NRO09008

Inom området föreslås i huvudsak markanvändningen *Landsbygder* och *Areella näringar* vilket bedöms ligga i linje med riksintressets värdeomdöme och förutsättningar för bevarande. Ny bebyggelse föreslås inom området genom markanvändningen *Ny Mångfunktionell bebyggelse – besöksnäring (Hi1, Kyllaj hamn)* med sammanfallande *LIS-område*. Genom att beakta nedanstående ställningstaganden säkerställs riksintresseområdets förutsättningar för bevarande.

Ställningstaganden

- Föreslagen ny eller ändrad markanvändning får ej påtagligt skada riksintressets värden.
- Vid eventuell exploatering ska tillkommande bebyggelse beakta riksintresseområdets förutsättningar för bevarande.

Förutsättning för bevarande

Området påverkas negativt av fritidsbebyggelse och ytterligare täktverksamhet. Klintkusten från Nors och Lergravsviken ned till S:t Olofsholm och Hideviken är en vacker kulturpräglad trakt som i sin helhet bör bevaras intakt. Fortsatt jordbruk med åkerbruk, naturvårdsinriktad betesdrift och skötsel av landskapselement. Restaurering av igenvuxna ängar och na-

turbetesmarker. Områdets värden kan påverkas negativt av: minskad eller upphörd jordbruks-/betesdrift skogsplantering på jordbruksmark, energiskogsodling, spridning av gifter eller gödselmedel, bebyggelse, nydikningar, täkt, luftledningar, vägdragningar.

Värdeomdöme

Raukområdena, klintarna och strandvallsområdena är av stort geovetenskapligt intresse. Källmyren vid Nors och hållmarkerna vid Malms hyser en mycket intressant flora. Raukfälten är välbesökta utflyktsmål. Representativa och välbevarade naturbetesmarker med art- och individrika växtsamhällen med arter som blodnäva, backsmultron, vildlin, kustarun, svinrot, knägräs och baktimjan. I miljön ingår ängs- och hagmarks-objekten Alby 1:5, Alby 1:5, Puttersjaus 1:14, Bräntings 1:6, Hammarhagen; Sigfride, Bräntings 1:30, Stora Valle 1:11 och Bräntings.

Närsholmen med angränsande kust, NRO09059

Inom området föreslås i huvudsak markanvändningen *Landsbygder* och *Areella näringar* vilket bedöms ligga i linje med riksintressets värdeomdöme och förutsättningar för bevarande. Ny bebyggelse *Ny Mångfunktionell bebyggelse – besöksnäring med sammanfallande LIS-område*.

Ställningstaganden Ny mångfunktionell bebyggelse

- Föreslagen ny eller ändrad markanvändning får ej påtagligt skada riksintressets värden.
- Vid eventuell exploatering är det viktigt att särskilt säkerställa fåglarnas häckningsmöjligheter.
- Särskild hänsyn ska tas till sammanhängande områden för bete och jordbruk. Eventuell exploatering bör lokaliseras till befintlig ianspråktagen mark.

Förutsättning för bevarande

Att beteshävdan fortsätter. Området påverkas negativt av ytterligare täktverksamhet, skarp skjutning under fåglarnas häckningstid och olämpligt lokaliserad bebyggelse. Fortsatt jordbruk med åkerbruk, naturvårdsinriktad betesdrift och skötsel av landskapselement. Restaurering av igenvuxna ängar och naturbetesmarker. Områdets värden kan påverkas negativt av: Minskad eller upphörd jordbruks-/betesdrift skogsplantering på jordbruksmark, energiskogsodling, spridning av gifter eller gödselmedel, bebyggelse, nydikningar, täkt, luftledningar, vägdragningar.

Värdeomdöme

Värdefullt kustområde med småbrutet odlingslandskap och vidsträckta naturbetesmarker med höga naturvärden. Rik flora och mycket rikt fågelliv. I området häckar ett stort antal fåglar. Området är dessutom en viktig sträck- och övervintringslokal för fåglar. Till områdets värden kan också räknas storslagenhet, fint anpassad bebyggelse och differentierad kulturprägel.

Snabben, Ljugarn, NRO09044 - översyn pågår

Inom området föreslås i huvudsak markanvändningen *Landsbygder* och *Areella näringar* vilket bedöms ligga i linje med riksintressets värdeomdöme och förutsättningar för bevarande. Det finns även områden med befintlig sammanhängande bostadsbebyggelse och befintlig mångfunktionell bebyggelse som inte bedöms vara i linje med riksintressets värdeomdöme och förutsättningar för bevarande. Ny bebyggelse föreslås inom området genom markan-

vändningen *Ny sammanhängande bebyggelse (Lj1, Ög11, Ög9, Ög5, Ög14, Ög15)* och *Ny mångfunktionell bebyggelse (Ög 18) med sammanfallande LIS-område*. Genom att beakta nedanstående ställningstaganden säkerställs riksintresseområdets förutsättningar för bevarande.

Ställningstaganden

- Regionen anser att stora områden inom den geografiska avgränsningen för riksintresset innefattar ianspråktagen mark som inte uppfyller riksintressets värdeomdöme.
- Regionen ser positivt på att en översyn av riksintresseområdet görs.

Förutsättning för bevarande

Att betningen fortsätter. Områdets värden påverkas negativt av dikningar, olämplig skogsavverkning och olämplig fritidsbebyggelse. Skjutning mot Grynghällar bör ej ske så länge det är öppet vatten kring dessa.

Värdeomdöme

Området omfattar ett nästan två mil långt kustområde. Kustlinjen upptas till stor del av låga kustklintar med talrika beggrundsblottningar. Erosionsformer såsom strandgrytor, raukar och överhäng. Naturligt slingrande vattendrag med värdefulla havsöringsbestånd i Gartarveån, Halsegårdaån och Husgrafsån. I Gartarveån och Halsegårdaån pågår forskning på havsöring. Flora med många rariteter och stor mångformighet. Omväxlande vegetationstyper. Rika orkidébestånd. Mullvaldsänet är ett välhävdat änge med rik flora.

Södra Fårö, NRO09006

Inom området föreslås i huvudsak markanvändningen *Landsbygder* och *Areella näringar* vilket bedöms ligga i linje med riksintressets värdeomdöme och förutsättningar för bevarande. Ny bebyggelse föreslås inom området genom markanvändningen *Ny sammanhängande bebyggelse (Få16, Få19)* och *Ny mångfunktionell bebyggelse (Få20) med sammanfallande LIS-område*. Genom att beakta nedanstående ställningstaganden säkerställs riksintresseområdets förutsättningar för bevarande.

Ställningstagande Ny mångfunktionell bebyggelse

- Föreslagen ny eller ändrad markanvändning får ej påtagligt skada riksintressets värden.
- Särskild hänsyn ska tas till sammanhängande områden för bete och jordbruk. Eventuell exploatering bör lokaliseras till befintlig ianspråktagen mark.
- Vid eventuell exploatering ska tillkommande bebyggelse beakta riksintresseområdets förutsättningar för bevarande.

Ställningstagande Ny sammanhängande bebyggelse

- Föreslagen markanvändning föreslås ges företräde framför riksintressets förutsättning för bevarande inom de delar som berörs av område Få16, Få19.

Förutsättning för bevarande

Att områdets karaktär av relativt oexploaterat landskap kan bibehållas. Områdesplanens intentioner följs. Att färbetet bibehålls. Områdets värden reduceras av ytterligare dikningar eller andra ändringar av vattenförhållandena eller om attraktionsbefrämjande anläggningar lokaliseras till detta störningskänsliga område. Fortsatt jordbruk med åkerbruk, naturvårdsinriktad betesdrift och skötsel av landskapselement. Restaurering av igenvuxna ängar och

naturbetesmarker. Områdets värden kan påverkas negativt av: Minskad eller upphörd jordbruks-/betesdrift skogsplantering på jordbruksmark, energiskogsodling, spridning av gifter eller gödselmedel, bebyggelse, nydikningar, täkt, luftledning, vägdragningar. Bevarandet av våtmarkernas värde kräver att områdets hydrologi skyddas mot dränering, vattenreglering, dämning och torvtäkt. Avverkning av sumpskogar, skogar på fastmarksholmar och i kantzoner kan skada naturvärdena. Limmorträsk har värdet av våtmarkskomplex och topogent kärr. I området finns även en värdefull flora och fauna.

Värdeomdöme

Klapperfältet vid Brajdaursvik är Gotlands största och mest välutbildade. Högmossen på Ryssnäs är en av de få bildningar av denna typ som finns på Gotland. Klinten öster om Häjdviken är den bästa lokalen vid studier av det startigrafiska led som kallas Ryssnäs-kalksten. Inom hållmarksområdet uppvisar berggrunden en för Gotlands del ovanligt välutbildad glacial skulptur. Området har en rikt sammansatt fågelfauna, vad gäller både häckande och rastande arter. Flera arter är av riksintresse. Området utgörs av ett utpräglat beteslandskap och hela 1 571 hektar, eller 67 procent av ytan upptas av naturliga betesmarker. Dessa marker har lång kontinuitet och hyser mycket höga naturvärden. Den naturtyp som beteslandskapet på Fårö uppvisar står inte att finnas någon annanstans på Gotland, och inte heller i övriga landet. Förekomst av flera ovanliga arter såsom honungsblomster, avarönn, hartmansstarr, kärnycklar, klätt, råglösta och luddvicker. Unika tallbestånd med träd av mycket hög ålder. Området har stora botaniska värden. Förekomsten av kärnycklar, lövängarna, Fårös största lövområde och högmossen är några av de mest påtagliga. Limmorträsk är ett stort topogent kärr med en av Gotlands största myrvidder. I området finns även en värdefull flora och fauna.

Östergarnsberget, Grogarnsberget och Klinteklinten, NRO09042 - översyn pågår

Inom området föreslås i huvudsak markanvändningen *Landsbygder* och *Areella näringar* vilket bedöms ligga i linje med riksintressets värdeomdöme och förutsättningar för bevarande. Det finns även områden med befintlig sammanhängande bostadsbebyggelse och befintlig mångfunktionell bebyggelse som inte bedöms vara i linje med riksintressets värdeomdöme och förutsättningar för bevarande. Ny bebyggelse föreslås inom området genom markanvändningen *Ny sammanhängande bebyggelse (Ög4, Ög8, Ög13)* och *Ny mångfunktionell bebyggelse (Kb4, Kb5, Kb6, Kb7, Ög18)* samt ett LIS-område. Genom att beakta nedanstående ställningstaganden säkerställs riksintresseområdets förutsättningar för bevarande.

Ställningstaganden

- Regionen anser att stora områden inom den geografiska avgränsningen för riksintresset innefattar ianspråktagen mark som inte uppfyller riksintressets värdeomdöme.
- Regionen ser positivt på att en översyn av riksintresseområdet görs.

Förutsättning för bevarande

Att markanvändningen inte förändras. Bland annat att fårbetet fortsätter. Området påverkas negativt av ytterligare täktverksamhet och ovarsam körning. Fågelöarna Lillgrunn och Storgrunn bör lämnas orörda. Fortsatt jordbruk med åkerbruk, naturvårdsinriktad betesdrift och skötsel av landskapselement. Restaurering av igenvuxna ängar och naturbetesmarker. Områdets värden kan påverkas negativt av: Minskad eller upphörd jordbruks-/betesdrift skogsplantering på jordbruksmark, energiskogsodling, spridning av gifter eller gödselmedel, bebyggelse, nydikningar, täkt, luftledning, vägdragningar.

Värdeomdöme

Storslaget kustområde bestående av en vacker klintkust. Klintarna har i regel mycket flacka eller endast svagt böljande överytor. I branterna finns bitvis mäktiga mängder grovblockiga rasmassor. I klintarna märks på flera håll uteroderade strandgrottor. Nedanför klintarna finns vackra strandvallar som följer kustlinjen. Kuststräckan mellan Snabben och Herrvik är den stromatoporoidérikaste lokalen i världen och föremål för många internationella studier om revsamhällen m m. Området ligger i ett gammalt odlingslandskap där fårproduktion dominerat under lång tid. I hela området finns ett träd- och buskskikt som är starkt präglad av den långvariga betesdriften. Utmarker såsom alvar, annan öppen utmark, buskrik utmark, betad skog och havsstrandäng upptar större delen av områdets vidsträckta naturbetesmarker. I betesmarkerna är blomsterprakten stor och här växer bl a vildlin, darrgräs, ängsnycklar, kattfot, brudsporre, jordtistel, alvarkösa, alvarveronika och gotlandsstånds. I området finns även Sveriges enda kända förekomst av den lilla ormbuken mjältbräken. I området ingår även Östergarns prästäng, som hör till ett av Gotlands finaste ängen. Ängset är mycket välhävdad och har en rik flora. Här växer bland annat svensk ögontröst, en art som i världen bara finns på Gotland. I ängset växer även späd ögontröst, som är en annan ovanlig ögontröstart. Området har ekologiskt mycket intressanta förhållanden, en egenartad växtlighet och många vegetationstyper av stort intresse. Lillgrunn och Storgrunn är häckplatser av riksintresse. Områden har stora värden för friluftslivet. Landskapsbilden är storslagen.

4.1.2 Riksintresse kulturmiljövård 3 kap 6§ MB

Områden som är av riksintresse för kulturmiljövård regleras i 3 kapitlet 6 § miljöbalken. Riksintressena pekas ut av Riksantikvarieämbetet.

Ett område av riksintresse för kulturmiljövården ska ge tydligt exempel på olika historiska verksamheter och samhällsprocesser som ägt rum, och tillsammans avspeglar områdena landets historia.

De områden som pekats ut som riksintressen för kulturmiljövården på Gotland är 61 stycken, vilka sammanlagt upptar en yta på cirka 467 kvadratkilometer, det vill säga drygt 15 procent av Gotlands totala areal.

Om ingrepp och exploatering ska ske krävs att åtgärder genomförs med särskild hänsyn till riksintressets uttryck. Det är viktigt att exploateringen eller ingreppet inte påverkar riksintresset negativt. Eventuella åtgärder måste klart och tydligt beskrivas och vid behov krävs utredning för att säkerställa att ingen negativ påverkan kommer att ske på riksintresset.

Följande miljöer är av riksintresse för sina kulturvärden:

- 95 medeltidskyrkor och kyrkoruiner med omgivning
- 11 fiskelägen
- Visby innerstad
- 57 kulturmiljöer av olika slag från industrimiljöer till kulturlandskap

Länsstyrelsen inledde i augusti 2015 ett projekt för en översyn av 58 av länets 61 riksintressen för kulturmiljövården i Gotlands län. Hittills har 49 riksintressen reviderats och beslutats av Riksantikvarieämbetet. Projektet omfattar översyn av:

- Riksintressebeskrivning (tidigare kallad värdetext)
- Kunskapsunderlag
- Geografisk avgränsning

Revideringen har inneburit att riksintressebeskrivningarna och i vissa fall de geografiska avgränsningarna ändrats. Västlands (I 43) utgår som riksintresseområde och Häftings har tagits bort från Bro-Stainkalm (I 15).

Generella riktlinjer för att tillgodose riksintresset för kulturmiljövården

- Ny bebyggelse prövas restriktivt och i förekommande fall lokaliseras med hänsyn till det historiska sammanhanget med utgångspunkt i det befintliga vägnätet, bebyggelsen och markslaget.
- Eventuell ny bebyggelse bör anpassas till den befintliga miljön vad gäller utformning, volym, skala, och placering.

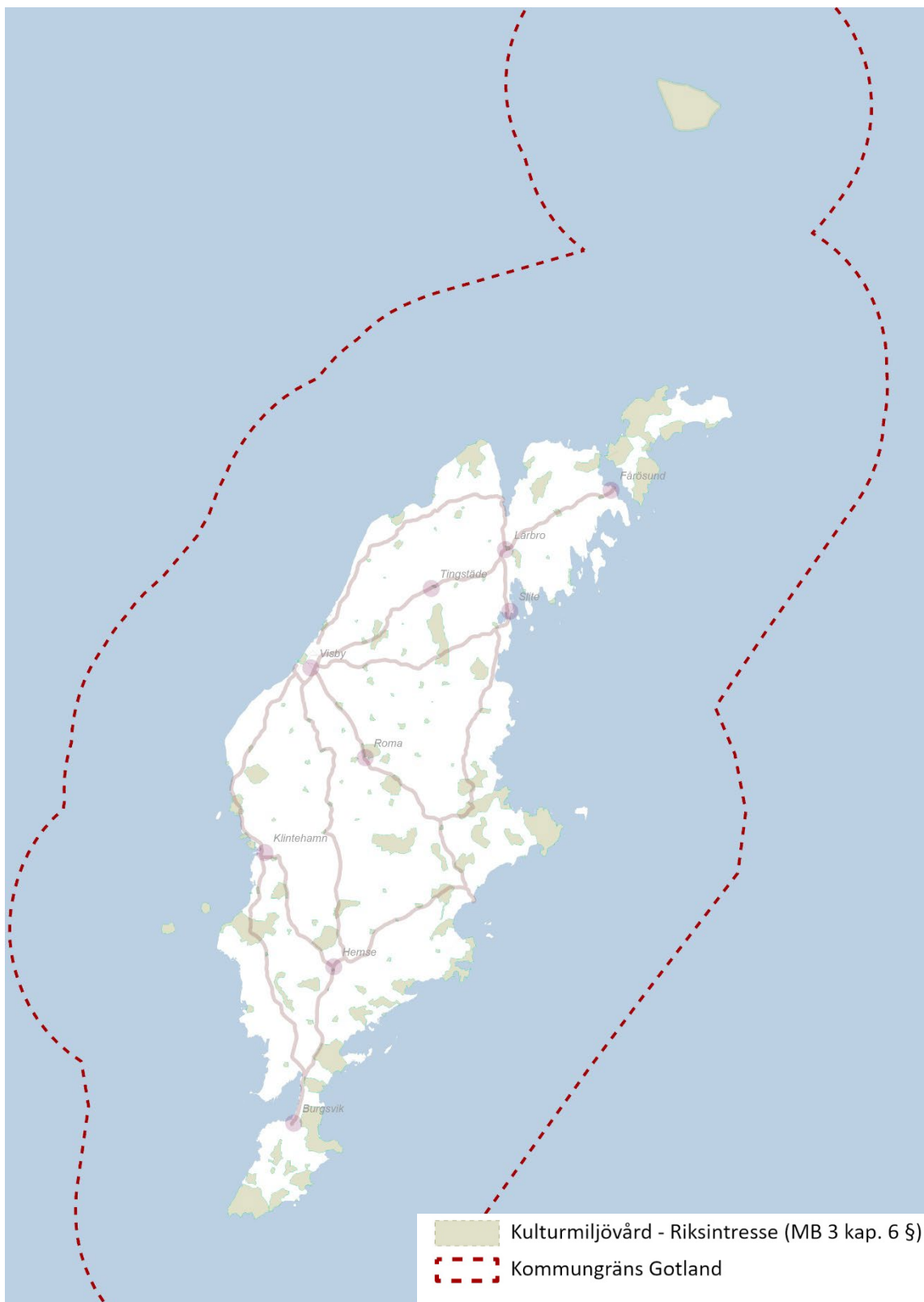
Riktlinjer för riksintresset Gotlands medeltida kyrkor

- Inom de områden som tidigare utgjort kyrkans åker eller äng bör nyetablering undvikas

Region Gotland bör arbeta vidare med dessa förslag till åtgärder:

- Se över möjligheten att göra fiskelägen till kulturresevat
- Ta fram områdesbestämmelser i riksintresseområden med högt förändringstryck.
- Analysera de senaste tio åren bebyggelseutveckling och utvärdera beslut som inneburit påtaglig skada

- Den bebyggelsen som utgör delar av respektive riksintresses värdebeskrivning ska underhållas med traditionella metoder och material för att bibehålla byggnadernas kulturhistoriska värden samt för att värna landskapsbilden.

Karta. Riksintresseområden för kulturmiljövärd

Ställningstagande riksintresse kulturmiljövård

- Regionen avser att undvika åtgärder som kan innebära påverkan eller påtaglig skada på riksintresset.
- Områdena bör skyddas från åtgärder och ingrepp som innebär att uttryck för riksintresset försämras eller försvinner. Eventuella åtgärder bör ha möjlighet att stärka riksintresset.
- Ny bebyggelse bör undvikas i icke ianspråktagna områden och i förekommande fall lokaliseras med hänsyn till det historiska sammanhanget med utgångspunkt i det befintliga vägnätet, bebyggelsen och markslaget.
- Eventuell ny bebyggelse bör anpassas till den befintliga miljön vad gäller utformning, volym, skala, och placering.

Följande områden där översyn av riksintresset pågår:

- I 19 Muramaris-Brucebo
- I 20 Visby
- I 26 Eksta med Karlsöarna
- I 51 Tjelvars grav
- I 52 Anga
- I 53 Buttle
- I 54 Lojsta
- I 55 Fardhem-Linde
- I 56 Havor
- I 57 Eskelhem-Tofta - beslutad
- I 58 Fide
- I 59 Gotlands medeltida kyrkomiljöer
- I 60 Gotländska fiskelägen

Riksintresse kulturmiljövård utan förslag på ny markanvändning

1. **Anga [I 52] (Anga sn)** [länk till där den finns att läsa](#)
Översyn av riksintresseområdet pågår
2. **Ava [I 2] (Fårö sn)** [länk till där den finns att läsa](#)
3. **Barläst [I 9] (Lärbro sn)** [länk till där den finns att läsa](#)
4. **Digerrojr i Garda [I 34] (Garda sn)** [länk till där den finns att läsa](#)
5. **Lajkarhajt - Pavalds [I 12] (Lärbro sn)** [länk till där den finns att läsa](#)
6. **Eskelhem-Tofta [I 57] (Eskelhems och Tofta socknar)** [länk till där den finns att läsa](#)
7. **Fallet [I 13] (Tingstade sn)** [länk till där den finns att läsa](#)
8. **Fardhem-Linde [I 55] (Fardhems och Linde socknar)** [länk till där den finns att läsa](#) -Översyn av riksintresseområdet pågår
9. **Fide [I 58] (Fide sn)** [länk till där den finns att läsa](#)
Översyn av riksintresseområdet pågår
10. **Fleringebygden [I 7] (Fleringe sn)** [länk till där den finns att läsa](#)
11. **Fridarve-Rofinds-Bonsarve [I 46] (Vamlingbo sn)** [länk till där den finns att läsa](#)
12. **Fårös västra kust [I 1] (Fårö sn)** [länk till där den finns att läsa](#)
13. **Gasmora [I 3] (Fårö sn)** [länk till där den finns att läsa](#)
14. **Gotländska fiskelägen [I 60]** [länk till där den finns att läsa](#) *Översyn av riksintresseområdet pågår*
15. **Gotska Sandön [I 49] (Fårö sn)** [länk till där den finns att läsa](#)
16. **Grötlingbo [I 40] (Grötlingbo sn)** [länk till där den finns att läsa](#)

17. **Hall [I 14] (Halls sn)** [länk till där den finns att läsa](#)
18. **Hau [I 8] (Fleringe sn)** [länk till där den finns att läsa](#)
19. **Hejnum [I 17] (Hejnums och Bäls socknar)** [länk till där den finns att läsa](#)
20. **Bro-Stainkalm [I 15] (Häftings)** [länk till där den finns att läsa](#)
21. **Lausbackar [I 35] (Lau sn)** [länk till där den finns att läsa](#)
22. **Lojsta [I 54] (Lojsta sn)** [länk till där den finns att läsa](#) *Översyn av riksintresseområdet pågår*
23. **Muramaris-Brucebo [I 19] (Visby sn)** [länk till där den finns att läsa](#) *Översyn av riksintresseområdet pågår*
24. **Petes [I 27] (Hablingbo sn)** [länk till där den finns att läsa](#)
25. **S:t Olofsholm [I 10] (Hellvi sn)** [länk till där den finns att läsa](#)
26. **Sojvide-Gervide [I 22] (Sjonhems och Vänge socknar)** [länk till där den finns att läsa](#)
27. **Torsburgen [I 61] (Kräklingbo och Gammelgarn sn)** [länk till där den finns att läsa](#)
28. **Uggarde-Vinarve [I 38] (Rone sn)** [länk till där den finns att läsa](#)
29. **Vivesholm [I 24] (Sanda sn)** [länk till där den finns att läsa](#)
30. **Änggårde [I 39] (Rone sn)** [länk till där den finns att läsa](#)
31. **Öja [I 41] (Öja sn)** [länk till där den finns att läsa](#)

Riksintresse kulturmiljövård med förslag om ny markanvändning

Nedan presenteras de riksintresseområden för kulturmiljövård som berörs av ny/ändrad markanvändning och därmed behöver specifika ställningstaganden. Här återges även riksintesseområdets värdeomdöme och förutsättning för bevarande i sin helhet. Övrigt går att läsa på respektive registerblad som är länkat per riksintresseområde.

Ardre [I 31] (Ardre sn)

Inom området föreslås i huvudsak markanvändningen *Landsbygder* och *Areella näringar* vilket bedöms ligga i linje med riksintressets motivering och uttryck för riksintresset. Viss kompletterande bebyggelse föreslås inom området genom markanvändningen *Ny sammanhängande bostadsbebyggelse (Ög15)*.

Ställningstagande

- Restriktivitet vid nybebyggelse, vilken bör anpassas till den lokala byggnadstraditionen.
- I öppet landskap kan bebyggelse tillåtas endast som ersättningsbebyggelse kring gårdarna eller för jordbrukets behov.

Motivering

Rumsligt väl sammanhållet småskaligt odlingslandskap med lång bruknings- och bosättningskontinuitet med rötter i äldre järnåldern samt flera bevarade gårdsmiljöer från 1700- och 1800-talen. Sockencentrum med medeltida kyrka i norra delen och kyrkoruin i anslutning till medeltida handelsplats. Välbevarade äldre vägar som knyter samman bygden och lämningar av kalk- och träförädling från 1800-talet visar på utmarkens ekonomiska betydelse. (Odlingslandskap, sockencentrum, kyrkomiljö, tidigindustriell miljö, vägmiljö, fornlämningsmiljö).

Uttryck för riksintresset

I anslutning till den centrala odlingsbygden finns lämningar efter tre gårdar från äldre järnålder. Medeltida ruiner och grunder förutom kyrkan och kyrkoruinen Gunnfjauns kapell. Stora tvåvånings parstugor i sten från 1700- och 1800-talen med i stort oförändrade bebyggelseelägen. Vissa av parstugorna med brutet tak, och många byggnader med utvändiga fönsterfoder av trä i lokal utformning och tvåfärgade fönstersnickerier. Äldre vägnät i ett öppet och visuellt tillgängligt landskap. Kalkugnar och sojden (tjärdalar). Ardre sockens centrala del utgör ett väl sammanhållet kulturlandskap, där gårdarna ligger i kanten av ett omfattande inägolandskap, på ett sätt som är mycket representativt för Gotland.

Bandlunde [I 37] (Burs sn)

Inom området föreslås i huvudsak markanvändningen *Landsbygder* och *Areella näringar* vilket bedöms ligga i linje med riksintressets motivering och uttryck för riksintresset.

Ställningstagande

- Vid gårdarna kan ersättningsbebyggelse vara tänkbar bara i de fall då upprustning ej är möjlig.
- All nybebyggelse bör anpassas till den lokala byggnadstraditionen.
- Ingen bebyggelse eller annan exploatering får ske inom övriga delar av området inklusive stranden.
- Änges- och betesplatser bör hållas öppna genom bete.

Motivering

Fornlämningssmiljö från i huvudsak järnåldern som ger en god bild av ett under förhistorisk tid intensivt nyttjat kustområde, och som speglar havets och handelns betydelse för det gotländska samhället under framför allt vikingatid. Inåt land har fornlämningssmiljöerna kontinuerligt utvecklats i takt med markanvändningen och kompletterats med flera intressanta gårdsmiljöer från 1700- och 1800-talen i ett småskaligt odlingslandskap. (Fornlämningssmiljö, gårdsmiljö, odlingslandskap)

Uttryck för riksintresset

Ett ytmässigt omfattande och komplext järnålderslandskap bestående av ett extensivt system av stensträngar (stenhågnader), ett flertal husgrunder från järnåldern, bland annat Stavarhus, Gotlands största husgrund. Gravar och gravfält och öns största koncentration av block med sliprännor och slipytor. Lämningar av en hamn- och handelsplats från vikingatid-tidig medeltid. Spår av fiskebodas och båthus och fynd av flera silverdepåer från vikingatid med koppling till hamnområdet. Inåt land gårdsmiljöer från 1700- och 1800-talen, väster om järnålderns och vikingatidens bebyggelseelägen. Småskaligt inägolandskap med åkrar, slätteräng och beteshagar. Fornlämningssmiljöer med husgrunder och stensträngar bevarade som åkerholmar.

Bläse [I 6] (Fleringe sn)

Inom området föreslås i huvudsak markanvändningen *Landsbygder*, *Areella näringar* samt *Natur och friluftsliv* vilket bedöms ligga i linje med riksintressets motivering och uttryck för riksintresset. Ny bebyggelse föreslås inom området genom markanvändningen *Mångfunktionell bebyggelse (Bä1)* och *LIS-område*. Föreslagen markanvändning föreslås ges företräde framför riksintressets avgränsning under förutsättning att uttryck för riksintresset bevaras, vilket säkerställs genom ställningstagandena nedan.

Ställningstagande

- Utveckling av befintligt näringsliv, museum, järnväg, evenemang, restaurang och marina kan vara stödjande för att synliggöra områdets kulturmiljövärden. Föreslagna markanvändning föreslås ges företräde framför riksintresset inom Bå1. Exploatering kräver dock anpassning till platsens karaktär och natur- och kulturvärden.
- Eventuell ny bebyggelse bör behandlas restriktivt och i förekommande fall väl anpassas till miljön vad gäller volym, skala och placering.
- I området kring bruket bör eventuell ny bebyggelse inte tillåtas annat än som komplettering till befintlig bebyggelse.
- Bebyggelsen bör underhållas med traditionella metoder och material för att bibehålla byggnadernas kulturhistoriska värden samt för att upprätthålla landskapsbildningen.
- I området mellan disponentvillan och bruksområdet bör igenväxning motverkas för att underlätta förståelsen av de rumsliga sambanden mellan riksintressets uttryck.

Motivering

Kalkindustri- och bruksmiljö med industrianläggningar, kalkbrott och arbetarbostäder vilka speglar den industriella utvecklingen och sociala förhållandena i en kalkindustrimiljö från 1800-talet fram till 1950-talet. (Bruksmiljö).

Uttryck för riksintresset

Två kalkugnar samt kalkugnsruiner, kalkador, slagghög, hamnanläggning, järnväg samt stenbrott. Disponentvilla, arbetarbostäder och strandbodas. Hamnen och kalkugnarnas fysiska förbindelse med stenbrottet via järnvägsrälsen. Slagghögens kustnära placering och dominans av kustpartiet. Disponentsvillans högt belägna placering vid vägens slut. De småskaliga arbetarbostädernas placering på rad utmed vägen upp till kalk bruket. Strandbodas i anslutning till bruket och till bostäderna.

Gotlands medeltida kyrkomiljöer [I 59] – översyn pågår

Inom området föreslås i huvudsak markanvändningen *Landsbygder, Areella näringar* samt *Natur och friluftsliv* vilket bedöms ligga i linje med riksintressets motivering och uttryck för riksintresset. Undantag är:

- Inom Dalhem föreslås *ny sammanhängande bostadsbebyggelse (Dh1)*. Bostadsbebyggelsen föreslås i anslutning till befintlig sammanhängande bebyggelse i orten och ligger utanför avgränsade områden för byggnadsminnen och fornlämningar. Enligt Länsstyrelsens förslag om revidering av riksintresset föreslås avgränsningen preciseras och därmed minska. Utpekade område för ny sammanhängande bostadsbebyggelse (Dh1) hamnar då utanför riksintressets avgränsning. Förslag om ny avgränsning är just nu på remiss hos regionen.
- Inom Stenkyrka föreslås *ny sammanhängande bostadsbebyggelse (St2)*. Bostadsbebyggelsen föreslås i anslutning till befintlig sammanhängande bebyggelse i orten och ligger utanför avgränsade områden för byggnadsminnen och fornlämningar. Därav bedöms området St2 i planförslaget kunna ges företräde framför riksintressets avgränsning.
- Inom Fårö föreslås *ny sammanhängande bostadsbebyggelse (Få19), mångfunktionell bebyggelse (Få21, Få22) och LIS-område*. Den del som tillhör sammanhängande bostadsbebyggelse (Få19) inom riksintresset bör särskilt beakta Fårö kyrka, Fårö prästgård och intilliggande gårdsmiljö för att inte påverka riksintresset negativt. Område Få22 mångfunktionell bebyggelse ligger i ett kulturlandskap som ska värnas men anses inte påverka uttryck för riksintresset. Område Få21 ligger i ett kulturlandskap och innehåller fornlämningar men anses inte påverka uttryck för riksintresset. Enligt

Länsstyrelsens förslag om revidering av riksintresset föreslås avgränsningen preciseras och därmed minska. Utpekade område för ny mångfunktionell bebyggelse (Få21) hamnar därmed utanför riksintressets avgränsning. Förslag om ny avgränsning är just nu på remiss hos regionen.

- Inom Gammelgarn föreslås *ny sammanhängande bostadsbebyggelse (Ög 6)*. Bostadsbebyggelsen föreslås i anslutning till befintlig bebyggelse på landsbygden. Enligt Länsstyrelsens förslag om revidering av riksintresset föreslås avgränsningen preciseras och därmed minska. Utpekade område för *ny sammanhängande bostadsbebyggelse (Ög 6)* hamnar därmed utanför riksintressets avgränsning. Förslag om ny avgränsning är just nu på remiss hos regionen.

Ställningstagande

- Utvecklingsområdet Dh1 inom Dalhem, St2 inom Stenkyrka, Få21 och Få22 inom Fårö, Ög6 inom Gammelgarn ska ges företräde framför riksintressets avgränsning.
- Utvecklingsområdet Få19 inom Fårö ska särskilt beakta kyrkan och dess omgivning med respektavstånd och anpassad utformning.
- Stor restriktivitet för komplettering av bebyggelse inom de avgränsade områdena med hänsyn till kyrkans betydelse för stads-/landskapsbilden.
- Ny bebyggelse får inte inverka negativt på upplevelsen av kyrkans monumentalitet i landskapet eller påverka områdets funktionella läsbarhet.
- Eventuell ny bebyggelse ska anpassas till den lokala byggnadstraditionen. Fortsatt traditionellt brukande av markerna nödvändig.

Motivering

De 92 medeltida kyrkorna och fyra ödekyrkorna i sten från 1100-, 1200- och 1300-talen representerar romansk och gotisk byggnadskonst med såväl västliga som östliga influenser i ett komprimerat men påkostat utförande sammanfört i en karaktäristisk gotländsk byggnadsstil där arkitektur, sten- och träskulptur, mural- och glasmåleri vittnar om mycket hög hantverksskicklighet.

Uttryck för riksintresset

Kyrkorna är i det närmaste intakt bevarade med få tillägg från senare århundraden. Till kyrkorna hör kyrkogårdar med murar och stigluckor från samma tid, i vissa socknar finns kastaler, prästgårdsruiner mm. Intill många kyrkor står ståtliga prästgårdar, varav flera från medeltid men ombyggda under 1700- och tidigt 1800-tal, en del med alla ekonomibyggnader bevarade. Till de gotländska kyrkomiljöerna hör även sockenmagasin, skolor, fattigstugor; byggnader av betydande kulturhistoriskt värde.

Hamra [I 42] (Hamra sn)

Inom området föreslås i huvudsak markanvändningen *Landsbygder* och *Areella näringar* vilket bedöms ligga i linje med riksintressets motivering och uttryck för riksintresset. Ny bebyggelse föreslås inom området genom markanvändningen *Sammanhängande bostadsbebyggelse (Hmr5)*. Föreslagen markanvändning föreslås ges företräde framför riksintressets avgränsning under förutsättning att uttryck för riksintresset bevaras, vilket säkerställs genom ställningstagandena nedan.

Ställningstagande

- Föreslagen markanvändning föreslås ges företräde framför riksintresset inom Hmr5. Exploatering kräver dock anpassning till platsen.

- I det öppna landskapet bör bebyggelse inte tillåtas annat än som ersättningsbebyggelse kring gårdarna eller för jordbrukets behov.
- Tillkommande bebyggelse ska anpassas till lokalt byggnadsskick.
- Fortsatt bete och traditionellt brukande av markerna är nödvändigt.

Motivering

Kustnära odlingslandskap bestående av ett variationsrikt öppet landskap med åkrar, ången och beteshagar, omgivna av långsträckta stenmurar belyser det extensiva bete som sedan lång tid präglar området. Ensamgårdar från 1700- och 1800-talet, i flera fall kopplade till förhistoriska lämningar med bruks- och bosättningskontinuitet åtminstone sedan järnålder. Bygdens historiska anknytning till havet och fiske framträder väl i fiskelägen och i Vändburgs hamn. (Odlingslandskap, ensamgård, fornlämningsmiljö, fiskeläge, kustmiljö).

Uttryck för riksintresset

Fornlämningsmiljöer med fossil åkermark, husgrunder, fornborg och sliprännor samt medeltida bebyggelseämningar. Gårdsbebyggelse i kalk- och sandsten från 1700- och 1800-tal med bland annat flistak. En -eller tvåvånings parstugor, de flesta med branta tegeltäckta sadeltak och symmetrisk fönstersättning. Stenhus från sent 1800-tal med svagt välvda fönsteröppningar. Russgift med agtak. Gårdarnas utspridda lägen med medeltida ursprung i ett i huvudsak öppet landskap. Fiskelägena Rumsbod och Vändburgs gamla hamn med såväl trä- som stenbodar varav några med flistak. Det öppna beteslandskapet längs kusten och vägarnas ålderdomliga prägel omgivna av stenmurar. I västra delen nyodling från 1800-talet på myrmark.

Kräklingbo och Hammarsudden [I 29] (Kräklingbo sn)

Inom området föreslås i huvudsak markanvändningen *Landsbygder* och *Areella näringar* vilket bedöms ligga i linje med riksintressets motivering och uttryck för riksintresset. Ny bebyggelse föreslås inom området genom markanvändningen *Sammanhängande bostadsbebyggelse (Ög2)*. Föreslagen markanvändning föreslås ges företräde framför riksintressets avgränsning under förutsättning att uttryck för riksintresset bevaras, vilket säkerställs genom ställningstagandena nedan.

Ställningstagande

- Komplettering av bostadsbebyggelse i Kräklingbo samhälle genom utpekade område (Ög2) anses kunna samexistera med befintliga kulturvärden under förutsättningar att bebyggelsens utformning anpassas till platsen. Utpekade område ligger i anslutning till befintlig samlad bebyggelse.
- Restriktivitet vad gäller ny bebyggelse inom hela området. Bebyggelse bör anpassas till den lokala byggnadstraditionen.
- I öppet landskap kan bebyggelse tillåtas endast som ersättningsbebyggelse kring gårdarna eller för jordbrukets behov.

Motivering

Rumsligt väl sammanhållet, småskaligt och överblickbart odlingslandskap som speglar en bygds utveckling från äldre järnåldern till nutid, i hög grad kopplat till naturförhållandena på platsen. Området vid kyrkan har rötter långt ner i brons- och stenålder och utgör ett kontinuerligt nyttjat landskap. Ensamgårdar vid kusten visar en medeltida inre kolonisering med utflyttning från en äldre kulturbygd under ett expansivt skede med befolkningsökning och nyodling. Även kopplat till verksamheter som fiske och handel under sen vikingatid-medeltid. (Odlingslandskap, ensamgård, fornlämningsmiljö, kyrkomiljö)

Uttryck för riksintresset

Rika bronsåldersmiljöer och fossil åkermark. Fornlämningsmiljöer i form av många husgrunder, hägnader och gravar från den äldre järnåldern. Klart avgränsad inägomark i form av stensträngssystem i anslutning till vägar och nuvarande gårdar. Medeltida kyrka och medeltida bebyggelse lämningar. Äldre, delvis förhistoriskt vägnät. Ensamgårdar med bebyggelse med envånings parstugor och flyglar i sten under branta tegeltak från 1700- och 1800-talen vid bland annat Ekeskogs, Stenstugu, Rågåkra och Vidfalle. Traditionella ekonomibyggnader, företrädesvis i sten och mindre funktionsbyggnader som torkbastur och smedjor. Strandgårdar som Histilles med parstuga i sten i 1 ½ våning med flack taklutning, ursprungligen avsedd för stenflistak, och bakbygge. Utåt Hammarsudden småskaligt betes- och åkerlandskap med hamlade askar, gläntor och dungar. Ensligt belägen strandbebyggelse, bland annat Stora Hammars i sten- och skiftesverksteking (bulhus) från 1700- och 1800-talen och manbyggnad på hög stenfot med bakbygge. Fiskelägen vid kusten. Vikingatida hamnplats vid Stora Hammars.

Kyllaj-Lörge [I 11] (Hellvi sn)

Inom området föreslås i huvudsak markanvändningen *Landsbygder* och *Areella näringar* vilket bedöms ligga i linje med riksintressets motivering och uttryck för riksintresset. Ny bebyggelse föreslås inom området genom markanvändningen *Besöksnäring (Hi1)* och *sammanfallande LIS-område*. Föreslagen markanvändning föreslås inom riksintressets avgränsning eftersom uttryck för riksintresset kan bevaras, vilket säkerställs genom ställningstagandena nedan.

Ställningstagande

- Utpekade LIS-område samt Hi1 syftar till att ge förutsättningar till en utveckling inom marin infrastruktur, nod/knutpunkt, skärgårdsutveckling och verksamhetsutveckling. Området är idag ianspråktaget och föreslagen markanvändning anses inte utgöra påtaglig skada för riksintresset.
- Eventuell ny bebyggelse bör inte tillåtas annat än som komplettering till befintlig bebyggelse.
- Eventuell ny bebyggelse bör utformas med stor hänsyn till miljön vad gäller volym, skala och placering.
- Bebyggelsen bör underhållas med traditionella metoder och material för att bibehålla byggnadernas kulturhistoriska värden och för att upprätthålla landskapsbilden.
- Industrilämningarna bör vårdas och hållas framröjda för att bibehålla industrimiljön intakt.

Motivering

Två kalkindustrimiljöer med anläggningar för arbete och boende som avspeglar kalkproduktionens tekniska och sociala utveckling från 1600- till 1900-talet. (Industrimiljö).

Uttryck för riksintresset

Sammanlagt åtta ruiner av kalkugnar från olika tidsepoker ligger samlade i tre grupper utmed kusten, därtill rester av kalklador och lämningar efter hamnar. Kalkpatrongården Strandriddaregården i Kyllaj, med manbyggnad från 1738, tillhörande flygel och tullbod, samtliga byggnader uppförda i kalksten med gulputsade fasader. Disponentbostad vid Lörge från 1899 och serveringsbyggnad från 1907 uppförd i kalksten på sockel, båda med spritputsade fasader och papptak. Tillhörande stall och avträde. Kalkpatrongårdens placering, en bit upp från kusten vid den branta sluttningen mot havet. Kalkpatrongårdens och

disponentbostadens placeringar och rumsliga sammanhang med närhet till kalkugnar och utskeppningshamnar. Kalkugnarnas kustnära placering i anslutning till hamnarna.

Lansa-Marpes [I 5] (Fårö sn)

Inom området föreslås i huvudsak markanvändningen *Landsbygder* och *Areella näringar* vilket bedöms ligga i linje med riksintressets motivering och uttryck för riksintresset. Ny bebyggelse föreslås inom området genom markanvändningen *Sammanhängande bostadsbebyggelse (Få18)*.

Ställningstagande

- Eventuell ny bebyggelse bör endast tillåtas när det rör sig om komplettering till befintlig bebyggelse.
- Eventuell ny bebyggelse bör utformas med stor hänsyn till miljön vad gäller volym, skala och placering.
- Bebyggelsen bör underhållas med traditionella metoder och material för att bibehålla byggnadernas kulturhistoriska värden samt för att upprätthålla landskapsbilden.
- Skogsbruksåtgärder bör ske i former som bedöms förenliga med kulturmiljövårdens intressen.
- Ett fortsatt eller utökat bete är väsentligt för att bevara och främja riksintressets värden.

Motivering

Odlingslandskap och fornlämningsmiljöer med bebyggelsemiljöer och lämningar efter agrar verksamhet som speglar ett kontinuerligt nyttjat odlingslandskap från äldre järnålder fram till idag. (Odlingslandskap, fornlämningsmiljö).

Uttryck för riksintresset

Bebyggelsemiljöer från 1700- och 1800-tal vid Lansa och Marpes med vitkalkade mangårdsbyggnader uppförda i kalksten med tegeltak, större ekonomibyggnader med flera funktioner. Gården Lansa är fördelad på fem parter med ett ålderdomligt, tätt bebyggelsemönster med partstomterna gående in i varandra. Fornlämningsmiljöer från äldre järnålder i form av husgrunder och stensträngssystem. Lambgiftar med agtak, lämningar efter kvarnar, sojden (tjärdalar) och kalkugnar i utmarken. Hägnader i form av stenmurar. Det öppna landskapet kring gårdarna speglar de rumsliga sambanden mellan bebyggelsen, åkermarkerna, inhägnade hagar och vägar.

Lickershamn [I 50] (Stenkyrka sn)

Inom området föreslås i huvudsak markanvändningen *Landsbygder* och *Areella näringar* vilket bedöms ligga i linje med riksintressets motivering och uttryck för riksintresset. Ny bebyggelse föreslås inom området genom markanvändningen *Mångfunktionell bebyggelse, camping (Lh2)* och *Sammanhängande bostadsbebyggelse (Lh1)*. Föreslagen markanvändning föreslås ges företräde framför riksintressets avgränsning under förutsättning att uttryck för riksintresset bevaras, vilket säkerställs genom ställningstagandena.

Ställningstagande

- Inom riksintresset föreslås befintlig camping utvecklas inom Lh2. Vid efterkommande planering krävs undersökning av eventuell påverkan av riksintressets värden. Enligt Riksantikvarieämbetet finns idag inga kända fornlämningar inom utvecklingsområdet.

- Inom riksintresset föreslås ny sammanhållen bostadsbebyggelse inom Lh1. Enligt Riksantikvarieämbetet finns idag kända fornlämningar som kan utgöra uttryck för riksintressets värden. Det är viktigt att miljön undersöks och att områdets kulturhistoriska värden vägs mot utveckling av bostäder i efterkommande planering.
- Eventuell ny bebyggelse bör inte tillåtas annat än som komplettering till befintlig bebyggelse.
- Eventuell ny bebyggelse ska utformas med stor hänsyn till miljön vad gäller volym, skala och placering.
- Fornlämningar bör vårdas och hållas tillgängliga.

Motivering

Kustmiljö med lång kontinuitet med varierande fornlämningsmiljöer. Platsen har ett isolerat läge i förhållande till socknens övriga bebyggelse. Miljön återspeglar utvecklingen i ett kustlandskap från stenålder fram under 1900-talet där strandnära bosättningar utvecklats till att bli ett mer permanent fiskeläge från 1600-tal till modern tid. (Kustmiljö, fornlämningsmiljö, fiskeläge).

Uttryck för riksintresset

Stenåldersbosättningar intill den tidigare kustlinjen. Vikingatida gravfält direkt intill den samtida hamnen. Dalgången är omgiven av markanta klinthöjder där tre fornborgar från järnåldern ligger strategiskt placerade över hamnområdet och omgivande landskap. Hamnen och fiskelägets skyddade lokalisering längst in i viken omgiven av den markanta klinten. Fiskeläge med strandbodnar, salteri och vågbod från 1930-talet.

Nore och Austreområdet [I 47] (Vamlingbo sn)

Inom området föreslås i huvudsak markanvändningen *Landsbygder* och Areella näringar vilket bedöms ligga i linje med riksintressets motivering och uttryck för riksintresset. Ny bebyggelse föreslås inom området genom markanvändningen *Sammanhängande bostadsbebyggelse (Vm2)*. Föreslagen markanvändning föreslås ges företräde framför riksintressets avgränsning under förutsättning att uttryck för riksintresset bevaras, vilket säkerställs genom ställningstagandena.

Ställningstagande

- Inom riksintresset föreslås oexploaterad mark tas i anspråk för ny sammanhängande bebyggelse. Området Vm2 anses kunna exploateras med hänsyn till befintliga kulturvärden under förutsättningar att bebyggelsens utformning anpassas till platsen. Utpekade område ligger i anslutning till befintlig samlad bebyggelse.
- I det tämligen öppna landskapet bör bebyggelse ej tillåtas annat än som ersättningsbebyggelse kring gårdarna eller för jordbrukets behov.
- All tillkommande bebyggelse bör anpassas till den lokala byggnadstraditionen.
- Fortsatt bete önskvärt söder om Norebod.

Motivering

Kustnära odlingslandskap där fyra ensamgårdar är belägna i gränzonen mellan inägor och utmark bestående av betes- och skogslandskap. Det överblickbara landskapsrummet följer i stora drag det som historiskt sett utgjort inägomark och landskapet är rikt på stenhägnader. Bebyggelsen från 1700- och 1800-talen och fornlämningsmiljöer med kontinuitet från förhistorisk tid bildar tillsammans de synliga spåren av det kontinuerligt nyttjade landskapet

och utan påtaglig påverkan av laga skifte eller utflyttning av gårdsparter. Fiskeläge vid kusten visar på husbehovsfiskets betydelse för det samlade näringsfånget (Odlingslandskap, ensamgård, fornlämningsmiljö, fiskeläge).

Uttryck för riksintresset

I den sydvästra delen av området återfinns kustnära bronsåldersrösen, stensättningar och resta stenar. Bebyggelse från 1700- och 1800-talet, där gården Nore har ett vikingatida-medeltida ursprung. De fyra gårdarna har genom partsklyvning utvecklats till två-fyra gårdsparter vardera och återfinns grupperade i två områden. Gårdsbebyggelsen ligger i centrum av sina respektive odlings- och betesmarker, som omges av ett hed- och skogslandskap. Vita en- och tvåvånings manbyggnader i sand- och kalksten med tegeltak samt uthus och kvarnar i sten. Omfattande system av stenmurar. Det vidöppna hedlandskapet med fria siktlinjer och rumsliga samband mellan gårdar, inägor och utmark. Alvarliknande betesmarker och ett slutet skogsområde söder om gårdarna, mot stranden. Fiskeläget Norebod med putsade stenbodar från 1700- till 1900-talet placerade sida vid sida med gavlarna vända mot havet.

Närkusten [I 36] (Närs sn)

Inom området föreslås i huvudsak markanvändningen *Landsbygder* och *Areella näringar* vilket bedöms ligga i linje med riksintressets motivering och uttryck för riksintresset. Ny bebyggelse föreslås inom området genom markanvändningen *Mångfunktionell bebyggelse – besöksnäring (Nä4)* och *LIS-område*. Föreslagen markanvändning föreslås ges företräde framför riksintressets avgränsning under förutsättning att uttryck för riksintresset bevaras, vilket säkerställs genom ställningstagandena.

Ställningstagande

- Markanvändningen som pekas ut för mångfunktionell bebyggelse Nä4/LIS-område anses kunna prövas på platsen under förutsättningar att bebyggelsens utformning anpassas med hänsyn till platsens befintliga kulturvärden.
- Eventuell ny bebyggelse ska behandlas restriktivt och i förekommande fall väl anpassas till miljön vad gäller volym, skala och placering.
- Eventuell ny bebyggelse bör inte tillåtas annat än som komplettering till befintlig bebyggelse.
- Eventuell ny bebyggelse ska anpassas så att den fysiska tillgängligheten till landskapet och strandmarkerna inte påverkas negativt.
- Ett fortsatt eller utökat bete är väsentligt för att bevara och främja riksintressets värden.

Motivering

Kustlandskap med ett stort antal för Gotland traditionella fiskelägesmiljöer. Lämningar från vikingatid och från tidigare fiskelägen, numera belägna på avstånd från kustlinjen, visar tydligt på hur området nyttjats för fiske och handel från vikingatid till 1900-talet och hur dessa aktiviteter har följt strandens förskjutning över tid. (Kustsamhälle, fiskeläge, fornlämningsmiljö).

Uttryck för riksintresset

Ett flertal järnåldersgravfält varav ett söder om Rikvide med närmare 800 gravar med förekomst av bildstenar. Vikingatida hamnläge vid Hamngården med gravfält och flertalet svärdslipningsstenar. Skansanläggningar från 1700-talet på Kapelludden och vid Närs gamla hamn. Fiskelägen med gistgårdar, båtlänningar, lysstänger (fiskefyrar), bryggor och pirar.

Strandbodnar uppförda i murad kalksten eller trä. I huvudsak är strandbodarna placerade i klungor invid hamnen, vid Kapellet's fiskeläge är bodarna placerade på en lång rad med långsidan mot vattnet. Det flacka och öppna strandlandskapet med vikar och uddar och ofta steniga stränder. Det i långa stycken helt öppna landskapet med visuell överblickbarhet.

Paviken-Västergarn [I 23] (Västergarns sn)

Inom området finns en blandning av befintlig markanvändning för *Natur- och friluftsliv, Sammanhängande bostadsbebyggelse, Mångfunktionell bebyggelse, Areella näringar* och *Landsbygder* som ska fortlöpa, vilket bedöms ligga i linje med riksintressets motivering och uttryck för riksintresset. *Mångfunktionell bebyggelse ny Besöksanläggning (Kronholmens golfbana)*. Föreslagen markanvändning föreslås ges företräde framför riksintressets avgränsning under förutsättning att uttryck för riksintresset bevaras, vilket säkerställs genom ställningstagandena.

Ställningstagande

- Utveckling av Kronholmens golfbana som föreslås inom Besöksanläggning anses kunna prövas på platsen under förutsättningar att utformning av golfbanan anpassas med hänsyn till platsens befintliga kulturvärden.
- Ingen ny bebyggelse bör tillåtas i området närmast Paviken, längs Västergarnsån eller i området runt stadsvallen och kyrkan.
- Fortsatt brukande av jordbruksmarken är väsentligt för att bevara och främja riksintressets värden.
- Ett fortsatt bete främst kring Pavikens östra strand och på stadsvallen är väsentligt för att bevara och främja riksintressets värden.
- Bebyggelse i och i nära anslutning till fornlämningsmiljöer bör undvikas.

Motivering

Kustnära handelsplats med fornlämningar som visar spår från påbörjad stadsstruktur i Västergarn. Hamnanläggningar på Kronholmen och i den tidigare havsviken Paviken som återspeglar en betydelsefull hamn och handelsplats från vikingatid. Fornlämningsmiljöerna visar på att handelsplatsen utvecklades med försvars- och hamnanläggningar från medeltid och framåt. (Handelsplats, kommunikationsmiljö).

Uttryck för riksintresset

I anslutning till Västergarnsån spår av hamninlopp, vikingatida pålspärrar och kajanläggningar. Längs stor del av östra stranden av Paviken, upp till utloppet för Idån, omfattande spår av vikingatida hamn- och handelsaktiviteter i form av kulturlager, gravfält och kajanläggningar. Kyrka, kastal, kyrkoruin och halvcirkelformad stadsvall från medeltiden vid Västergarn. Den halvcirkelformade stadsvallen som tydligt avgränsar Västergarns centrala, medeltida delar mot omkringliggande land men med en öppenhet mot kusten. De öppna vyerna över Paviken från väst och söder som bildar grund för förståelsen av Paviken som tidigare havsvik och medeltida hamnplats. Det visuella sambandet mellan Paviken i öster ut mot näset, den skyddande landtungan, samt Kronholmen ut mot havet. Fiskerännor i Pavikens utlopp. Försvarsanläggningar i form av skans och skyttevärn, samt inseglinganordningar, farled och hamnanläggningar. Fyrplats från 1800-talet.

Roma kloster [I 21] (Roma och Halla socknar)

Inom området föreslås i huvudsak markanvändningen *Landsbygder* samt *Mångfunktionell bebyggelse* vilket bedöms ligga i linje med riksintressets motivering och uttryck för riksintresset. Ny bebyggelse föreslås inom området genom markanvändningen *Mångfunktionell bebyggelse*

(R1, R2 och R3). Föreslagen markanvändning föreslås ges företräde framför riksintressets avgränsning under förutsättning att uttryck för riksintresset bevaras, vilket säkerställs genom ställningstagandena.

Ställningstagande

- I efterkommande planering för områdena R1, R2 och R3 är det särskilt viktigt att utreda påverkan på landskapsbilden och kulturmiljön med bland annat klostermiljö och herrgårdsmiljö.
- Marken utgörs av jordbruksmark inom R1 och R2. Inom de här områdena föreslås bostadsförsörjning prioriteras som allmänt intresse före jordbruk som allmänt intresse. Föreslagen markanvändning R1 och R2 ska ges företräde framför riksintressets uttryck som innefattar herrgårdens tillhörande odlingslandskap.
- Stor restriktivitet gäller vid eventuell ny bebyggelse i området kring klostret.
- Området bör hållas tillgängligt genom skötsel och bete.

Motivering

Centralbygd och klostermiljö av mycket stor betydelse som gotländskt rätts- och maktcentrum från järnåldern till 1700–1800-talen. Plats för det gutniska alltingets årliga möten samt för det år 1164 grundade cistercienserklostret. Efter reformationen plats för kungsgård och residens för öns landshövdingar. Efter det att anläggningen hade förlorat sin användning som residens ny användning inom Kronan, bland annat som militärförläggning och krigsflygfält under andra världskriget samt förråd därefter. (Centralbygd, klostermiljö, fornlämningsmiljö, herrgårdsmiljö, trädgård).

Uttryck för riksintresset

Roma medeltida sockenkyrka, ruiner av cistercienserklosteranläggning och -kyrka samt delvis bevarade fiskdammar. Kungsgård och residens för landshövdingen, uppbyggt av material från klostret, med manbyggnad, dubbla flyglar och stora ekonomibygnader med inslag av medeltida murverk. Trädgårdsanläggning och ett system av alléer från tidigt 1700-tal och utökade under 1800-talet. Alléträd som lind och lönn. Storskaligt odlingslandskap hörande till godset/arrendegården. Klostrets, senare kungsgårdens avskilda och samtidigt på avstånd framträdande belägenhet i det storskaliga odlingslandskapet. Systemet av skuggande alléer, sammanstrålade mot kungsgården, med huvudallén som axel mellan sockenkyrka och huvudentrén på kungsgårdens Corps-de-logi (manbyggnad). Luckan i huvudaxelns trädtrader som visar krigsflygfältet under andra världskriget. Arrendegårdens tjänstebostäder i anslutning huvudallén.

Sundre [I 48] (Sundre sn)

Inom området föreslås i huvudsak markanvändningen *Landsbygder* och *Areella näringar* vilket bedöms ligga i linje med riksintressets motivering och uttryck för riksintresset. Ny bebyggelse föreslås inom området genom markanvändningen *Besöksanläggning och LIS-område (Su1)*. Föreslagen markanvändning föreslås kunna samexistera med uttryck för riksintresset. Riksintressets värden säkerställs genom ställningstagandena.

Ställningstagande

- Enligt planförslaget ska Majstregården ges utrymme att utvecklas (Su1), vilket anses kunna främja bygden och göra kulturmiljön mer tillgänglig för besökare.
- Fortsatt traditionellt brukande av jorden. Utökat bete så att mesta möjliga mark utanför åkerjorden betas.

- Underhåll och återuppbyggande av det omfattande hägnadssystemet av stenmurar.
- Det är av stor betydelse för riksintresset att det öppna landskapet i området bibehålls. Statliga stöd kan även främja skötsel av exempelvis ängs- och betesmarker. Statligt stöd för utveckling av natur- och kulturvärden kan även ge bättre förutsättningar för bevarande av det historiska landskapet som exempelvis stenmursupp- rustning.
- Ingen nybebyggelse bör tillåtas utom för åretruntboende och jordbrukets behov och i förekommande fall skall denna utformas i enlighet med bygdens tradition.
- Vid täktverksamhet måste stor hänsyn tas till naturvärdena.

Motivering

En perifert belägen socken med ett för Gotland säreget och storslaget kustnära odlings- landskap som är öppet, kuperat och med stora delar välhävda alvarmarker. Landskapet har ålderdomlig prägel med få förändringar i markanvändning efter 1700-talet och är rikt på fornlämningar och välbevarade hägnader. Centralt i socknen finns ett mindre sockencentrum med medeltida kyrka, kastal, före detta skola och fattigstuga. Utmed kusten fiskelägen, fyrplats och stenbrott med anknytning till jordbrukets binärningar. Gårdsmiljöer från främst 1800-talet präglad av lokala byggnadsmaterial som sten, kalk och tak av sandsten eller ag. (Odlingslandskap, sockencentrum kustmiljö, kyrkomiljö, kvarnmiljö).

Uttryck för riksintresset

Omfattande spår från förhistorisk tid i form av lämningar från stenålder till medeltid. Sten- åldersboplatser finns vid Hoburgen och Skoge. Bronsåldersrösen avtecknar sig mot den forna kusten, framför allt i områdets sydöstra del, och mindre gravfält och enstaka gravar återfinns ute på hällmarkerna och i gränzonen mellan inägor och utmark. Medeltida be- byggelseämningar och hålväg. I kustzonen finns ovanligt många stenblock med slipytor och sliprännor. Såväl längst i öster som i väster finns små fiskelägen med ett förhistoriskt ursprung, där platsen vid Rivet kan ha fungerat som hamn under vikingatid. Enstaka strandbodnar i sten eller trä på den flacka, öppna kusten. Ruin av livräddningsstation och fyrplats. Medeltida kyrka med runristade gravhällar, medeltida bebyggelseämningar bland annat prästgårdsruin och en av Gotlands största kastaler. Skolhusmiljö och sockenstuga. Spridd gårdsbebyggelse i sten från 1800-talet, varav en del med flistak och ekonomibyggnader med agtak. Omfattande system av stenmurar runt ägor, utmed vindlande vägar och på alvarmarkerna. Grusvägar kantade av stenmurar. Den markanta klintkanten Husrygg kusten som skiljer alvar- och jordbruksmarkerna från stranden på västra sidan. Vägen mot Hoburgen utmed klintkant mellan alvar- och åkermark. Sandstensbrott för bland annat slipsten, särskilt påtagliga längs den västra kusten. Lambgiftar och sexkantiga väderkvarnar av sten i utmarken. Gårdsbebyggelsens placering, huvudsakligen längs vägarna och på kan- terna på ömse sidor om en uppodlad, flack dalgång samt i övergången mellan inägor och utmark. Kyrkomiljöns framträdande placering på en höjd. Ett helt obebyggt betespräglad, öppet hedlandskap öster om Skoge och Ottes.

Vamlingbo Gervalds [I44]

Inom området föreslås i huvudsak markanvändningen *Landsbygder* och *Areella näringar* vilket bedöms ligga i linje med riksintressets motivering och uttryck för riksintresset. Ny bebyg- gelse föreslås inom området genom markanvändningen *Sammanhängande bostadsbebyggelse (Vm1)*. Föreslagen markanvändning föreslås ges företräde framför riksintressets avgräns- ning under förutsättning att uttryck för riksintresset bevaras, vilket säkerställs genom ställ- ningstagandena.

Ställningstagande

- Del av Sammanhängande bostadsbebyggelse (Vm1) anses kunna prövas inom riksintresset under förutsättning att bebyggelsens utformning anpassas med hänsyn till platsens befintliga kulturvärden.
- Stor restriktivitet gällande ny bebyggelse i området.
- Ersättningsbebyggelsen måste anpassas till den lokala byggnadstraditionen.
- Området bör fortsätta betas för att undvika igenväxning.

Motivering

Välbevarade ensamgårdar med tydliga spår av en kontinuerlig bosättning sedan järnålder. Ett småskaligt odlingslandskap med välavgränsade åkrar, ängen och betesmarker och omgärdade av stenmurar. Landskapet längs vägen förbi gårdarna Gervalds och Sippmanne, är öppet och överskådligt och ramar in bebyggelsen med tillhörande inägolandskap vilket ger en belysande bild av en typisk landskapsstruktur från 1700- och 1800-talen. Fiskeläge med rötter i vikingatid visar på fiskets stora betydelse för näringsfånget. (Ensamgård, odlingslandskap, fiskeläge, fornlämningsmiljö).

Uttryck för riksintresset

Fornlämningar i form av gravfält, ett flertal husgrunder och stensträngar från järnåldern. Ruiner efter den medeltida gården Sippmanne samt medeltida grindstolpar. Öppet och kuperat åker- och hedlandskap samt gårdsbebyggelse från 1800-talet i sten under tegel- och flistak. Manbyggnader med bakbyggen och sidoljusfönster vid huvudentrén (smala fönster på ömse sidor) och små vindsfönster på gavlarna. Stenmurar kantar vägarna och hägnar in åker- och betesmarken. Väderkvarnar, varav någron som ruin, med sexkantig planform och lökkupol, vilket är typiskt för området. Strandbodnar i sten med flistak. Gårdarnas inägor, omgivna av stenmurar och sammanbundna med äldre vägar. Det nära sambandet mellan gårdarna och fiskeläget vid Bjärgeslänningar. De smala och raka lagaskiftesvägarna i östvästlig riktning som leder ner till kusten och vägsträckningen parallellt med kusten utmed gårdarna Stenstugu och Bjärges och söderut ner till Hoburgen.

Visby [I 20] – översyn pågår

Inom området föreslås i huvudsak markanvändningen *Befintlig Sammanhängande bostadsbebyggelse* och *Mångfunktionell bebyggelse* som förväntas fortsätta, vilket bedöms ligga i linje med riksintressets motivering och uttryck för riksintresset. Utveckling föreslås inom området genom markanvändningen *Ny Mångfunktionell bebyggelse (V32)* vid befintlig hamn som ska utredas för klimatanpassning. Inom *Ny Mångfunktionell bebyggelse (V33)* föreslås utveckling av idrott och skola. Inom *Ny Mångfunktionell bebyggelse (V23)* föreslås park. Inom *Ny Mångfunktionell bebyggelse (V18)* föreslås en utveckling av handel, kontor, verksamheter, kultur och framför allt bostäder.

Föreslagen markanvändning föreslås kunna samexistera med uttryck för riksintresset. Riksintressets värden säkerställs genom ställningstagandena.

Hansestaden Visby har varit upptagen på Unescos världsarvslista sedan 1995. Världsarvsstatusen ska beaktas i allt utvecklings-, förändrings- och planeringsarbete. Att Hansestaden, det vill säga staden innanför murarna och dess omedelbara omgivning, är och förblir en levande och attraktiv plats året runt är viktigt i utvecklingen av hela Gotland. Människorna i staden, kultur, näringsliv och turism är våra drivkrafter. Att området är ett världsarv gör att riksintresseanspråket är relevant för att uppfylla Sveriges internationella åtaganden. Mer om

världsarvet Hansestaden Visby och hanteringen av världsarvet i samhällsplaneringen finns att läsa i kapitel 4.3.

Ställningstagande

- Del av utvecklingsområdena för mångfunktionell bebyggelse V33 och V18 ligger i nära anslutning till ringmuren vilken utgör en grund i Visbys autentiska siluett och stadsbild. Exploateringen i området behöver särskilt utredas för att riksintressets värden inte ska påverkas negativt.
- Del av utvecklingsområdena för mångfunktionell bebyggelse V32 och V23 anses kunna prövas inom riksintresset under förutsättning att eventuell förändring av miljö anpassas med hänsyn till platsens kulturvärden.
- Vid exploatering inom området som kan innebära en negativ påverkan, bör höjder, volymer och dess påverkan på världsarvsvärdet särskilt studeras och bedömmas med utgångspunkt i en HIA–Heritage Impact Assessment.
- Detaljplanen och byggnadsordningen tillämpas och följs för att säkerställa riksintressets värden.
- Arbeten utförs med respekt för originalet och genom användning av traditionella metoder och material.
- Alla tidsskikt i stadsmiljön så som byggnader, parker och gröna rum respekteras.
- Försiktighetsprincipen ska gälla där det råder tveksamheter kring åtgärder och ingreppens påverkan på riksintresset.
- Hänsyn tas till Visbys autentiska siluett och stadsbild vid exploatering i anslutning till riksintresset. Zonen utanför ringmuren som ingår i riksintresset behålls obebyggd.
- Befintlig parkmark, begränsningar i höjd och byggrätt i gällande planer bör även fortsatt gälla. Kvarvarande siktlinjer och öppna ytor mot ringmuren ska bibehållas.

Motivering

Unik tidigmedeltida muromgärdad stad, Östersjöhandels ledande metropol t.o.m. 1200-talets slut. Hansans födelsestad som i planmönster och bebyggelse ännu väl speglar handel, hantverk och sjöfart samt stadens förvaltningsfunktioner och sociala förhållanden från medeltid fram till modern tid. (Stadsmiljö, Fornlämningssmiljö).

Uttryck för riksintresset

Medeltida gatunät och tomtstruktur i det centrala stadsområdet och ett nät av infartsvägar utanför detta. Mariakyrkan, kyrkoruiner och medeltida stenhus. Försvarstornet Kruttornet vid platsen för den medeltida hamnen samt ringmuren med vallgravar och en obebyggd zon där utanför. Lämningar av Visborgs slott. Stadsbebyggelse i sten och trä från 1600-1800-talen. Småhusbebyggelse och bevarad planstruktur som under 1700- och 1800-talen växte fram på Klinten och utmed de gamla vägsträckningarna runt det medeltida bebyggelseområdet. Parker och grönstråk. Institutionsbyggnader och annan bebyggelse som hör samman med funktionen som residens- och domkyrkostad. Medeltida kulturlager. I området ingår även: Under staden finns boplatslämningar från stenåldern. Kalkugnar.

Östergarn [I 30] (Östergarns sn)

Inom området föreslås i huvudsak markanvändningen *Landsbygder, Areella näringar* och *Sammanhängande bostadsbebyggelse* vilket bedöms ligga i linje med riksintressets motivering och uttryck för riksintresset. Ny bebyggelse föreslås inom området genom markanvändningen *Sammanhängande bostadsbebyggelse* (Ög5, Ög8, Ög13, Ög14, Ög12) *Mångfunktionell bebyggelse* (Ög18,

Kb1, Kb2, Kb3, Kb4, Kb5, Kb6, Kb7) samt *LIS-områden*. Föreslagen markanvändning föreslås ges företräde framför riksintressets avgränsning under förutsättning att uttryck för riksintresset bevaras, vilket säkerställs genom ställningstagandena.

Ställningstagande

- Riksintresset behöver tydligare preciseras geografiskt
- Inom riksintresset finns områden som redan idag till viss del är ianspråktagna, exempelvis kring Katthammarsvik strand och hamn (Kh7) och Herrviks hamn (Ög18). Utvecklingsområdena anses kunna prövas inom riksintresset under förutsättning att bebyggelsens utformning anpassas med hänsyn till platsens befintliga kulturvärden.
- Nyttillkommande bebyggelse för permanent boende bör anslutas till den befintliga bebyggelsen eller tätorterna. För övrigt bör stor restriktivitet vid nybebyggelse råda.
- All ny bebyggelse bör anpassas till den lokala byggnadstraditionen.
- Förändring av landskapet genom olika slag av exploatering bör ej tillåtas.
- Fortsatt traditionellt brukande av mark och skog samt ökat bete önskvärt.

Motivering

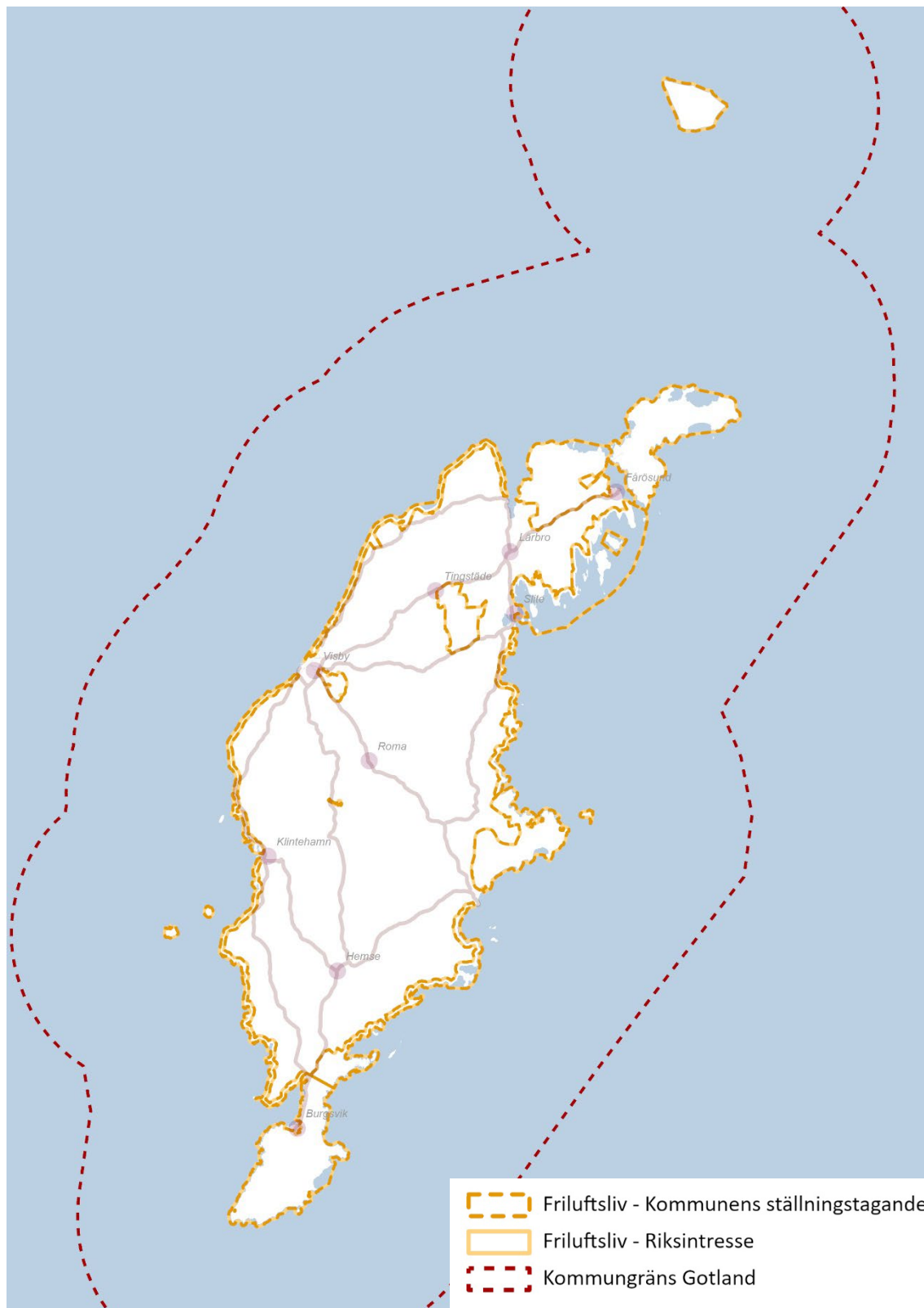
Kustnära, öppna och överblickbara odlingslandskap med välbevarade gårdsmiljöer med i många fall förhistorisk bruknings- och bosättningskontinuitet sedan bronsålder. Fornlämningssmiljöer med fornborgen på Grogarnsberget och sentida kustvärn visar på områdets strategiska läge vid havet i öster. Området är präglad av kalkbrytning med spår av anläggningar för produktion och utskeppning 1700- och 1800-talen, därtill en av Gotlands få herrgårdslika anläggningar, Katthamra. Välbevarade fiskehamnar och fiskelägen visar på fiskets betydelse som väsentlig näring för bygden.

Uttryck för riksintresset

Fornborgen Grogarnshuvud, stora rösen på hällmarkerna och husgrunder från järnåldern i ängena. Medeltida kyrka. Gårdar med parstugor i sten och vinkelbyggda ladugårdar i östgotnisk stil. Skans, båtmanstorp och sojden (tjärdalar) samt kustvärn och försvarsanläggningar från andra världskriget längs kusten från Grogarnshuvud till Sysne. Fiskehamnar och väderkvarnar i sten på höjder i öppet odlingslandskap. I Katthammarsvik högreståndsmiljöer med gårdsbebyggelse och arbetarbostäder från 1700- och 1800-tal, bland annat kalkpatrongårdarna Borgvik och Katthamra samt länsmansgård. Sommarnöjet Annas Nöje och bebyggelse med koppling till Katthammarsvik som semesterort. Stenbrott, kalkugnar och kalkutskeppningshamn i skyddad vik. Ett varierat landskap, präglad av åker, betesmarker och skog samt närheten till hav och hamn och där kalkbrytning och -hantering har avsatt åtskilliga spår av stenhantering. Klintar vid kusten och inne på land, som ger landskapet en varierad karaktär och skyddade vikar, vid exempelvis Herrviks hamn och Färseviken på ömse sidor om Grogarnsberget.

4.1.3 Riksintresse friluftsliv 3 kap 6§ MB

Områden som är av riksintresse för kulturmiljövård regleras i 3 kapitlet 6 § miljöbalken. Riksintressena pekas ut av Naturvårdsverket. Områden av riksintresse för friluftslivet har stor betydelse för människors utevistelse och stora friluftslivsvärden sett i ett nationellt perspektiv på grund av särskilda natur- och kulturkvaliteter, variationer i landskapet och god tillgänglighet för allmänheten. Anspråken finns inom olika naturtyper. Varje område innehåller värdebeskrivningar om vad som är värdefullt i området.

Karta. Riksintresseområden för friluftsliv.

Ställningstagande riksintresse friluftsliv

- Utveckling och främjande av friluftslivet ska ske i balans med natur- och kulturvärden.
- Åtgärder som kan innebära påverkan eller påtaglig skada på riksintresset ska undvikas.
- Potential finns för att utveckla friluftslivet genom bättre tillgänglighet till och mellan friluftsområden. Exempelvis genom att koppla samman naturreservat eller befintliga vandringsleder med varandra.
- Verka för och främja fortsatt jordbruk och skötsel av landskapselement som är viktiga för bevarandet av riksintresset. Det är viktigt att friluftslivets upplevelsevärden utifrån det oexploaterade landskapet bibehålls.
- För att säkerställa att naturområden som är värdefulla för riksintressets värde bevaras bör en naturvärdesinventering alltid göras i samband med exploatering inom områden som omfattas av riksintresset för friluftsliv.

Riksintresse friluftsliv utan förslag på ny markanvändning

FI 05 Gotska Sandön [länk till där den finns att läsa](#)

FI 06 Karlsöarna [länk till där den finns att läsa](#)

FI 10 Follingbohöjdens friluftsområde [länk till där den finns att läsa](#)

FI 11 Kulturreseptet Norrbys i Väte och naturreservatet Bäckes [länk till där den finns att läsa](#)

FI 12 Östergarnsholm [länk till där den finns att läsa](#)

Områden av riksintresse för friluftsliv – berörs av ny eller befintlig markanvändning

Nedan presenteras de riksintresseområden för friluftsliv som berörs av ny/ändrad markanvändning och därmed behöver specifika ställningstaganden. Här återges även en beskrivning av områdets värden samt förutsättningar för bevarande och utveckling av områdets värden. Övrigt går att läsa på respektive registerblad som är länkat per riksintresseområde.

FI 01 Fårö

Befintlig markanvändning inom området består i huvudsak av markanvändningen *Landsbygd* och *Areell näring*. Inslag finns även av markanvändningen *Sammanhängande bostadsbebyggelse*, vilka bedöms ligga i linje med riksintressets värdeomdöme och förutsättningar för bevarande och utveckling av områdets värden. Ändrad eller utvecklad markanvändning föreslås inom området genom användningen *Ny sammanhängande bostadsbebyggelse* (Få 16, Få 18, Få 19, Få 20, Få 21, Få 1, Få 2, Få 3, Få 5, Få 13, Få 15). Bevarandet av jordbruksmark är viktigt för att bibehålla riksintressets värden, i de fall ny bebyggelse föreslås på jordbruksmark kan det innebära påverkan på riksintresset. Genom att beakta nedanstående ställningstaganden säkerställs riksintresseområdets förutsättningar för bevarande.

Ställningstaganden

- Föreslagen ny eller ändrad markanvändning får ej påtagligt skada riksintressets värden.
- För allmänhetens rekreation med betoning på friluftsliv bör ny bebyggelse i huvudsak tillkomma som förtätning eller komplettering till befintlig bebyggelse.
- Områdets geologiska och kulturella värden ska värnas vid en eventuell exploatering.
- Vid exploatering är det viktigt att områdets ornitologiska värden bibehålls, särskilt genom att säkerställa fåglarnas häckningsmöjligheter.

Beskrivning av områdets värden

Fårö är ett särpräglad landskap som till stora delar varit oförändrat under lång tid. Området är attraktivt för friluftslivet främst på grund av de höga natur- och kulturvärden. Här finns en mycket artrik flora och sällsynta insekter. Fårö har också mycket stora ornitologiska värden.

Här finns många stigar och småvägar som används för både vandring och cykelfärder. Raukområdena och öns sandstränder är mycket populära utflyktsmål. Området runt Norra gattet är också ett populärt område för kajakister.

Förutsättningar för bevarande och utveckling av områdets värden

Mycket av friluftsupplevelsen på Fårö är förknippat med själva landskapsbilden och den säregna natur som finns på ön. En förutsättning för bevarandet och utveckling av områdets värden är därför att karaktären av särpräglad landskap med dess stora geologiska och kulturella värden bevaras. Den pågående markanvändningen, en småskalig jordbruksdrift med djuravel kombinerat med ett skogsbruk där endast mindre uttag sker och sly och ris tas undan, måste fortgå.

Områdets värden kan reduceras av bebyggelseexploatering och om landskapsvårdande åtgärder inte även fortsättningsvis bedrivs i den omfattning som krävs.

(Länk till där den går att läsa)

FI 02 Östergarnslandet (del av)

Befintlig markanvändning inom området består i huvudsak av användningen *Landsbygd* och *Arell näring* vilket bedöms ligga i linje med riksintressets värdeomdöme och förutsättningar för bevarande och utveckling av områdets värden. Området utgörs även av markanvändningen *Befintlig sammanhängande bostadsbebyggelse* och *Befintlig mångfunktionell bebyggelse*, vilka ligger i linje med riksintresset. Ändrad eller utvecklad markanvändning föreslås genom användningen *Sammanhängande bostadsbebyggelse* (Ög15, Ög10, Ög11, Ög6, Ög9, Ög4, Ög5, Ög8, Ög13, Ög14, Ög12). Inom området föreslås även markanvändningen *Ny mångfunktionell bebyggelse* (Kb5, Kb6). Bevarandet av jordbruksmark är viktigt för att bibehålla riksintressets värden, i de fall ny bebyggelse föreslås på jordbruksmark kan det innebära påverkan på riksintresset. Genom att beakta nedanstående ställningstaganden säkerställs riksintresseområdets förutsättningar för bevarande.

Ställningstaganden

- Föreslagen ny eller ändrad markanvändning får ej påtagligt skada riksintressets värden.
- Exploatering på och i anslutning till stränderna påverkar riksintresset negativt. Allmänhetens tillgänglighet till stränderna ska bibehållas.
- Verka för en utveckling av befintliga och nya vandringsleder för att stärka friluftsvärdet i området.
- Bevarandet av våtmarkernas värde kräver att områdets hydrologi skyddas mot dränering.

Beskrivning av områdets värden

Östergarnslandet är ett särpräglad landskap med stora natur- kultur- och skönhetsvärden. Området är attraktivt för friluftslivet främst tack vare sina klintar och berg, sin oexploaterade kust och stränder. Kusten är mycket tillgänglig tack vare de många vägar som går ner till stranden. Strandnära bebyggelse finns på en del håll men stora delar av stranden är inte

exploaterad vilket är mycket värdefullt ur friluftssynpunkt. Flera kuststräckor lämpar sig för fritidsfiske. Spritt i området finns lägerplatser, parkeringar, eldstäder, toaletter och annan service. I området finns gott om vandringsleder och stigar.

Förutsättningar för bevarande och utveckling av områdets värden

Största hoten mot friluftssintressena är alltför hård exploatering på och i anslutning till stränderna. Stigar som ofta löper längs med stränderna måste få behålla sin ”småskalighet” för att friluftslivet inte ska hämmas. Fortsatt jordbruk med åkerbruk, naturvårdsinriktad betesdrift och skötsel av landskapselement är viktigt. Området påverkas negativt av nya vägar, luftledningar, ytterligare täktverksamhet, okänsliga skogsavverkningar, utdikning, olämpligt lokaliserad bebyggelse och ovarsam körning. Genom att se över hela området skulle längre vandringsleder kunna skapas som skulle förstärka friluftsvärdet i området. Många av de naturreservat som finns skulle kunna kopplas samman och tillsammans med befintliga vandringsleder kunna skapa en bra infrastruktur för vandring.

(Länk till där den går att läsa)

FI 03 Storsudret

Befintlig markanvändning inom området består i huvudsak av användningen *Landsbygd* och *Areell näring*, vilket bedöms gå i linje med riksintressets värdeomdöme och förutsättningar för bevarande och utveckling av områdets värden. Delar av områden föreslås med markanvändningen *Befintlig sammanhängande bostadsbebyggelse* vilket ligger i linje med riksintresset. Inom området föreslås ny eller ändrad markanvändning genom användningen *Ny sammanhängande bostadsbebyggelse (Vm1, Vm2, Vm3, Vm5)*. Bevarandet av jordbruksmark är viktigt för att bibehålla riksintressets värden, i de fall ny bebyggelse föreslås på jordbruksmark kan det innebära påverkan på riksintresset. Inom området föreslås även områden med markanvändningen *Ny besöksnäring (Vm4, Hmr1, Su1)* och *LIS*. Genom att beakta nedanstående ställningstaganden säkerställs riksintresseområdets förutsättningar för bevarande.

Ställningstaganden

- Föreslagen ny eller ändrad markanvändning får ej påtagligt skada riksintressets värden.
- Exploatering på och i anslutning till stränderna påverkar riksintresset negativt. Allmänhetens tillgänglighet till stränderna ska bibehållas.
- Verka för en utveckling av befintliga och nya vandringsleder, vindskydd och lägerplatser för att förstärka friluftsvärdet i området.

Beskrivning av områdets värden

Storsudret har med sin omväxlande natur goda möjligheter till ett varierat friluftsliv. Området ger en god bild av det gamla odlingslandskapet med stora arealer naturbetesmarker. Storsudret hyser stora ornitologiska värden och området är mycket välbesökt av fågelskådare. I området finns även stigar och vägar som lockar för vandring. Längst Storsudrets kust går det att paddla kajak. Många upptäcker också Storsudret med cykel. Fritidsfisket är även populärt i området.

Förutsättningar för bevarande och utveckling av områdets värden

Största hoten mot friluftssintressena är alltför hård exploatering på och i anslutning till stränderna. Stigar som ofta löper längs med stränderna måste få behålla sin ”småskalighet” för att friluftslivet inte ska hämmas. Eftersom många av friluftaktiviteterna i området är knutna till höga natur- och kulturvärden är det viktigt att dessa bevaras. Fortsatt jordbruk

med åkerbruk, naturvårdsinriktad betesdrift och skötsel av landskapselement är viktig. Genom markerade leder, byggande av vindskydd och iordningsställda lägerplatser skulle kusten kunna bli ett välbesökt friluftsmål.

(Länk till där den går att läsa)

FI 04 Gotlandskusten

Befintlig markanvändning inom området består i huvudsak av användningen *Landsbygd* och *Areell näring*, vilket bedöms gå i linje med riksintressets värdeomdöme och förutsättningar för bevarande och utveckling av områdets värden. Befintlig markanvändning inom området består även av användningar som *Natur och friluftsliv*, *Sammanhängande bostadsbebyggelse*, *Verksamheter och industri* i form av ett militärt skjutfält och *Mångfunktionell bebyggelse-besöksnäring*, vilka ligger i linje med riksintresset.

Inom området föreslås ny bebyggelse genom markanvändningen *Ny sammanhängande bostadsbebyggelse (Frö1, Vg1, LI1, Lr1, Kh2)*. Inom området föreslås även större områden med markanvändningen *Ny mångfunktionell bebyggelse (V20)* samt *Mångfunktionell bebyggelse-besöksanläggning* och *LIS*. Genom att beakta nedanstående ställningstaganden säkerställs riksintresseområdets förutsättningar för bevarande.

Ställningstaganden

- Föreslagen ny eller ändrad markanvändning får ej påtagligt skada riksintressets värden.
- Vid eventuell exploatering är det viktigt att områdets ornitologiska värden bibehålls, särskilt genom att säkerställa fåglarnas häckningsmöjligheter.
- Exploatering på och i anslutning till stränderna påverkar riksintresset negativt. Allmänhetens tillgänglighet till stränderna ska bibehållas.
- Verka för en utveckling av befintliga och nya vandringsleder, vindskydd och lägerplatser för att förstärka friluftsvärdet i området.

Beskrivning av områdets värden

Gotlandskusten utgörs till stora delar av orörd och omväxlande natur med mycket goda möjligheter till ett varierat friluftsliv. Här finns bland annat många områden med en rik och varierad flora och fauna och fina badstränder. Gotlandskusten är mycket tillgänglig och lämpar sig väl för vandring, strövande och promenader och vattenområdet för kanotpaddling och fritidsfiske.

Förutsättningar för bevarande och utveckling av områdets värden

Största hoten mot friluftshintresserna är alltför hård exploatering på och i anslutning till stränderna. Stigar som ofta löper längs med stränderna måste få behålla sin ”småskalighet” för att friluftslivet inte ska hämmas. Området påverkas negativt av ytterligare täktverksamhet, kalhuggning, terrängkörning samt av om fågellivet störs. Så länge täkterna är i mindre omfattning hotas inte friluftslivet men om större mängder grus tas ut påverkar detta lokalt friluftslivsupplevelsen märkbart. Mycket av de natur- och upplevelsevärden som finns längs kusten är beroende av att ängarna hålls i hävd genom traditionell ängsskötsel. Genom markerade leder, gärna sammanhållna, byggande av vindskydd och iordningsställda lägerplatser skulle kusten kunna bli ett välbesökt friluftsmål.

(Länk till där den går att läsa)

FI 07 Bästeträsk med omnejd

Befintlig markanvändning inom området består i huvudsak av användningen *Landsbygd* och *Areell näring* samt *Natur och friluftsliv-naturområde*, vilka bedöms ligga i linje med riksintressets värdeomdöme och förutsättningar för bevarande och utveckling av områdets värden. Inom området föreslås nya områden med markanvändningen *Mångfunktionell bebyggelse-besöksnäring (Bä1, FI1)* och *LIS*. Utvecklingen som syftar till att öka tillgängligheten och servicen i friluftsområdet anses kunna stärka riksintressets värden och möjligheten att uppleva dessa. Genom att beakta nedanstående ställningstaganden säkerställs riksintresseområdets förutsättningar för bevarande.

Ställningstaganden

- Föreslagen ny eller ändrad markanvändning får ej påtagligt skada riksintressets värden.
- Områdets oexploaterade landskap med landsbygd och areella näring ska bibehållas.
- Verka för en utveckling av befintliga och nya vandringsleder för att förstärka friluftsvärdet i området.

Beskrivning av områdets värden

Området består av stora naturområden som delvis har vildmarkskaraktär. En stor del av området präglas av orördhet och stor variation. Här finns Gotlands största sjö, Bästeträsk som vintertid är mycket populär för långfärdsskridskor och sommartid för kanotpaddling. Många vandrar längs stenkusten som bjuder på storslagna vyer och särpräglad natur. Området är även präglat av den tidiga kalkhanteringen.

Förutsättningar för bevarande och utveckling av områdets värden

En förutsättning för att bevara områdets karaktär är att det nästan helt oexploaterade landskapet bibehålls. Områdets värden reduceras av olämpligt lokaliserad bebyggelse och kalkhyggen. Bilkörning på hällmark och klapperstensfält reducerar också värdet påtagligt. Jordbruk med åkerbruk, naturvårdsinriktad betesdrift och skötsel av landskapselement bör fortsätta. Områdets värden kan påverkas negativt av minskad eller upphörd jordbruks-/betesdrift skogsplantering. Ett viktigt kulturinslag är den museiverksamhet som bedrivs vid Bläse kalkbruksmuseum. Det är viktigt att denna får fortsätta för att skapa förståelse för de äldre brukspåverkade områdena. Vandringsleder bör utvecklas i området eftersom området har så stora natur- och friluftslivsvärden.

(Länk till där den går att läsa)

FI 08 Nordöstra Gotlands kust och skärgård

Befintlig markanvändning inom området består i huvudsak av användningen *Landsbygd* och *Areell näring* samt områden med *Sammanhängande bostadsbebyggelse*, vilka bedöms ligga i linje med riksintressets värdeomdöme och förutsättningar för bevarande och utveckling av områdets värden. Befintlig markanvändning inom området består även av användningen *Natur och friluftsliv-naturområde*, vilket även bedöms ligga i linje med riksintresset. Inom området föreslås kompletterande bebyggelse genom markanvändningen *Ny mångfunktionell bebyggelse (S2)* och *Ny sammanhängande bostadsbebyggelse (Rf1, Rf2, Rf3)*. Bevarandet av jordbruksmark är viktigt för att bibehålla riksintressets värden, i de fall ny bebyggelse föreslås på jordbruksmark kan det innebära påverkan på riksintresset. Ändrad eller utvecklad markanvändningen föreslås även i form av *LIS*. Genom att beakta nedanstående ställningstaganden säkerställs riksintresseområdets förutsättningar för bevarande.

Ställningstaganden

- Föreslagen ny eller ändrad markanvändning får ej påtagligt skada riksintressets värden.
- Exploatering på och i anslutning till stränderna påverkar riksintresset negativt.
- Allmänhetens tillgänglighet till stränderna och skärgården ska bibehållas.

Beskrivning av områdets värden

Tack vare områdets omväxlande karaktär finns stora natur- och kulturvärden. I området finns Gotlands enda skärgård som lämpar sig väl för vattenanknutna friluftslivsaktiviteter. Det finns många vackra strövområden och småvägar lämpliga för cykling och turridning. Strandnära bebyggelse finns på många håll men stora delar av stranden är inte exploaterad vilket är mycket värdefullt ur friluftssynpunkt. Här finns också stora ornitologiska värden och stora delar av kusten lämpar sig även för fritidsfiske. Klintar i området är lämpliga för klippklättring och många av stränderna och kalkbrotten inbjuder till bad.

Förutsättningar för bevarande och utveckling av områdets värden

Största hoten mot friluftshintresserna är alltför hård exploatering på och i anslutning till stränderna. Bebyggelse alltför nära stranden med risk för privatiseringar av stränderna i form av staket och andra anordningar hämmar framför allt det rörliga friluftslivet längs kuststräckorna. Eftersom många av friluftaktiviteterna i området är knutna till höga natur- och kulturvärden är det mycket viktigt att dessa bevaras. Områdets värden kan påverkas negativt av: fritidsbebyggelse, exploatering, ytterligare täktverksamhet, skogsplantering på jordbruksmark, energiskogsodling, spridning av gifter eller gödselmedel, nydikningar, täkt, luftledningar, vägdragningar, vindkraftverk och telemaster. Fortsatt jordbruk med åkerbruk, naturvårdsinriktad betesdrift och skötsel av landskapselement såsom fortsatt hävd av Hammarsängen är viktiga förutsättningar för bevarandet av områdets värden.

(Länk till där den går att läsa)

FI 09 Hejnum hållar med omnejd

Inom området föreslås i huvudsak markanvändningen *Landsbygd* och *Areell näring*, en begränsad del av området föreslås även med markanvändningen *Verksamheter och industriverksamheter*. Vilka bedöms ligga i linje med riksintressets värdeomdöme och förutsättningar för bevarande och utveckling av områdets värden. Ändrad eller utvecklad markanvändning föreslås i huvudsak genom *LIS*. Genom att beakta nedanstående ställningstaganden säkerställs riksintresseområdets förutsättningar för bevarande.

Ställningstaganden

- Föreslagen ny eller ändrad markanvändning får ej påtagligt skada riksintressets värden.
- Vid eventuell exploatering ska hänsyn tas till befintlig landsbygd och areell näring i området för att säkerställa bevarandet av riksintressets värden.

Beskrivning av områdets värden

File Hajdar, Hejnum hållar och Kallgateburg utgör en unik företeelse i gotländsk natur. I området finns både Gotlands största sammanhängande våtmarksområde och Gotlands största sammanhängande hållmarkskomplex. Området har högt floristiskt värde, orörda våtmarker och är till stora delar av vildmarkskaraktär. Det finns många stigar i området för vandring, strövande eller promenader. I Tingstäde träsk kan man bada, paddla kanot eller hyra en båt. Området genomkorsas av ett flertal vägar och stigar. Besöksnäringen i Slite har

påbörjat ett arbete med cykelleder (ca 20 mil) inom området. En gammal endurobana på gamla skjutfältet vid Tingstäde träsk är populär bland mountainbikecyklister.

Förutsättningar för bevarande och utveckling av områdets värden

Eftersom många av friluftaktiviteterna i området är knutna till höga naturvärden är det mycket viktigt att dessa bevaras och att markerade leder och stigar underhålls. Områdets värden påverkas negativt av dikningar, ovarsam körning, kalhuggning och bebyggelse och utökad täktverksamhet. Områdets värden kan påverkas negativt av minskad eller upphörd jordbruks- eller betesdrift skogsplantering på jordbruksmark, energiskogsodling, spridning av gifter eller gödselmedel, bebyggelse, nydikningar, täkt, luftledning, vägdragningar.

(Länk till där den finns att läsa)

4.1.4 Riksintresse anläggningar för energiproduktion och energidistribution 3 kap 8§ MB

Områden som är av riksintresse för anläggningar för energiproduktion och energidistribution regleras i 3 kapitlet 8 § miljöbalken. Riksintressena pekas ut av States energimyndighet. Områden som är av riksintresse för anläggningar för energiproduktion och energidistribution ska skyddas mot åtgärder som påtagligt kan försvåra tillkomsten eller utnyttjandet av anläggningarna. Att ett område är angivet som riksintresse för vindbruk, innebär att Energimyndigheten bedömer området som särskilt lämpligt för elproduktion från storskalig vindkraft utifrån följande förutsättningar:

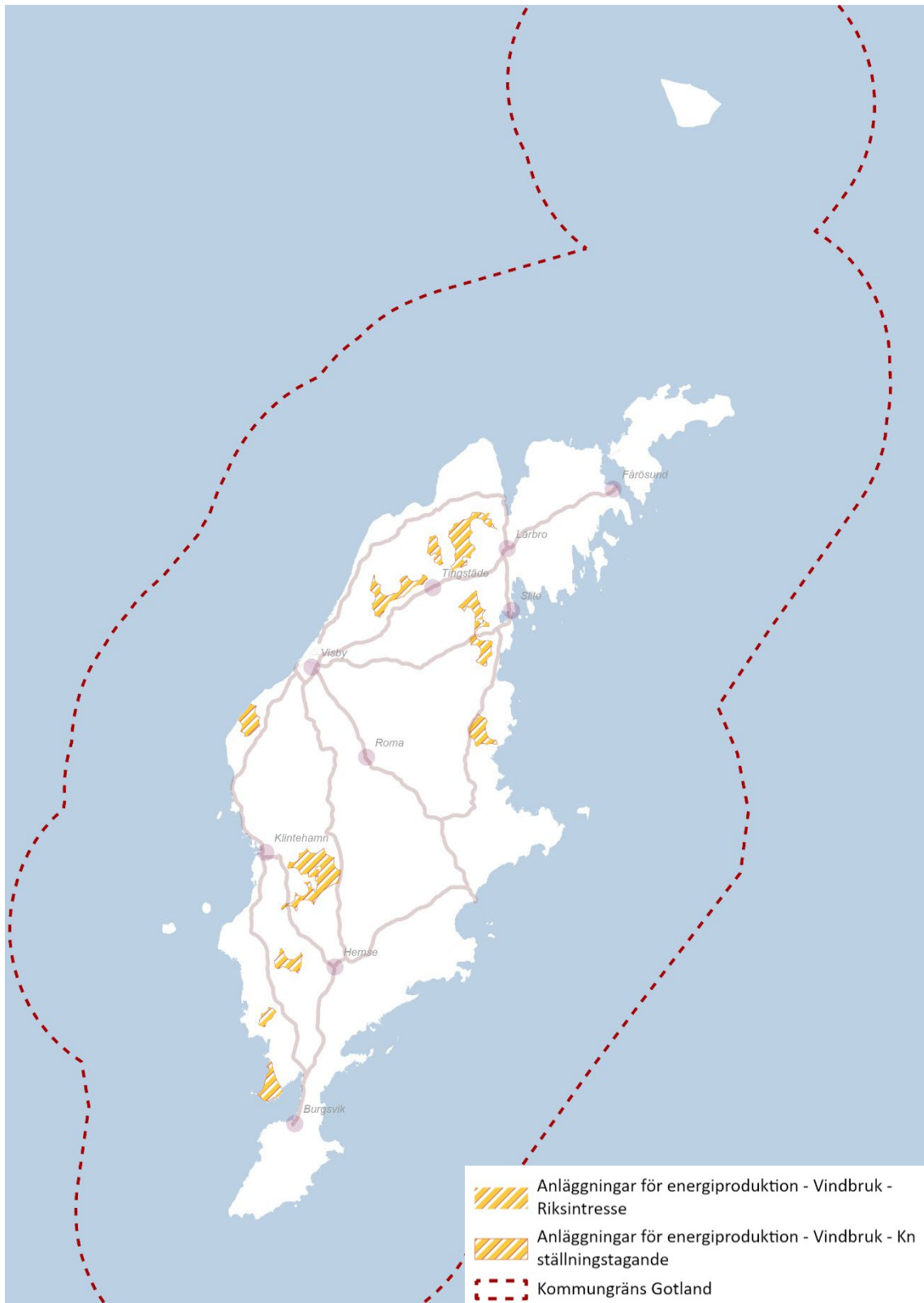
På land

- Vindförutsättningar – I vindområdet ska det blåsa mer än 7,2 m/s i årsmedelvind 100 meter ovan mark
- Området ska vara större än 5 kvadratkilometer (undantaget elområde 4)
- Avstånd till bebyggelse (hus och kyrkor) – Avståndet mellan vindkraftverk och bebyggelse ska vara mer än 800 meter (Undantag för de områden som kvarstår sedan 2008 där 400 meter är gällande)

Till havs

- Vindförutsättningar – I vindområdet ska det blåsa mer än 8,0 m/s i årsmedelvind 100 meter ovan mark (MIUU 2011)
- Området ska vara större än 15 kvadratkilometer
- Vattendjup ned till 35 meter

Region Gotland har tio utpekade riksintresseområden för vindbruk på land.

Karta. Riksintresseområden för anläggningar för energiproduktion.

Ställningstagande

Nedan redogörs för ställningstagande för områden av riksintresse för energiproduktion. I planförslaget föreslås huvudsakligen användningarna *Energiutvinning*.

Region godtar med vissa undantag riksintressets avgränsning och har för avsikt att undvika åtgärder som kan innebära negativ påverkan eller påtaglig skada på riksintresset. Avvägningar har gjorts mellan riksintressen för energiproduktion, kulturmiljö, N2000-områden samt naturmiljö:

- Energimyndighetens objektID 247 (E3 i kartan) delar av ytan tillgodoses
- Energimyndighetens objektID 242 (E6 i kartan) delar av ytan tillgodoses
- Energimyndighetens objektID 244 (E5 i kartan) delar av ytan tillgodoses
- Energimyndighetens objektID 248 (E9 i kartan) delar av ytan tillgodoses
- Energimyndighetens objektID 255 (E13 i kartan) delar av ytan tillgodoses
- De områden som är riksintressen för energiproduktion vindbruk och som i planförslaget utpekats som område för energiutvinning (E-områden) bör skyddas mot åtgärder som äventyrar möjligheten att bygga ut vindkraft.
- Vid bebyggelsekomplettering på landsbygderna bör hänsyn tas till riksintresset inom föreslagna E-områden och tillhörande hänsynsområden vindkraft.
- Energimyndighetens objektID 261 (E15 i kartan) tillgodoses i sin helhet.
- Energimyndighetens objektID 258 (E14 i kartan) tillgodoses i sin helhet.

Energimyndighetens objektID 249 - Tofta skjutfält

- Regionen gör bedömningen att riksintresset står i konflikt med Försvarets markanvändning (skjutfält) och därför inte kan tillgodoses i planförslaget.

Energimyndighetens objektID 246

- Regionen gör bedömningen att riksintresset står i konflikt med Försvarets markanvändning (stoppområde för höga objekt) och därför inte kan tillgodoses i planförslaget.

De delar som tillhör Försvarets riksintresse Stoppområde för höga objekt inom *Energimyndighetens område objektID 254*.

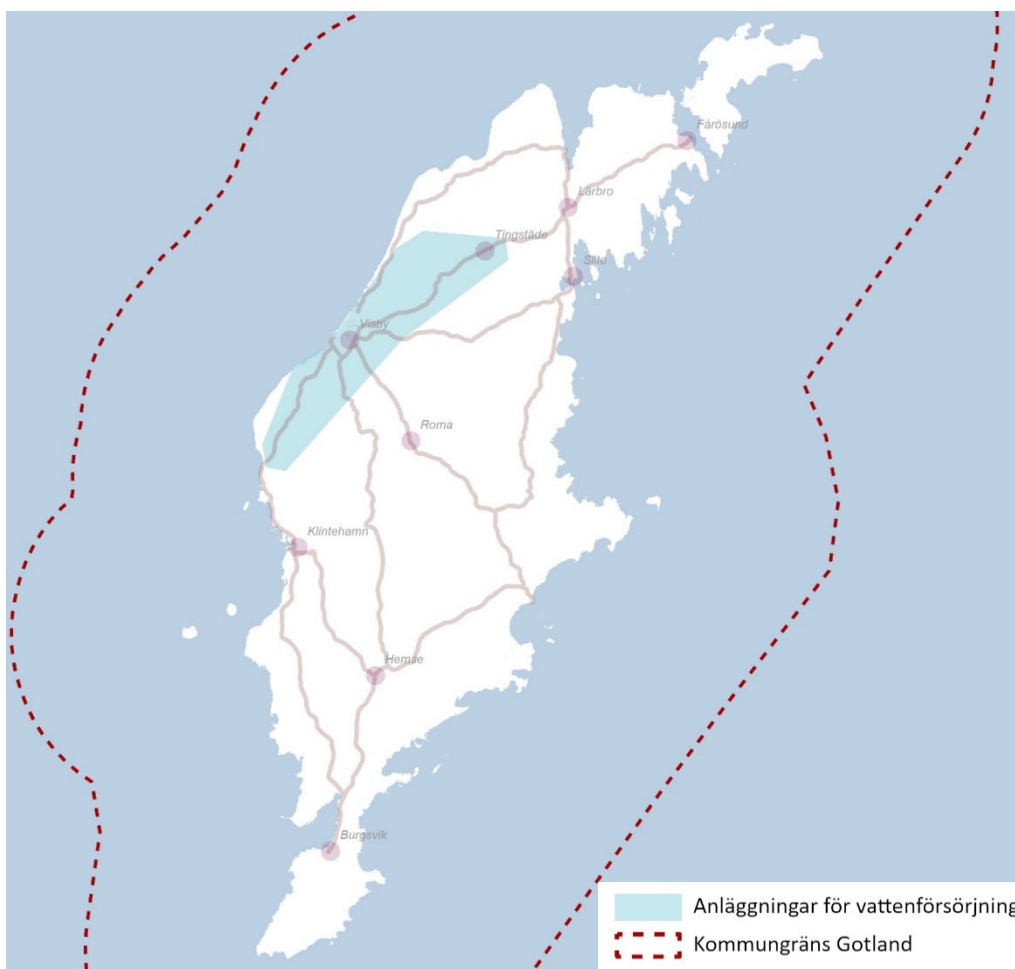
- Regionen gör bedömningen att område som överlappar med Försvarets riksintresse, stoppområde för höga objekt, bör undantas eftersom nuvarande avgränsning står i konflikt med Försvarets markanvändning och därför inte kan tillgodoses i planförslaget. De överlappande ytorna har undantagits i område E11 och E12 i kartan.

4.1.5 Riksintresse anläggningar för vattenförsörjning 3 kap 8§ MB

Områden som är av riksintresse för anläggningar för vattenförsörjning regleras i 3 kapitlet 8 § miljöbalken. Riksintressena pekas ut av Havs- och vattenmyndigheten.

Visby dricksvattenanläggningar uppfyller Havs- och vattenmyndighetens kriterier för riksintresseområde: *nyttjas/ kan nyttjas av många människor och behövs som reserv eller för framtida användning*. Område där denna anläggning är belägen ska därför anses vara av riksintresse för anläggningar för vattenförsörjning.

Visby dricksvattenanläggningar med tillhörande infrastruktur uppfyller kriterierna för att utgöra riksintresse för vattenförsörjning enligt 3 kap 8 § MB

Karta. Riksintresseområde för Anläggningar för vattenförsörjning.

Ställningstagande anläggningar för vattenförsörjning

- Region godtar riksintressets avgränsning och har för avsikt att undvika åtgärder som kan innebära negativ påverkan eller påtaglig skada på riksintresset.
- Exploatering inom tillrinningsområdet till vattentäkten får inte äventyra kommande generationers tillgång på dricksvatten av god kvalitet och kvantitet.
- Vid exploatering inom riksintressets avgränsning bör hantering av dagvatten utredas noggrant i efterkommande detaljplaner, förfrågningar, bygglov och andra tillståndsprocesser.

4.1.6 Riksintresse fyndigheter av ämnen eller material 3 kap 7§ MB

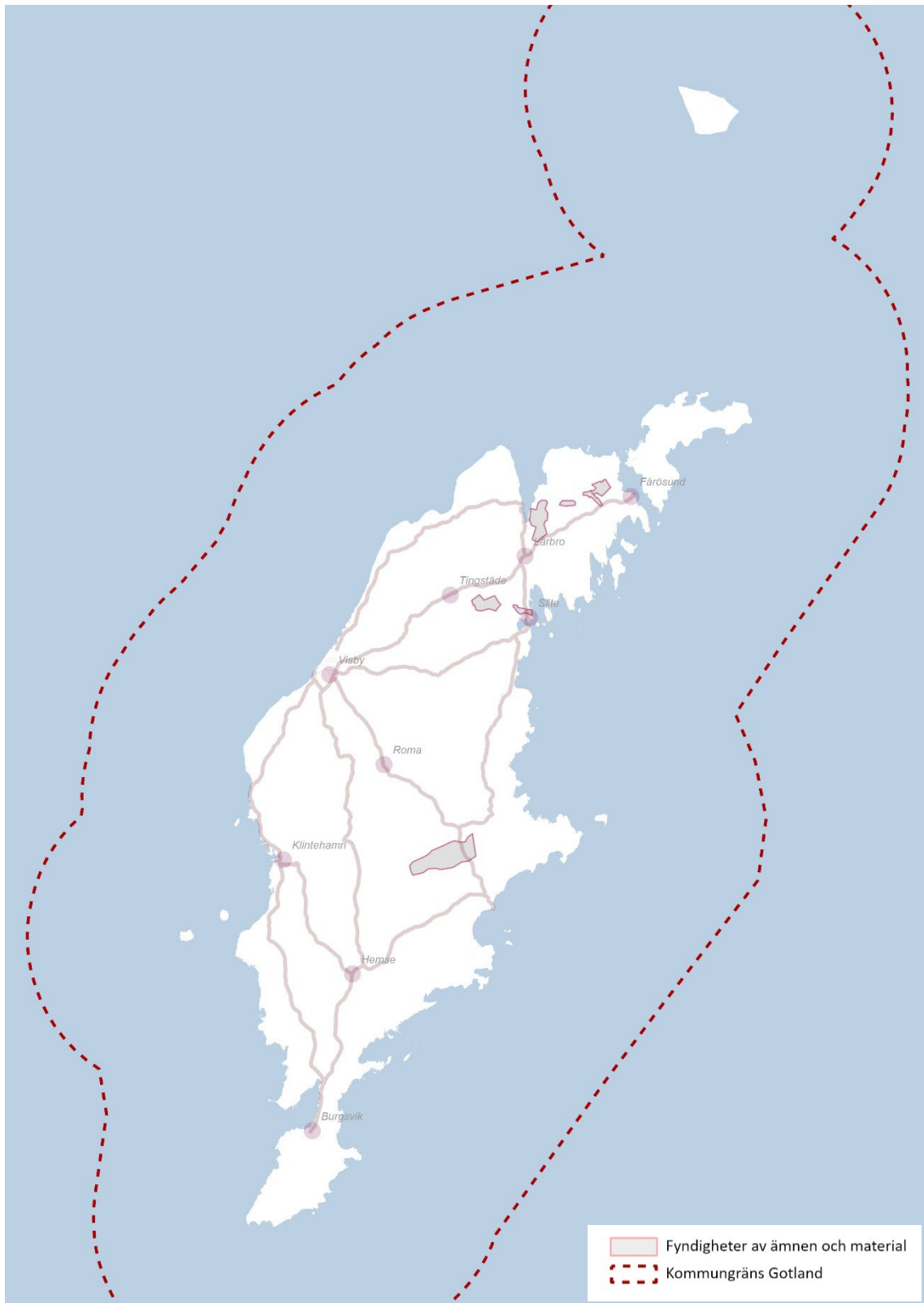
Områden som är av riksintresse för fyndigheter av ämnen eller material regleras i 3 kapitlet 7 § miljöbalken. Riksintressena pekas ut av Sveriges Geologiska Undersökning (SGU). Kriterier som SGU använder vid utpekande av riksintresse enligt 3 kap. 7 § andra stycket miljöbalken är:

- Ämnet eller materialet har stor betydelse för samhällets behov,
- ämnet eller materialet har särskilt värdefulla egenskaper,
- området innehållande fyndigheten av ämnet eller materialet är väl avgränsat, undersökt och dokumenterat.

All materialtyp som pekats ut på Gotland är kalksten. Påtaglig skada för riksintressena är all förändring av verksamhet eller skydd som förhindrar en eventuell framtida utvinning av kalkstenen. Det handlar om åtgärder som har en mer bestående negativ påverkan på möjligheterna att utvinna de aktuella fyndigheterna, varvid utesluts mer bagatellartad påverkan utan långtgående konsekvenser. Det kan till exempel vara nya skydd av områden, omdragning av väg, etablering av nya verksamheter eller liknande.

Följande områden är utpekade som riksintresse för fyndigheter av värdefulla ämnen och material enligt 3 kap 7 § MB:

- Filehajdar: Gotland Kalksten Råvara för cementindustrin
- Västra brottet: Gotland Kalksten Råvara för cementindustrin
- Storugns-Klinthagen: Gotland Kalksten Insatsråvara för kemisk industri, järn- och stålindustri
- Fleringe: Gotland Kalksten Kalk- och kalkbrukstillverkning
- Rute: Gotland Kalksten Insatsråvara för kemisk industri, järn- och stålindustri
- Stucks: Gotland Kalksten Insatsråvara för kemisk industri, järn- och stålindustri
- Buttle: Gotland Kalksten Insatsråvara för kemisk industri, järn- och stålindustri

Karta Riksintresse Fyndigheter av ämnen eller material

Ställningstagande fyndigheter av ämnen eller material

- Pågående täktverksamhet ska prioriteras framför att ta ny obruten mark i anspråk.
- Avvägning och samutnyttjande av områden för olika intressen ska eftersträvas, till exempel för hållbar energiproduktion.
- Färdigbrutna områden ska prövas för att användas som en del i det rörliga friluftslivet eller för **utveckling av** lämpliga verksamheter.
- Region Gotland prioriterar grundvattnet i första hand. Brytning i områden med stor betydelse för grundvattenbildningen accepteras inte. Inträngande grundvatten i befintliga aktiva täkter bör i första hand renas och utnyttjas på olika sätt.

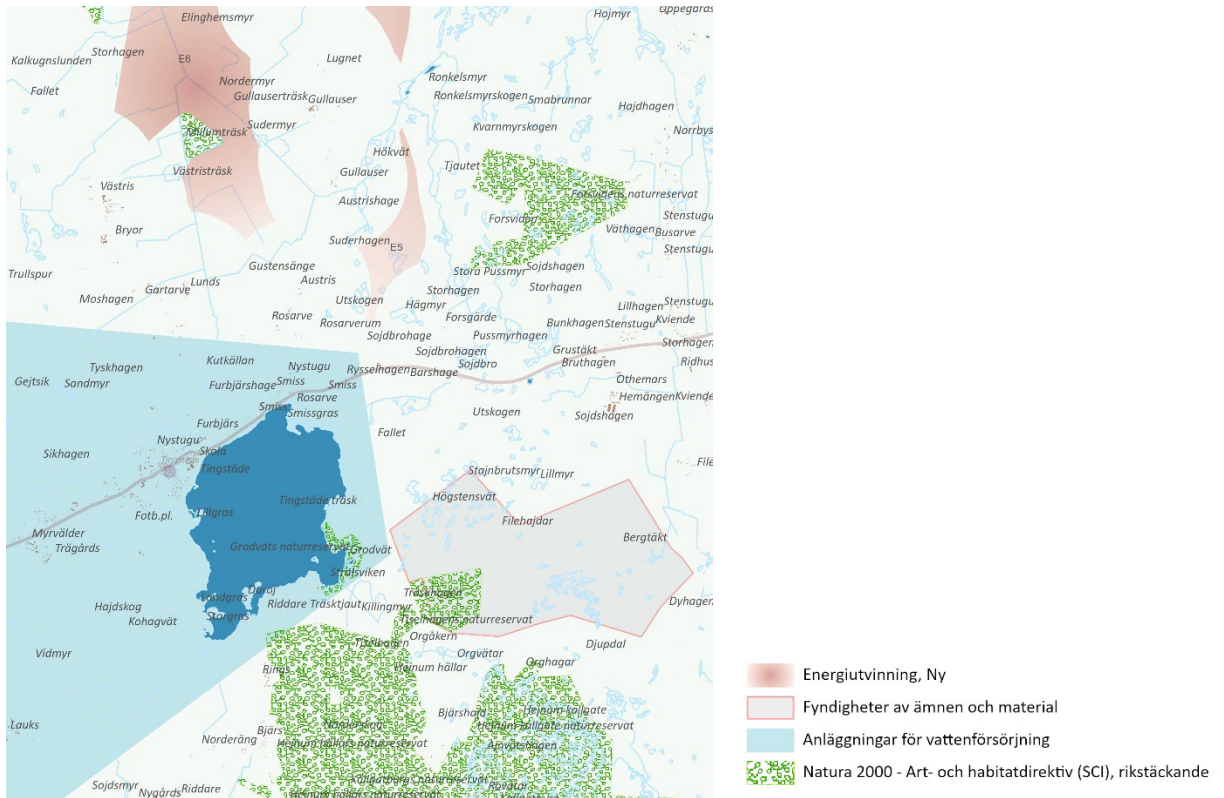
Följande områden föreslås helt eller delvis undantas från område av riksintresse fyndigheter eller material

- Fleringe, överlappas av Natura2000-område
- Rute, överlappas av Natura2000-område
- Stucks, överlappas av Natura2000-område
- Del av Storugns-Klinthagen som överlappar med N2000-område
- Buttle
- Del av Filehajdar

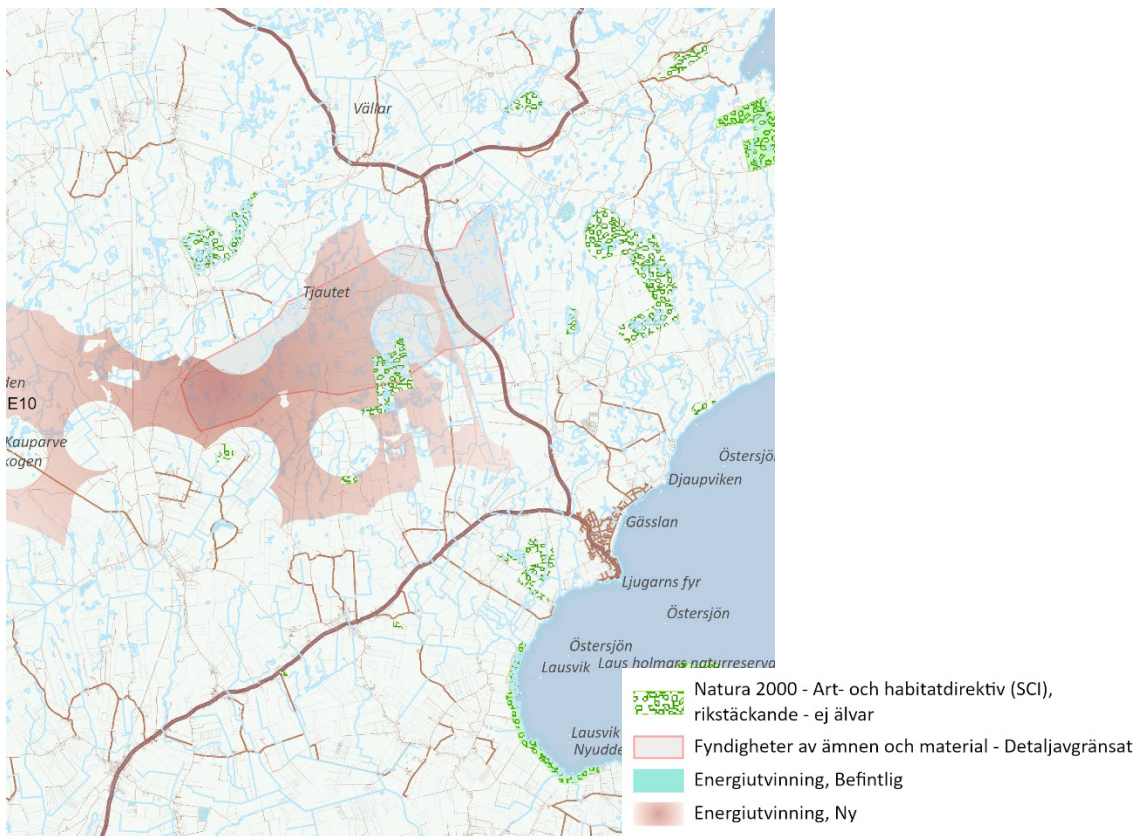
Med anledning av statens utpekande av Natura2000-område, överlappande riksintresse för naturvård samt det pågående arbetet med att tillskapa en ny nationalpark gör regionen avvägningen att naturvärden har företräde framför riksintresset för områdena listade nedan:

- Fleringe, överlappas av Natura2000-område
- Rute, överlappas av Natura2000-område
- Stucks, överlappas av Natura2000-område
- Del av Storugns-Klinthagen som överlappar med N2000-område

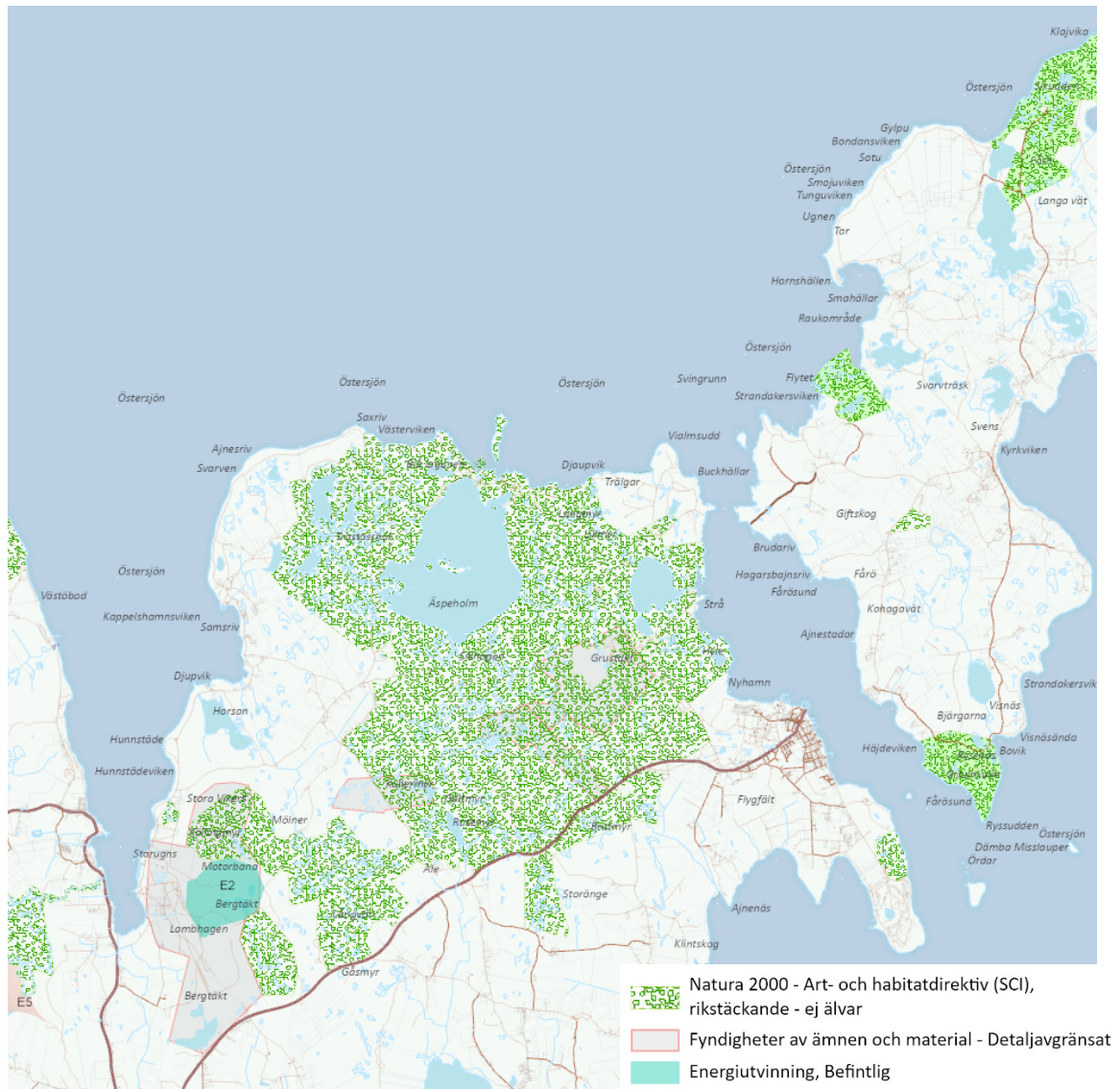
För dessa riksintresseområden bör en revidering göras av SGU.

Karta. Riksintresse fyndigheter av ämnen eller material Filebajdar, Natura 2000 områden, riksintresse för vattenförsörjning, Tingstäde träsk samt föreslagna områden för energiutvinning.

Karta. Riksintresse fyndigheter av ämnen eller material Butte, Natura 2000 områden samt föreslagna områden för energiutvinning

Karta. Riksintresse fyndigheter av ämnen eller material Fleringe, Sturugns-Klindhagen, Stucks, Natura 2000 områden samt föreslagna områden för energiutvinning

Buttle

Området pekades ut av SGU 2019 och Region Gotland fick under remissomgången 2016 tillfälle att yttra sig över förslaget. Regionen ställde sig negativt till utpekandet.

(Remissvar ärende RS 2016/595 20 okt 2016, SGU Utpekande och detaljavgrensning av riksintresset Buttle enligt 3 kap. 7§, andra stycket miljöbalken)

De huvudsakliga ställningstaganden som regionen gjorde i sitt remissyttrande kvarstår:

Hela Gotland är enligt 4 kap 2 § MB utpekad som riksintresse enligt de särskilda hushållningsbestämmelserna. På hela Gotland skall således bedömningen av påverkan på natur- och kulturmiljöer vid prövning av tillåtelse av exploaterings-företag eller andra ingrepp i miljön enligt 2 § turismens och friluftslivet, främst det rörliga friluftslivets, intressen särskilt beaktas. Bestämmelserna i 4 kap 2 § MB utgör dock inget hinder för utvinning av fyndigheter av ämnen eller mineral inom område för riksintresse enligt 3 kap 7 § MB, om det

finns särskilda skäl. Detta undantag gäller dock inte inom Natura2000-områden. Regionen efterlyser därför en redovisning av de synnerliga skäl till att en fördubbling av arealen riksintresse på Gotland för värdefulla ämnen och mineral föreslås.

Vattenförsörjning

Det saknas idag underlag för hur en framtida kalkbrytning kan komma att påverka det komplexa vattensystemet inom området och vilka effekter kalkbrytning skulle kunna få på den framtida vattenförsörjningen på östra och mellersta Gotland.

Region Gotland lät på beställning SGU göra SkyTem-undersökningar i det föreslagna området för riksintresse år 2013 (Rapport och meddelanden 136-SGU). Resultatet från denna undersökning indikerar att området kan vara intressant för betydande grundvattenuttag. Hela det föreslagna området ligger inom den enda zon på hela Gotland, där den effektiva nederbörden är över 175 mm/år. Det innebär att området sannolikt är ett av de främsta på hela Gotland när det gäller potential för grundvattenbildning. Eftersom området till allra största delen består av skog, är också ytavrinningen inte lika snabb som i öns jordbruksområden, vilket ytterligare stärker områdets grundvattenbildande kvaliteter.

Det föreslagna området ligger även som en mindre del i det yttre vattenskyddsområdet i Etelehem. Enligt vattenskyddsområdets gällande skyddsföreskrifter från 1982 får schaktningsarbeten inte utföras till en lägre nivå än tre meter över det högsta naturliga grundvattenståndet. Inte heller får schaktningsarbeten förekomma som kan försvåra eller minska grundvattenbildning enligt gällande skyddsföreskrifter.

I nära anslutning till vattenskyddsområdet finns ett verksamhetsområde för vatten med ett vattenverk. Vattentäkten är viktig och speciell för området och även för andra delar av mellersta Gotland, då inget befintligt stomledningsnät finns tillgängligt. Det skulle stöta på stora praktiska problem att dra vattenledningsnätet hit från någon annan vattentäkt. Täkten är därför viktig ur strategisk synvinkel för Region Gotland lokala vattenförsörjning. Provtagning har visat att det finns goda möjligheter att erhålla bra grundvatten till en kommande grundvattentäkt. Region Gotland vill poängtera betydelsen av att så långt möjligt försäkra sig om att ingen negativ risk föreligger för påverkan på denna viktiga vattentäkt.

Flera fastighetsägare med enskilda dricksvattenbrunnar och enskilda avlopp finns i norra delen av det föreslagna täktområdet. Risk för dricksvattenpåverkan kan föreligga vid en eventuell framtida mineralbrytning.

Transportlogistik

En eventuell kommande brytning av kalksten kommer att innebära stora förändringar när det gäller infrastrukturen då kalkstenen skall transporteras från brott till en hamn för vidare utsklippning från ön. Hur detta är tänkt att lösas bör närmare utredas och belysas då det kommer att innebära konsekvenser rörande exempelvis omgivningsbuller, damm samt väg-buller utanför utpekade riksintresseområde.

Beroende på brytningens omfattning och tidshorisont kommer en företagsekonomisk avvägning att göras vilket som är det mest lönsamma transportalternativet. Linbana har använts för mineraltransporter på andra platser i Sverige, men här har antagits att det mest sannolika alternativet är att frakta stenen med lastbil mellan stenbrott och utskleppningshamn. Den närmaste hamnen med kapacitet att lasta fartyg av det tonnage som används vid utskleppningen vid exempelvis Storugns på norra Gotland är Klintehamn. Beroende på

var inom det föreslagna riksintresseområdet brytningen kommer att ske, varierar avståndet, men sträckan är ungefär 26 km från Nordkalks nuvarande fastighet i Buttle till Klintehamn. Många av vägarna i området är smala, kurviga och med låg bärighet, olämpligt för tunga transporter i skytteltrafik. Beroende på vägval kan de passera genom samlad bebyggelse i exempelvis Buttle, Hejde, Klinte kyrka, Etelhem, Roma samt Klintehamn. Dessutom passeras som på de flesta andra ställen på Gotland sprid bebyggelse i direkt anslutning till vägarna.

I översiktsplanen pekas Klintehamn ut som ett område med potential för ytterligare bebyggelse- och näringslivsutveckling. En utsklepning av kalksten i den omfattning som riksintresseområdet ger möjlighet till från Klintehamns hamn får stora effekter för regionens planering av ny bostadsbebyggelse liksom hur Klintehamn kan växa.

Energiomställning

Om detta område pekas ut som riksintresse för värdefulla ämnen och mineral kommer detta att få allvarliga konsekvenser för vindbruksutbyggnaden på Gotland och följderna kan bli att regionen inte kan uppfylla de uppsatta mål för förnybar energi och klimat som finns redovisade i regionens politiskt antagna strategidokument.

Kulturvården

Inom området finns ett stort antal fornlämningar och fornminnen. Tre riksintresse-områden för kulturmiljövården finns inom föreslaget riksintresseområde.

Naturvården

Inom den föreslagna ytan finns det områden med höga eller mycket höga naturvården bland annat två mindre, väl avgränsade riksintressen för naturvården.

Även Länsstyrelsen på Gotland har i sina remissyttranden för utpekande av riksintresseområdet Buttle framfört att det inom området finns motstående intressen i form av allmänna intressen och skyddade områden, överlappande riksintressen samt att det berör ett betydelsefullt område för utbyggnad av vindkraft. Länsstyrelsen påtalar även att området ligger för nära bostäder.

Filehajdar

Med anledning av regionens ställningstaganden och kunskap som framkommit i den pågående processen för utökad tillstånd av befintlig täkt i Filehajdar-området, gör regionen ställningstagandet att områdets yta bör revideras. Att ta nya områden för brytning inom riksintresseområdet väster om befintlig täkt riskerar att påverka grundvattnet i området negativt, och specifikt kunna utgöra stor negativ påverkan på en av Gotlands viktigaste grundvattentäkter. Grundvattentäkten är även en del av utpekat riksintresse för dricksvattenanläggningar.

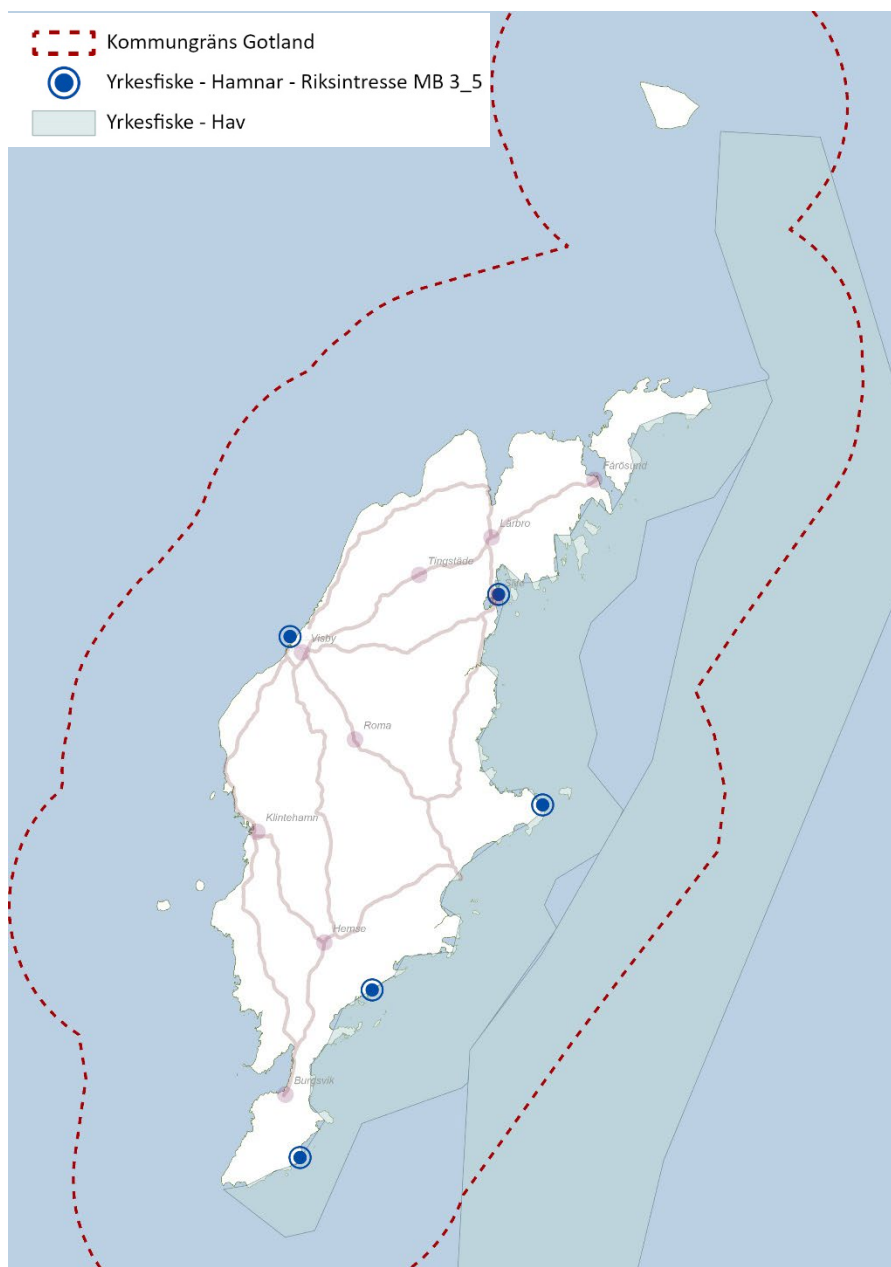
Region Gotland anser därför att en justering av områdets utbredning bör göras av SGU.

4.1.7 Riksintresse yrkesfisket 3 kap 5§ MB

Riksintresseanspråk för yrkesfisket enligt 3 kap. 5§ miljöbalken avser områden i havet, insjöar, älvar samt hamnar. Det är Havs- och vattenmyndigheten som lämnar uppgifter om områden som är av riksintresse för yrkesfiske. De områden som anges som riksintresse för yrkesfiske uppfyller sammantaget kriterierna:

- området hyser värden av stor nationell vikt
- området behövs för att uppfylla Sveriges internationella åtaganden eller
- området behövs för att genomföra eller upprätthålla nationellt viktiga strukturer

Mark- och vattenområden som har betydelse för yrkesfisket ska skyddas mot åtgärder som kan påtagligt försvåra näringarnas bedrivande. Tillämpning av hushållningsbestämmelserna i MB 3 kap. 5 § innebär att planeringen för användning av mark- och vattenområden ska säkerställa fiskesektorns tillgång till fångstområden i både havet och inlandsvatten.

Karta. Riksintresseområden för yrkesfisket.

Inom Region Gotlands land- och vattenområde finns två fångstområden av riksintresse för yrkesfiske samt fem fiskehamnar av riksintresse, Herrvik, Ronehamn, Slite, Visby och Vändburg.

Den rådande tolkningen av vad som utgör vattenområden av betydelse för yrkesfisket är:

1. RI YF 72 Gotland ost 2019, Hav Fångstområde FINFO 2006:1, reviderat 2019
2. RI YF 7 Salvorev/Midsjöbank 2019, 2244-18 Hav Fångstområde Reviderade områden 37-39 2006 års beslut.

Samt hamnarna:

1. RI YF H12 Herrvik 2006, FIV Gotland FINFO 2006:1
2. RI YF H13 Ronehamn 2006, FIV Gotland FINFO 2006:1
3. RI YF H14 Slite 2006, FIV Gotland FINFO 2006:1
4. RI YF H15 Visby 2006, FIV Gotland FINFO 2006:1
5. RI YF H16 Vändburg 2006, FIV Gotland FINFO 2006:1

Ställningstagande yrkesfisket

- Åtgärder ska undvikas som kan innebära påverkan eller påtaglig skada på riksintresset.
- Vid planering och prövningar av förändringar av de utpekade hamnarna bör yrkesfiskets riksintresse särskilt beaktas.
- Riksintresset för yrkesfisket ska säkras i kommunens fysiska planering genom att nödvändig infrastruktur av hamnar med service för fiskefartygen och som erbjuder lämpliga möjligheter för landning av fångst säkerställs.
- Gällande RI YF 72 Gotland ost gör Region Gotland tolkningen att det är området som berör havsområdet som utgör riksintresset för yrkesfisket.

Områden av riksintresse för yrkesfisket som berörs av ny eller befintlig markanvändning

Riksintresset för yrkesfisket består av olika typer av områden beroende på dess funktion. Nedan beskrivs riksintresset utifrån de funktioner som finns på Gotland och hur dessa berörs av befintlig eller ny markanvändning. Riksintresseområdena är fångstområden och hamnar.

Yrkesfiske-Fångstområden

Öster om Gotland finns viktiga fångstområden för strömming och skarpsill. I övrigt finns lekområden för torsk i Gotlandsdjupen men dessa är svåra att avgränsa. Skyddsvärda lekområden för flatfisk och många andra arter av betydelse för yrkesfisket, som t.ex. strömming, finns överallt längs kusten men det saknas kunskapsunderlag som möjliggör en avgränsning av de viktigaste av dessa. I anslutning till Gotland finns två fångstområden utpekade som riksintresse för yrkesfisket. Fångstområdena är *Salvorev/Midsjöbank* och *Gotland Ost*. Delar av fångstområdet Gotland Ost överlappar med befintlig markanvändning men även ändrad eller utvecklad markanvändning för *Sammanhängande bostadsbebyggelse* och *LIS-område*. Genom att beakta ovanstående ställningstagande för yrkesfisket samt specifika ställningstagande för fångstområden säkerställs även riksintresseområdenas förutsättningar för bevarande.

Ställningstaganden

- I de fall riksintresse för yrkesfiske överlappar med Natura2000-områden som kan påverkas negativt ska Natura2000 ges företräde. Det kan exempelvis innebära att

fiske med redskap som skadar bottenarna och icke selektiva fiskeredskap som hotar den biologiska mångfalden av däggdjur, fåglar, fisk och bottenlevande djur ej är tillåts området.

- Föreslagen markanvändning bedöms inte påverka riksintresset negativt om fiske-sektorns tillgång till fångstområden prioriteras och säkerställs vid en eventuell utveckling inom området.

Yrkesfiske-Hamnar

På Gotland finns fem hamnar utpekade som riksintresse för yrkesfisket. Hamnarna *Herrvik H12*, *Visby H15*, *Ronehamn H13* och *Vändburg H16* överlappar med befintlig och ny markanvändning. *Herrvik H12* överlappar med nytt *LJS-område* och *Mångfunktionell bebyggelse-besöksnäring*. *Visby H15* överlappar med ny *Mångfunktionell bebyggelse-besöksnäring* och *Natur och friluftsliv-grönstråk*. *Ronehamn H13* och *Vändburg H16* överlappar med ny *Mångfunktionell bebyggelse-besöksnäring*. Genom att beakta ovanstående ställningstagande för yrkesfisket samt specifika ställningstagande för hamnar säkerställs även riksintresseområdenas förutsättningar för bevarande.

Ställningstagande

- Föreslagen markanvändning bedöms kunna samexistera med riksintresset så länge förutsättningarna för yrkesfisket prioriteras och säkerställs vid en eventuell utveckling inom områdena.

4.1.8 Riksintresse anläggningar för kommunikation 3 kap 8§ MB

Områden som är av riksintresse för anläggningar för kommunikation regleras i 3 kapitlet 8 § miljöbalken. Riksintressena pekas ut av Trafikverket och Post- och telestyrelsen. Enligt 3 kap. 8 § miljöbalken ska område som är av riksintresse för en kommunikationsanläggning skyddas mot åtgärder som påtagligt kan försvåra tillkomsten eller utnyttjandet av anläggningen.

Riksintresse – anläggningar för elektronisk kommunikation

Riksintressen som kan påverka kommuner, länsstyrelser eller andra aktörer i plan- och lovavärenden eller tillståndsavärenden redovisas av Post- och telestyrelsen (PTS) i skrivelse till berörd länsstyrelse. Redovisningar innehållande uppgifter om anläggningar som är att anse som riksintressen i enlighet 3 kap 8 § miljöbalken och 2 § p. 9 förordningen (1998:896) om hushållning med mark- och vattenområden med mera omfattas i vissa fall av sekretess enligt lagen (2009:400) om offentlighet- och sekretess.

PTS har i tidigare skrivelse (med hemlig bilaga 2012-01-23 dnr: 03-16005) till respektive länsstyrelse lämnat uppgifter om teleanläggningar som är att anse som riksintressen i enlighet 3 kap 8 § miljöbalken och 2 § p. 9 förordningen (1998:896) om hushållning med mark- och vattenområden m.m.

Om planen innebär uppförande av vindkraftverk, kan dessa i vissa fall påverka mottagningen av radiosignaler på ett negativt sätt, speciellt gäller detta för radiolänkförbindelser. PTS rekommenderar därför att ett samrådsförfarande genomförs mellan vindkraftsbolag och de radiolänkoperatörer som blir berörda av vindkraftsetableringen för respektive område för att minimera störningsriskerna. Inför ett sådant samråd kan PTS bidra med information om vilka de berörda radiolänkoperatörerna är. Med denna skrivning anses riksintresset tillgodosett.

Beskrivning av riksintresse anläggningar för kommunikation

Riksintresset anläggningar för kommunikation består av olika typer av anläggningar för kommunikationer. Nedan beskrivs riksintresset utifrån de funktioner som finns på Gotland, vilka är väg, flygplats, hamn och sjöfart.

Väg

På Gotland finns två vägar av riksintresse. Vägar av riksintresse på Gotland är utpekade uppfyller de tre kriterierna *Vägar som binder samman anläggningar av riksintresse*, *Funktionellt prioriterat vägnät för godstransporter* och *Funktionellt prioriterat vägnät för långväga personresor*. Detta innebär att vägar i sin kontext skapar ett sammanhängande nät. För att bibehålla och skydda funktionen hos riksintressanta anläggningar behöver transporterna till och från anläggningarna fungera väl. Vägar är några av de viktigaste för nationell och regional tillgänglighet. De rekommenderade färdvägar för farligt gods syftar till att säkerställa en god framkomlighet även för farligt gods med minimerade risker. De är av god trafiksäkerhetsstandard för att minimera sannolikheten för att en olycka ska inträffa. Vägar och influensområdet är även utformade så att konsekvenser av en olycka minimerats. Det finns ett primärt vägnät som utgör stommen i vägnätet och bör i så stor utsträckning som möjligt användas av genomfartstrafiken. **Samtliga vägar av riksintresse på Gotland tillgodoses i planförslaget och är utpekade som Transportinfrastruktur.**

På Gotland finns två vägar av riksintresse

1. **Anslutning till Visby flygplats - 142/148/140/Hangarvägen149** [länk där det finns att läsa](#)
2. **Visby-Klintehamn – 140** [länk där det finns att läsa](#)

Ställningstagande

- Vägar är av stor betydelse för Gotland och är utpekade som utvecklingsriktning för kommunikation. De utgör grundläggande infrastruktur även för persontransporter och kollektivtrafiken på Gotland och riksintresset bör inte utgöra hinder för utveckling av verksamheter eller bostäder längs med vägnätet.
- För att regionen ska kunna tillgodose riksintresset och i förhållande till befintliga verksamheter som finns längsmed de utpekade vägar bör Trafikverket ta fram en ÅVS.
- Regionen avser att undvika anläggandet av farlig verksamhet i nära anslutning till vägar vars riskområde kan påverka tillgänglighet och drift av vägen.

Karta. Riksintresse kommunikation – väg.

Flygplats - Visby flygplats

Riksintresseanspråket för luftfart består dels av markområde, dels av påverkansområden, vilka omfattar buller- och hinderytor (exempelvis MSA-ytor). Inom markområden och hinderytor finns CNS-utrustningar såsom, radioutrustning, navigationshjälpmedel och radarutrustning/övervakning som är av betydelse för flygplatsens funktion. Riksintresseområdet för Visby flygplats grundas på de generella riktlinjerna för flygplats men med hänsyn till befintliga planförhållanden har det gjorts en justering av Trafikverkets generella schablonområde i söder. Utgångspunkten är att så långt möjligt ta bort ytor i söder om rullbanan och skydda ljuslinjen och riskområde för tredje man. Visby flygplats ingår i nationella basutbudet för flygplatser som har beslutats av regeringen. Enligt regeringen är syftet med nationella basutbudet att säkerställa en del av ett effektivt och långsiktigt hållbart flygtransportsystem som garanterar en grundläggande interregional tillgänglighet i hela landet. En flygplats som ingår i det nationella basutbudet får inte läggas ner utan regeringens godkännande även om den går med förlust.

Anläggningen Visby Flygplats inklusive preciserad rullbana ligger framför allt inom markanvändningen *Transportinfrastruktur* vilket är förenligt med riksintressets värden. Inom området finns även utvecklingsområde för verksamheter och industri (V22, V23 och V2).

Till Visby flygplats tillhör även påverkansområdena:

- Influensområde med hänsyn till flyghinder
- Influensområde med hänsyn till flygbuller
- MSA-yta

Influensområdet för flyghinder överlappar både befintlig markanvändning och områden som föreslås utvecklas inom Visby och Väskinde. Det är viktigt att tillgodose riksintresset i kommande prövningar, tillståndprocesser, detaljplaner och bygglov. Exploatering som begränsar riksintresset kan exempelvis innebära att lastbegränsningar införs, att landning inte kan ske vid dålig sikt och/eller låga moln och att flygplatsen får en sämre regularitet.

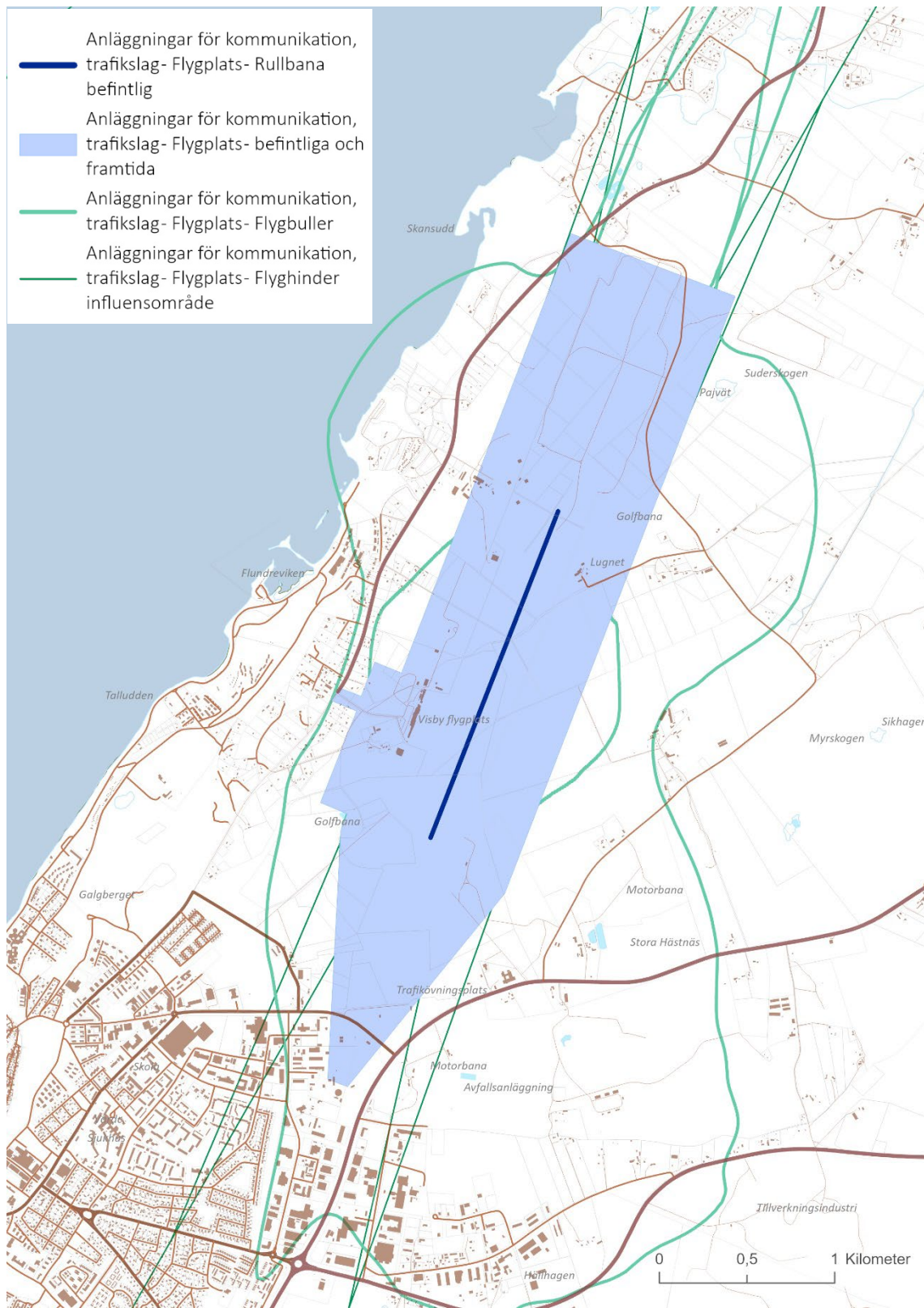
Influensområde för flygbuller ligger framför allt inom pågående markanvändning som avses fortsätta. Inom influensområde ligger även nya utvecklingsområden för *Verksamheter och industri* (V2, V27, V23) samt del av utvecklingsområde för *Mångfunktionell bebyggelse* (V5). Föreslagen ny eller ändrad markanvändning får ej påtagligt skada riksintresset.

MSA-ytan för flygplatsen utgör ett stort markområde som inkluderar hela Gotland med undantag för de allra nordligaste områdena och har en radie på 55 km med utgångspunkt i VOR-fyren på flygplatsen. MSA-ytan överlappar med befintlig markanvändning men även ändrad eller utvecklad markanvändning för *Verksamheter och industri*, *Sammanhängande bostadsbebyggelse*, *Mångfunktionell bebyggelse*, *energiutvinning* och *LIS-områden*. Även om MSA-ytan inte har status som ett influensområde för riksintresset är det viktigt att beakta dessa områden i samband med planarbete. Uppförande av höga byggnader, eller andra hinder inom dessa ytor kan påverka flygprocedurer till och från flygplatsen, vilket i sin tur kan försvåra eller omöjliggöra flygning och därmed utnyttjandet av flygplatsen.

Ställningstaganden

- Föreslagen ny markanvändning (V23 och V2) bedöms inte utgöra påtaglig skada för riksintresset. Vid ny planläggning säkerställs höjder och bullerkänslighet som är viktiga aspekter för att beakta riksintressets värden.
- Vid eventuell exploatering ska tillkommande bebyggelse beakta riksintresseområdets förutsättningar för bevarande.

- Vid utveckling av områden för energiutvinning ska samtliga ärenden remitteras till försvarsmakten.
- Regionen avser att undvika åtgärder som kan försvåra tillkomsten eller nyttjandet av anläggningarna. Om planläggning eller lovgivning medger högre byggnation än tjugo meter ska Luftfartsverket, Försvarsmakten och berörda flygplatser höras. Finns det behov av flyghinderanalys ska en sådan göras och skickas till berörda flygplatser
- Avsikten är att i beslut om antagande av detaljplaner och bygglov, oavsett ändamål, och vid tillstyrkan av tillståndsprövningar av vindbruk respektera de hinderhöjder som gäller för Visby flygplats.
- Avsikten är att i detaljplaner och bygglov, oavsett ändamål, och vid tillstyrkan av tillståndsprövningar av vindbruk respektera de skyddsavstånd för elektromagnetisk störning som gäller för Visby flygplats.
- Generellt gäller att riktvärden avseende *Förordning (2015:216) om trafikbuller vid bostadsbyggnader* ska ligga till grund för lokaliseringssprövning av nya bostäder eller annan störningskänslig bebyggelse (se *inledande kapitel, avsnittet 2.2*).

Karta. Riksintresse kommunikation flygplats.

Sjöfart

Gotland berörs av tre anläggningstyper av riksintresse kopplade till sjöfart – *sjötrafikstråk*, *farled* och *hamnar*.

Följande kan generellt riskera att utgöra en påtaglig skada för funktionen hos riksintresseutpekad sjöfart:

- Uppförande av störningskänslig bebyggelse, exempelvis bostäder, inom det område som utgör påverkansområde för buller eller risk.
- Uppförande av bebyggelse inom riskområde för farligt gods eftersom detta kan leda till begränsningar av vilken typ av gods som kan transporteras.
- Förändringar i infrastruktur som på något sätt påverkar tillgängligheten/framkomlighet för gods eller persontransporter. Detta gäller såväl anslutande infrastruktur på land som farleder.
- Införandet av begränsningar så som områdesskydd som försvårar möjligheterna till nyttjande av riksintresseområdet, genom exempelvis begränsningar i tillståndspliktig verksamhet, uppförandet av anläggningar m.m.

Följande innebär generellt positiva synergier med funktionen hos riksintresseutpekad sjöfart:

- Utveckling som innebär förbättrade möjligheter för samordning mellan transportslag eller att flaskhalsar i systemet byggs bort påverkar riksintresset positivt och kan bidra till synergieffekter.

Farled

En farled är en sjöväg anvisad genom sjösäkerhetsanordningar eller utmärkt i sjökort eller i nautisk publikation. Ihop med sjötrafikstråken fyller farleden funktionen som en del av sjötransporten i transportsystemet, den del som börjar eller slutar i hamnen. På Gotland finns fyra farleder av riksintresse. Samtliga farleder av riksintresse tillgodoses i översiktsplanens förslag och är utpekade som *farled* i mark- och vattenanvändningskartan.

1. **Inloppet till Visby hamn (nr 375)**
2. **Inloppet till Slite hamn (nr 382)**
3. **Inloppet till Klintehamns hamn (376)**
4. **Inloppet till Storungs i Kappelshamnsviken (nr 387)**

Sjötrafikstråk

Ett sjötrafikstråk är en sjöväg som utgör den kortaste navigerbara vägen mellan två punkter med hänsyn tagen till tillräckligt vattendjup. Fartygsstråk är inte föreskrivna eller utmärkta i sjökortet (jämför farled), förutom i de avsnitt av fartygsstråket som omfattas av ruttsystem. Sjötrafikstråk fyller tillsammans med farleden en del av sjötransporten i transportsystemet. Dessa stråk återfinns oftast längre ut till havs och påverkas därför inte bara av svensk lagstiftning utan även av internationell lagstiftning. Sedan december 2022 finns det tio sjöstråk kring Gotland. Nio sjöstråk av riksintresse tillgodoses i översiktsplanens förslag och är utpekade som *farled* i mark- och vattenanvändningskartan. För delar av sjöfartsstråket Nynäs-hamn – Gdansk (80) föreslås *energiutvinning (E18)*.

Utöver de skador och synergier som generellt kan uppstå för sjöfarten (se ovan) gäller följande för sjötrafikstråk:

- I och med att allt fler verksamheter pågår till havs kan funktionen av dessa stråk

påverkas. Havsbaserad energiproduktion har setts som en potentiell källa till konflikt om den inte anpassas till sjöfartens behov.

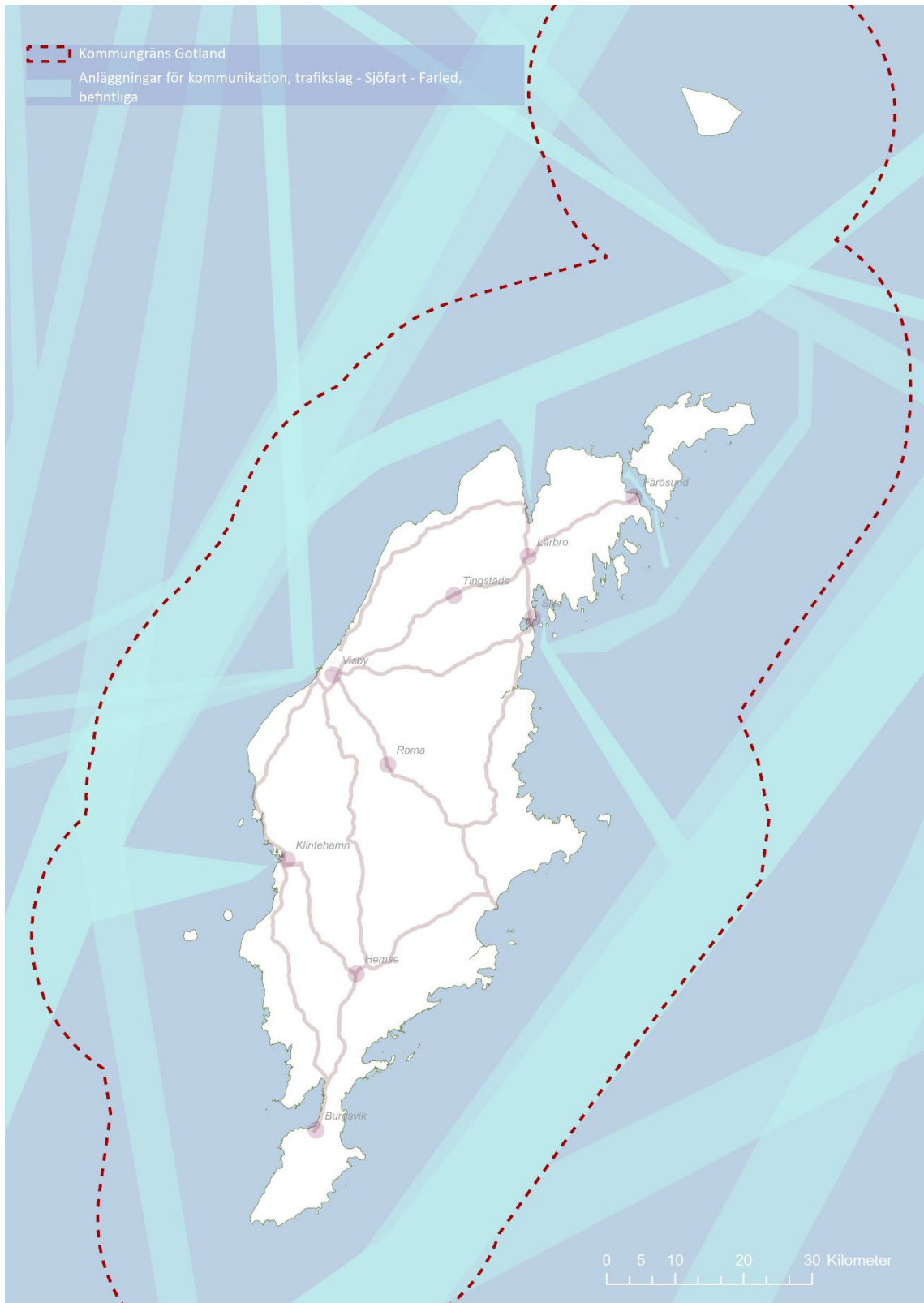
- Alltför omfattande förbudsområden kan påverka funktionen negativt

Följande sjöstråk är av riksintresse:

1. Visby – Oskarshamn (33)
2. Visby – Nynäshamn (34)
3. Ölands södra udde – Finska viken (28)
4. Sträckan Landsort - ost Gotland via N Fårö (37)
5. Fårösund (nr 385 A från norr och nr 385 B från söder)
6. Sträckan Ölands södra grund - Svenska Björn (30)
7. Stenkyrkehuk-Ristna (35)
8. Nynäshamn – Gdansk (80)
9. Salvorev – Slite (81)
10. Nynäshamn – Klaipeda (82)

Ställningstagande

- I planeringen av en fast förbindelse till Fårö kommer de utpekade farlederna i Fårösund (nr 385 A från norr och nr 385 B från söder) att beaktas.
- Det finns tio sjöstråk kring Gotland. Nio sjöstråk av riksintresse tillgodoses i översiktsplanens förslag och är utpekade som *farled* i mark- och vattenanvändningskartan.
- För delar av sjöfartsstråket Nynäshamn – Gdansk (80) föreslås *Energiutvinning (E18)*. Vid en prövning av energiutvinning inom E18 bör hänsyn tas till riksintresset och vindkraftverk lokaliseras så att hänsyn tas till sjöfartens behov.
- Region Gotland anser att det nya sjöfartsstråket Nynäshamn – Gdansk (80) inte bidrar till att minska risken för buller, olyckor och utsläpp inom känsliga områden och längs Gotlands kust.
- Region Gotland anser att det är rimligt att utreda möjligheterna för att minska sjöfarten över de mycket känsliga områdena vid Salvorev och runt Gotska Sandön. Salvorev och Gotska Sandön är naturreservat respektive nationalpark samt Natura 2000-områden och innehar också värdefulla naturtyper så som musselbanker.

Karta. Riksintresse kommunikation - farled

Hamnar

Det finns olika klassningar på hamnar som är av riksintresse.

Allmänna hamnar är av särskild betydelse för den allmänna trafiken. En allmän hamn är öppen för allmän sjötrafik, vilket innebär att alla fartyg i princip har rätt att i mån av plats anlöpna hamnen och utnyttja dess resurser. Hamnen fyller en funktion som koppling mellan sjö- och landtransporter. I hamnens verksamhetsområde ingår både ytor på land och i vattnet. Möjligheten till att lasta och lossa fartyg samt att omlasta gods till andra fartyg, järnväg- eller vägtransport är en central funktion för hamnen. Till riksintresset hör också andra tekniska anläggningar och utrustning som VHF-stationer, infra-struktur nät för säkerhetskommunikation och AIS basstationer, ett identifieringssystem för fartyg inom sjöfarten.

Hamnar av central betydelse utgör inte nödvändigtvis samma koppling mellan land- och sjötransporter som de utpekade allmänna hamnarna. Exempel på detta kan vara hamnar som bedömts kunna utgöra ersättning för andra hamnar eller på något sätt kan användas för att avlasta landinfrastrukturen.

TEN-T hamnar är ett trafikslagsövergripande nät inom EU och grannländerna, definierat i EU-förordning. TEN-T omfattar alla transportslag och bidrar till att säkerställa den fria rörligheten inom EU. Målen för TEN-T är bland annat att säkerställa framkomligheten för personer och varor, erbjuda användarna en infrastruktur av hög kvalitet och basera verksamheten på alla transportslag. En TEN-T hamn fyller i princip samma funktion som beskrivits under allmänna hamnar.

1. **Klintehamn - Allmän hamn**
2. **Visby hamn - Allmän hamn, hamn av central betydelse, TEN-T hamn**
3. **Kappelshamn hamn - Hamn av central betydelse**

Visby hamn är en av tre strategiska hamnar på Gotland, tillsammans med Klintehamn och Slite. Slite hamn är enskild och inte utpekad som ett riksintresse för kommunikation men däremot utpekad som riksintresse för totalförsvaret.

Hamnverksamheten i Visby omfattar idag oljehantering, linje- och kryssningstrafik samt gästhamnsverksamhet. Fartyg i linjetrafik hanterar förutom passagerare också godskategorier av avgörande betydelse för Gotlands försörjning, exempelvis livsmedel reservdelar och sjukvårdsmateriel. Huvuddelen av godshanteringen som har skett i den inre hamnen, har avvecklats och flyttats till Klintehamns och Slite hamnar. Det finns även en servicestation för Kustbevakningens verksamhet i Slite hamn. Målsättningen är att hamnarna ska ha kapacitet för sina uppdrag gällande färjetrafik, godshantering, samt fritids- och kryssningstrafik.

Därtill utreds frågan om att utveckla en reservhamn för passagerartrafiken där Kappelshamn hamn på norra Gotland är länsstyrelsens huvudalternativ. Trafikverket har på regeringens uppdrag utrett var en reservhamn för linjetrafiken till Gotland skall lokaliseras och svarat att Kappelshamns hamn är mest lämplig att utveckla till reservhamn, vilket även Länsstyrelsen på Gotland tidigare kommit fram till. Denna hamn är utpekad som riksintresse för totalförsvaret och har pekats ut som riksintresse för kommunikation 2022-09-27 (TRV 2020/131663). Kappelshamns hamn ägs av Fortifikationsverket.

Nya riksintressepreciseringar har gjorts för Visbys och Klintehamns hamn med till hörande påverkansområde för industribuller, dessa färdigställdes 2023-01-27. I preciseringarna beskrivs de utifrån bullerberäkningar sammanslagna påverkansområdena för riksintressena.

Inom påverkansområdena överskrids 40 dBA nattetid eller 45 dBA kvällstid i någon av beräkningarna. Noggrannheten i beräkningarna är plus/minus 3 dB. När det planeras för tillkommande bostäder, störningskänsliga verksamheter och friluftsområden är det nödvändigt att ta hänsyn till bullersituationen innanför den kombinerade kurvan för 40 och 45 dBA, riksintressets påverkansområde. Det finns dock goda möjligheter att anpassa byggnaders placering och utformning med hänsyn till bullerexponering och vid behov förbättra ljudmiljön genom kompensationsåtgärder.

Enligt Naturvårdsverkets allmänna råd om tillståndsprövning av hamnar, NFS 2003:18, bör riktvärden för externt industribuller tillämpas även för hamnverksamhet. För lågfrekvent buller från hamnverksamhet bör riktvärdena i Socialstyrelsens allmänna råd (SOSFS 2005:6) om buller inomhus tillämpas.

Ställningstagande

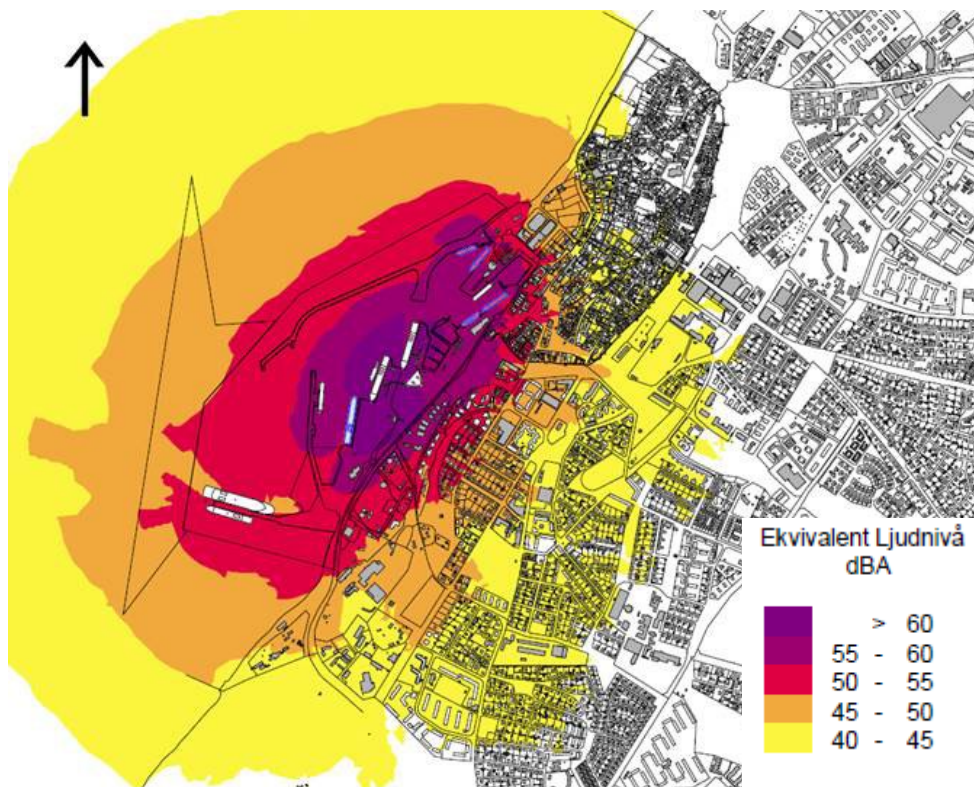
- Det finns tre olika hamnar av riksintresse på Gotland. Samtliga hamnar av riksintresse har tillgodosetts i översiktsplanens förslag och är utpekade som *Transportinfrastruktur*.
- Riksintressena för Visby hamn och Klintehamn avseende bullerpåverkan på ny bebyggelse har tillgodosetts i översiktsplanens genom att planen förordar nedanstående riktlinjer för olika zoner:

I zon A, upp till 45 dBA Leq natt (gul zon). Tillkommande bostadsbebyggelse och störningskänslig verksamhet medges i planering och bygglovsgivning utan vidare utredningar eller bulleranpassad utformning av bebyggelsen.

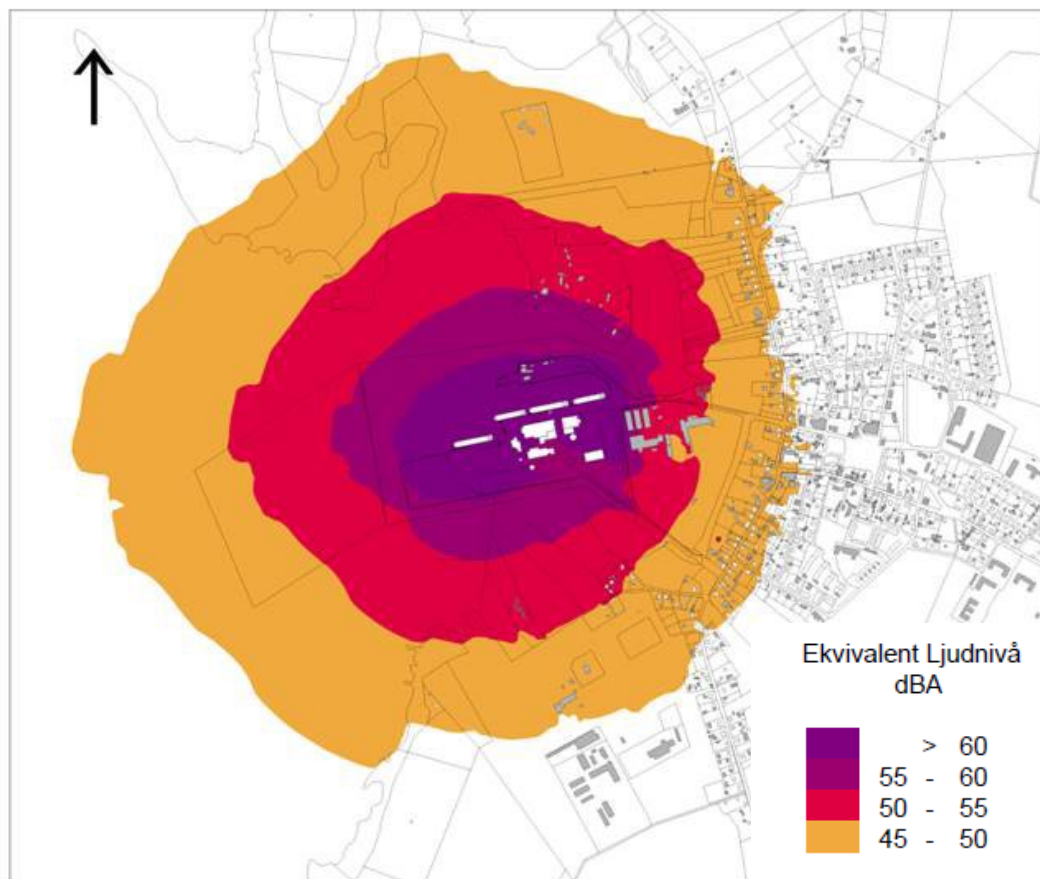
I zon B, 45-50 dBA Leq natt (orange zon). Bullerpåverkan av industribuller från hamnen på den aktuella platsen bör utredas. Tillkommande bostadsbebyggelse och störningskänslig verksamhet medges förutsatt att bostadsbebyggelsen vid behov får tillgång till en ljuddämpad sida och att byggnaderna anpassas till buller.

I zon C, från och med 50 dBA Leq natt (röd och lila zon) Ljudnivåerna bedöms vara för höga för att området ska vara lämpligt för bostadsbebyggelse och störningskänslig verksamhet.

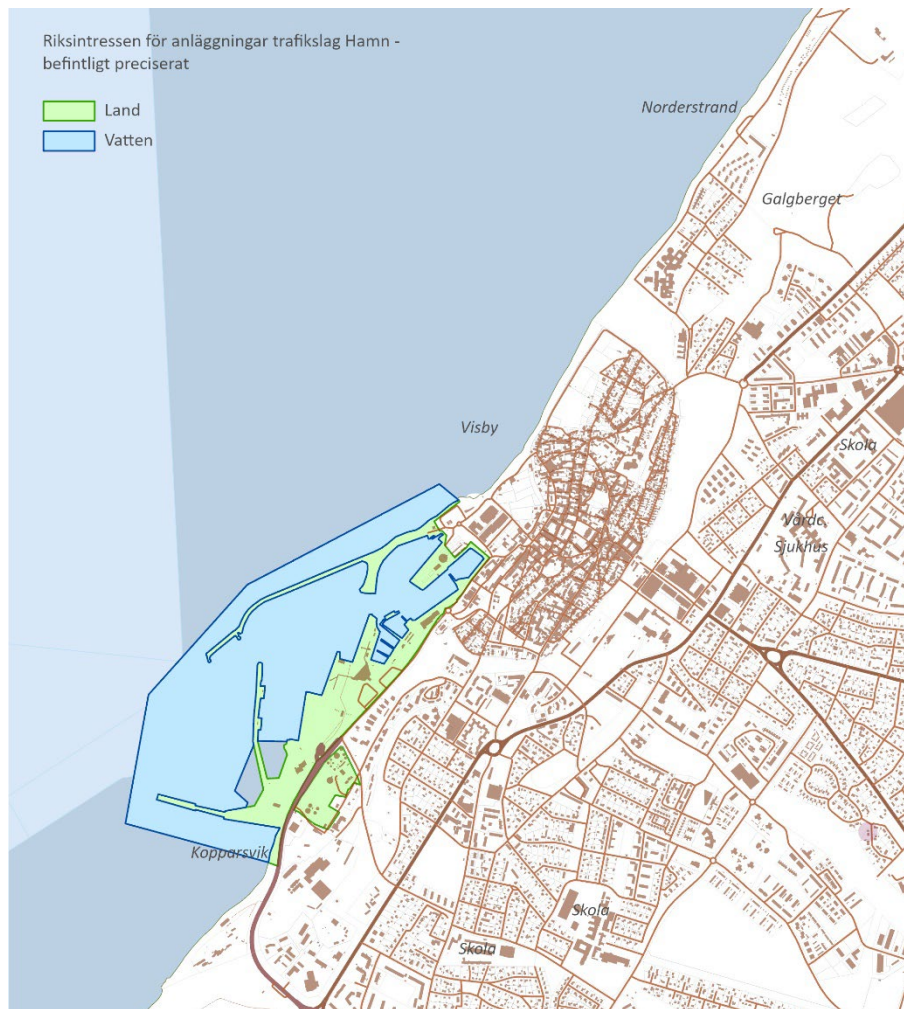
Region Gotland utgår från ”Boverkets allmänna råd om omgivningsbuller utomhus från industriell verksamhet och annan verksamhet med likartad ljudkaraktär” samt medelvärdet i bilaga 1, *Bullerutredning för riksintressepreciseringarna för Visby hamn och Klintehamn*. Bullerutredningen utgår från ett scenario med maxdrift nattetid som förväntas inträffa mycket sällan eller aldrig. Det är angeläget att Visby och Klintehamn kan fortsätta att växa och kompletteras med bostäder inom områden med rimliga bullernivåer, med hänvisning till bostadsförsörjning och resurseffektiv bebyggelseutveckling.

Karta. Bullerutredning Visby hamn. Trafikverket. Bilaga 1 till riksintresseprecisering.

Karta. Bullerutredning Klintebamn hamn. Trafikverket. Bilaga 1 till riksintresseprecisering.

Karta. Riksintresse kommunikation – Visby hamn

Karta. Riksintresse kommunikation – Klintehamns hamn.

4.1.9 Riksintresse totalförsvaret 3 kap 9§ MB

Områden som är av riksintresse för totalförsvaret regleras i 3 kapitlet 9 § miljöbalken. Riksintressena pekas ut av Försvarsmakten och Myndigheten för samhällsskydd och beredskap. Totalförsvaret består av en militär verksamhet och en civil verksamhet. Det civila försvaret ska bland annat bidra till Försvarsmaktens förmåga under höjd beredskap och ytterst vid krig. Länsstyrelsen är ytterst ansvarig för det civila försvaret i länet. Utpekade riksintresseområden för totalförsvarets civila del saknas på Gotland men finns för den militära delen.

Vid avvägning mellan oförenliga riksintressen finns det i 3 kapitlet 10§ miljöbalken beskrivet att ifall ett område enligt 5-8 §§ är av riksintresse för flera oförenliga ändamål, ska företräde ges åt det eller de ändamål som på lämpligaste sätt främjar en långsiktig hushållning med marken, vattnet och den fysiska miljön i övrigt. Behövs området eller del av detta för en anläggning för totalförsvaret ska försvarsintresset ges företräde. Beslut med stöd av första stycket får inte strida mot bestämmelserna i 4 kap miljöbalken.

En del områden för riksintresse totalförsvaret kan i vissa fall redovisas öppet, exempelvis övnings- och skjutfält och flygflottiljer. Det finns också områden som av sekretesskäl inte kan redovisas öppet, områden som har koppling till spanings-, kommunikations- och underrättelsesystem. Utöver själva riksintresset kan det finnas påverkansområden utanför

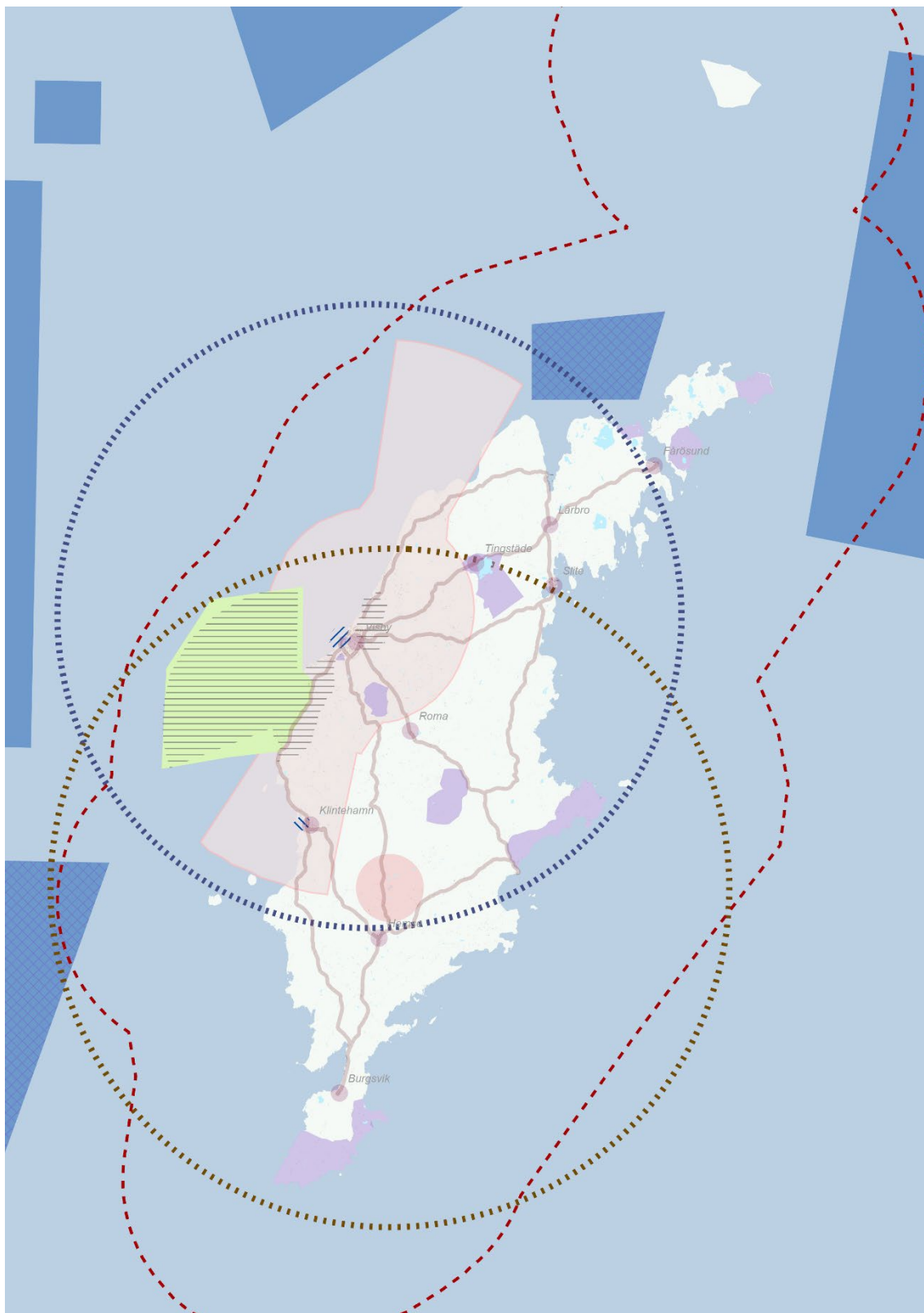
riksintresseavgränsningen där Försvarmakten behöver kunna säkerställa att ny bebyggelse eller andra åtgärder inte innebär risk för påtaglig skada på riksintresset. Hela landet är så kallat samrådsområde för objekt högre än 20 meter utanför och högre än 45 meter innanför sammanhållen bebyggelse. Det betyder att alla ärenden inom kommunen som är högre än de angivelserna ska skickas på remiss till Försvarmakten.

År 2013 påbörjades en översyn av riksintresseanspråken som resulterade i förnyade riksintresseanspråk 2015. Därefter har det säkerhetspolitiska läget försämrats och en rad försvarsbeslut har förstärkt Försvarmaktens intressen. År 2023 anpassades och utökades Försvarmaktens riksintresseanspråk ytterligare på Gotland.

Fördjupat planeringsunderlag avseende Försvarmaktens bedömning av påtaglig skada på riksintresse Tofta skjutfält för specifika plan- och lovåtgärder inom påverkansområde för buller eller annan risk (2023-05-26, FM2023-14242:1) har inkommit till regionen. Det är ett planeringsunderlag som i första hand riktar sig till handläggare på Region Gotland som arbetar med plan- och lovärenden som berörs av riksintresset Tofta skjutfält med tillhörande påverkansområde för buller och annan risk. Planeringsunderlaget är även tänkt att underlätta regionens dialog med allmänhet om plan- och lovåtgärder. Det är inte att betrakta som en riksintresseprecisering utan ska ses som ett förtydligande kring hur försvarmakten avser att hantera plan- och lovärenden inom påverkansområdet kring Tofta skjutfält.

Teckenförklaring Totalförsvarets militära del

- Totalförsvarets anläggningar - Påverkansområde för lufttrum
- Totalförsvarets anläggningar - Påverkansområden övrigt riksintresse (2019)
- Totalförsvarets anläggningar - Påverkansområden riksintressen (2019)
- Totalförsvarets anläggningar - Påverkansområde för väderradar
- Totalförsvarets anläggningar - Sjöövningsområden (2013-09)
- Totalförsvarets anläggningar - Område med särskilt behov av hinderfrihet
- Totalförsvarets anläggningar - Stoppområde för höga objekt
- Totalförsvarets anläggningar - Stoppområde för vindkraftverk
- Totalförsvarets anläggningar - Riksintresse/område av betydelse
- Riksintresse Totalforsvar i havet
- Kommungräns Gotland

Karta. Riksintresseområden för Totalförsvarets militära del.

Ställningstagande totalförsvaret

- Åtgärder som kan innebära påverkan eller påtaglig skada på riksintresset ska undvikas.
- Om andra intressen överlappar riksintresse totalförsvaret ska företräde ges till försvarsintresset om området eller del av området behövs för en anläggning för totalförsvaret.
- Områden av riksintresse totalförsvaret ska skyddas mot åtgärder som kan påtagligt försvåra tillkomsten eller utnyttjandet av anläggningarna.
- Exploatering inom MSA-områden, stoppområden eller påverkansområden som omger riksintressen för totalförsvaret får inte orsaka påtaglig skada på riksintresset. Exploatering inom dessa områden ska alltid remitteras Försvarsmakten för bedömning.

Beskrivning av totalförsvarets riksintresseområden

Region Gotland berörs av flera områden av riksintresse för totalförsvaret fördelat på olika sorters områden, vilka kan vara på såväl på land som i havet. De olika sorters områdena kan vara skjutfält, flygplats, övriga riksintressen och områden av betydelse, militär väder-tjänst, militärt sjöövningssområde och hamnar. Utöver dessa kan det även finnas områden av betydelse som helt omfattas av försvarssekretess, information om dessa redovisas inte öppet.

Riksintresse på land

För riksintresse på land finns det på Gotland två sorters områden – skjutfält och flygplats, som beskrivs nedan.

Skjutfält

På Gotland finns ett militärt skjutfält, Tofta skjutfält. Skjutfältet är beläget cirka 7,5 kilometer sydväst om Visby. Skjutfältets närhet till havet, möjligheten att öva såväl artilleri som mekaniserade förband, samt möjligheten att genomföra samövningar gör skjutfältet till en omistlig produktionsresurs ur både ett lokalt och ett nationellt perspektiv. Det är väsentligt för Försvarsmaktens verksamhet och utveckling att skjutfältets funktion kan skyddas och bevaras på lång sikt. På många övnings- och skjutfält finns höga naturvärden. Försvarsmakten ser samtidigt en viss problematik med att det införs områdesbestämmelser, så som naturreservat och Natura 2000-områden, över fälten med anledning av att dessa skydd i förlängningen kan begränsa Försvarsmaktens verksamhet. Riksintresset tillgodoses i översiktsplanens förslag genom att området för skjutfältet är utpekad med markanvändningen *Verksamheter och industri*.

Påtaglig skada på riksintresset Tofta skjutfält bedöms bland annat uppstå då åtgärder medför direkta eller indirekta begränsningar av vilken verksamhet som kan utföras på skjutfältet. Förekomsten av störningskänslig bebyggelse (bostäder, skola, vårdlokaler) inom ett område som utsätts för beräknade bullernivåer överskridande riktvärdena på Tofta skjutfält riskerar alltid att begränsa verksamheten. Försvarsmakten gör i egenskap av sektorsmyndighet bedömningen om en åtgärd medför påtaglig skada på ett riksintresse eller område av betydelse för totalförsvarets militära del. Risken för skada bedöms i varje enskilt fall utifrån lokala förutsättningar och kan inte alltid anges på förhand, det kan till exempel handla om hänsyn till försvarssekretess.

För att förenkla bedömningen av vad som kan medföra påtaglig skada på ett riksintresse har påverkansområden identifierats. Påverkansområdena tydliggör utbredning och typ av omgivningspåverkan för verksamheten som bedrivs inom riksintresset eller området av betydelse. Därtill anger påverkansområden inom vilka områden olika typer av åtgärder riskerar att innebära påtaglig skada på riksintresset eller området av betydelse för totalförsvarets militära del. För detta riksintresse utgörs påverkansområdena av ett *påverkansområde för buller eller annan risk* och ett *område med särskilt behov av hinderfrihet*.

Exempel på åtgärder som kan medföra påtaglig skada är:

- Tillkommande av ny störningskänslig bebyggelse (ex. bostadsbebyggelse) samt vissa förändringar av befintlig störningskänslig bebyggelse inom det område som utgör påverkansområde för buller eller annan risk.
- Försvarsmakten anser att störningskänslig bebyggelse generellt inte skall tillåtas inom det angivna påverkansområdet för buller eller annan risk. En prövning bör dock göras i varje enskilt fall, då det kan finnas områden där omgivningspåverkan från buller eller annan risk inte föreligger på sådant sätt att nytillkommen bebyggelse medför påtaglig skada på riksintresset.
- Planer och bestämmelser som uppmuntrar till friluftsliv och rekreation inom det område som utgör påverkansområde för buller eller annan risk.
- Uppförandet av höga objekt inom område som utgör område med särskilt behov av hinderfrihet.
- Förändringar i infrastruktur i närområdet som på något sätt påverkar möjligheterna att transportera fordon, materiel eller personal till fältet och dess närområden.
- Införandet av begränsningar så som områdesskydd som på något sätt förändrar möjligheterna till nyttjande av skjutfältet, genom exempelvis begränsningar i tillståndspliktig verksamhet, uppförandet av anläggningar m.m.

Ställningstagande

- Inom påverkansområdet medges inte bostäder och annan störningskänslig bebyggelse.
- En utveckling med tillfällig övernattningsistället för bostäder bör undvikas inom påverkansområdena, med undantag inom befintliga turistanläggningar.
- Även komplementbostadshus till och tillbyggnader av befintliga bostadshus inom påverkansområdet kan utgöra skada på riksintresset Tofta skjutfält.
- Uppförande av höga objekt inom område med särskilt behov av hinderfrihet medges ej.

Genom att beakta ovan ställningstagande för totalförsvaret säkerställs även riksintresseområdets förutsättningar för bevarande.

Flygplats

Försvarsmakten nyttjar genom avtal en del av Visby flygplats. Flygplatsen är dels ett riksintresse för totalförsvarets militära del, dels riksintresse för luftfarten. Värdet av flygplatsen består i första hand av möjligheterna att fortsatt nyttja en av få kvarvarande flygplatser för militär flygverksamhet. Försvarsmakten bedömer att det saknas såväl ekonomiska förutsättningar som andra motiv för att överväga nyetablering av militära flygplatser. Behovet av skydd för riksintresset är därför mycket högt prioriterat. Riksintresset har tillgodosetts i översiktsplanens förslag och ligger inom markanvändningen *Transportinfrastruktur*.

Till Försvarsmaktens verksamhet inom Visby flygplats tillhör även påverkansområdena:

- MSA-område
- Påverkansområde för buller eller annan risk
- Stoppområde för höga objekt

MSA-område är ett påverkansområde kring en flygplats som utgör riksintresse för totalförsvarets militära del. MSA-området omfattar stora delar av Gotland med undantag från öns nordliga och sydliga spets. MSA-ytan överlappar med *befintlig markanvändning* men även *ändrad eller utvecklad markanvändning för Verksamheter och industri, Sammanhängande bostadsbebyggelse, Mångfunktionell bebyggelse, Energjutvinning och LIS-områden*. Det är viktigt att beakta MSA-områdena i samband med fortsatt planarbete. Uppförande av höga byggnader, eller andra hinder inom dessa områden kan påverka riksintresset negativt. Inom MSA-område ska därför alla höga objekt remitteras Försvarsmakten.

Påverkansområde för buller eller annan risk är ett område vars utbredning sträcker sig utanför det geografiska område som utgör själva riksintresset eller området av betydelse för totalförsvarets militära del. Påverkansområdet överlappar med *befintlig markanvändning* men även med ny markanvändning för *Energjutvinning, Verksamheter och industri* och *Mångfunktionell bebyggelse*. Området överlappar även med markanvändningen *Grönstråk* inom *befintligt naturområde* samt *Mångfunktionell bebyggelse*. Inom påverkansområdet för buller eller annan risk riskerar tillkomst av störningskänslig bebyggelse skada riksintresset eller området av betydelse. Inom påverkansområde för buller eller annan risk ska alla ärenden oavsett höjd remitteras Försvarsmakten.

Stoppområde för höga objekt utgör ett påverkansområde runt en flygplats som utgör riksintresse för totalförsvarets militära del. Stoppområdet överlappar med *befintlig markanvändning* och ny markanvändning för *Mångfunktionell bebyggelse, Verksamheter och industri, Sammanhängande bebyggelse* och *LIS-område*. Inom stoppområde för höga objekt riskerar vindkraftverk och andra höga objekt att medföra påtaglig skada på riksintresset. Inom stoppområde för höga objekt ska alla höga objekt remitteras Försvarsmakten.

Genom att beakta ovan ställningstagande för totalförsvaret säkerställs riksintresseområdets förutsättningar för bevarande.

Riksintresse i havet

För riksintresse i havet finns tre olika områden utpekade som sjöövningsområden, vilka beskrivs nedan.

Militärt sjöövningsområde

För att kunna verka i enlighet med Försvarsmaktens uppdrag krävs områden där myndighetens fartygsförband kan genomföra övningsverksamhet, självständigt eller i samverkan med flyg- och helikopterförband. Marina skjutområden behövs för att uppnå och behålla förmågan till väpnad strid över, på och under vattnet. Utöver sådana områden krävs även sprängområden under vatten. Sjöövningsområden med skjut- och sprängområden utgör därför områden av riksintresse för totalförsvarets militära del enligt 3 kap 9 § andra stycket miljöbalken. Samtliga sjöövningsområden nyttjas även som flygövningsområden.

Anläggningar och verksamheter kan påverka riksintresset negativt. Sådan påverkan kan vara fysiska hinder över, på eller under vattnet som begränsar verksamheten för flyg och fartyg.

Det kan också vara tekniska störningar. Det är av vital betydelse för Försvarsmakten att övningsverksamheten inom dessa befintliga områden fortsatt kan säkerställas på lång sikt.

Det finns tre sjöövningsområden på Gotland, TM0305 Fårö, TM0314 Sankt Olof och TM0304 Martin. Riksintresset har tillgodosetts i översiktsplanens förslag och är utpekade som *vatten* i mark- och vattenanvändningskartan.

Genom att beakta ovan ställningstagande för totalförsvaret säkerställs riksintresseområdets förutsättningar för bevarande.

Övriga riksintressen och områden av betydelse

Övriga riksintressen och områden av betydelse utgör områden och anläggningar som av sekretessskäl inte kan redovisas öppet eller med en specifik värdebeskrivning. Dessa områden kan vara områden av riksintresse eller områden av betydelse för totalförsvaret enligt 3 kap. 9 § miljöbalken.

Områdena i sig omfattas inte av sekretess men det gör däremot uppgifter om vilken verksamhet som bedrivs på platsen samt det specifika geografiska området som är av riksintresse eller område av betydelse. Vilka åtgärder som riskerar att skada riksintresset eller området av betydelse kan inte anges på förhand med hänsyn till den sekretess som råder för dessa intressen. Det är därmed endast Försvarsmakten som kan bedöma möjliga konflikter eller synergier med annan markanvändning inom områdena. Inom påverkansområde övrigt behöver samtliga icke planerbara åtgärder, övriga lovärenden samt alla planer remitteras Försvarsmakten.

På Gotland finns tio områden utpekade som *Övriga riksintressen och områden av betydelse*. Av dessa överlappar fyra stycken med ny markanvändning. Områdena är *Gotland 1*, *Gotland 2*, *Gotland 5* och *Gotland 10*. Område 1 överlappar med nya områden utpekade som *LIS-område*, *Mångfunktionell bebyggelse* och *Sammanhängande bebyggelse*. Område 2 överlappar *LIS-område*, *Mångfunktionell bebyggelse* och *Sammanhängande bebyggelse*. Område 3 överlappar *LIS-område* och *Energiutvinning*. Område 5 överlappar flertalet område för *Sammanhängande bostadsbebyggelse*. Område 10 överlappar nya områden utpekade som *Mångfunktionell bebyggelse* och *Verksamheter och industri*.

Genom att beakta ovan ställningstagande för totalförsvaret säkerställs riksintresseområdets förutsättningar för bevarande.

Område av betydelse - Hamnar

Försvarsmakten har inventerat och analyserat hamnar som myndigheten kan komma att ha ett behov av. Det har därefter prövats om dessa uppfyller kriterierna för att utgöra riksintresse enligt MB 3 kap 9 § för totalförsvarets militära del. Analysen har lett till att Kap-pelshamn TM0086, Fårösunds hamn TM0087 och Slite hamn TM008 bedöms uppfylla kriterierna för att pekas ut som område av betydelse enligt miljöbalken 3 kap 9 § första stycket. Riksintresset har tillgodosetts i översiktsplanens förslag och är i huvudsak utpekade som *Transportinfrastruktur* och *vatten* i mark- och vattenanvändningskartan.

För samtliga hamnar redovisas ett område av betydelse med ett tillhörande påverkansområde för buller eller annan risk. Detta för att säkerställa möjligheten att bedriva verksamhet vid hamnarna. För samtliga hamnar finns även ett tillhörande påverkansområde för buller eller annan risk. Detta för att säkerställa möjligheten att bedriva verksamhet vid hamnarna.

Markanvändningen inom påverkansområde för buller eller annan risk är i översiktsplanen utpekad som Transportinfrastruktur och vatten.

Genom att beakta ovan ställningstagande för totalförsvaret säkerställs riksintresseområdets förutsättningar för bevarande.

Militär vädertjänst

Försvarens Vädertjänst och SMHI har sedan lång tid tillbaka en gemensamt finansierad meteorologisk infrastruktur i Sverige. Denna infrastruktur är en förutsättning för båda myndigheternas funktion inom sina ansvarsområden. Myndigheterna har redan idag en från departementen uttalad vilja att ta ett långsiktigt gemensamt arbete gällande den meteorologiska infrastrukturen i Sverige. Därför utgör väderradarer samt tillhörande anläggningar riksintresse för totalförsvarets militära del. På Gotland ligger vädersystemet Ase - TM0091 som utgör riksintresse. Riksintresset väderradar riskerar framför allt att skadas av vindkraftsetableringar för nära väderradaranläggningarna. Störningar på väderinformationen kan då riskera att bli så pass stora att säkra prognoser inte kan tas fram.

Till militär vädertjänst tillhör även påverkansområdena:

- Påverkansområde väderradar
- Stoppområde för vindkraft

Påverkansområde väderradar är det område kring en väderradar som utgör riksintresse för totalförsvarets militära del. Påverkansområdet utgörs av ett cirkulärt område med en 50 kilometers radie i förhållande till väderradarstationen. Påverkansområdet överlappar med befintlig markanvändning men även med föreslagen ny markanvändning för *Energiutvinning, Mångfunktionell bebyggelse, Verksamheter och industri, Sammanhängande bebyggelse* och *LIS-område*. Inom påverkansområdet riskerar vindkraft och andra höga objekt skada väderradarstationen, särskilda analyser behöver genomföras av Försvarens Vädertjänst innan sådana uppförs. Inom påverkansområde väderradar ska alla höga objekt remitteras Försvarens Vädertjänst.

Ett stoppområde för vindkraft är ett påverkansområde kring en väderradar som utgör riksintresse för totalförsvarets militära del. Väderradarer riskerar framför allt att skadas av vindkraftsetableringar. Det finns därför en internationell överenskommelse att inga vindkraftverk ska uppföras inom en fem kilometers radie från en väderradarstation. Även andra höga objekt riskera skada riksintresset varpå en analys behöver genomföras av Försvarens Vädertjänst innan sådana uppförs inom området. Inom stoppområde för vindkraft ska alla höga objekt remitteras Försvarens Vädertjänst.

Genom att beakta ovan ställningstagande för totalförsvaret säkerställs riksintresseområdets förutsättningar för bevarande.

4.2 Riksintresse enligt 4 kap MB

ÖP 2040 om kap 4 och nationallandskapet

I 4 kap miljöbalken, MB, finns de särskilda hushållningsbestämmelserna, d.v.s. hushållning med mark- och vattenområden. Dessa omfattar ett stort antal, och till arealen stora markområden, som i sin helhet är av riksintresse med hänsyn till sina höga natur- och kulturvärden. Hushållningsbestämmelserna gäller Öland, Gotland, norra Bohusläns kust, ett flertal

andra attraktiva kuststräckor, de stora sjöarna, de outbyggda älvarna och delar av fjällvärlden (4 kap 1§ och 2§ MB). Dessa ”nationallandskap” är exempel på exklusiva områden som nämns vid namn i själva lagtexten.

I beskrivningen av Riksintresset enligt 4 kap 2 § MB tecknas grunderna för nationallandskapet Gotland som en enda av sitt slag sammansatt helhet av havet, berggrunden, stranden, ljuset, naturen, historien, jordbruket, bebyggelsen, levande landsbygd, Visby och gotlänningarna själva. Gotland berörs i helhet av riksintresse inom hushållsbestämmelser natura 2000-områden, turism och det rörliga friluftslivet. Hela Gotland är av riksintresse med hänsyn till natur-, kulturvärdena och det rörliga friluftslivet, men utmed kusten och på Fårö, Östergarnslandet och Storsudret blir skyddsintressena starkare (4 kap 4§ MB).

Bakgrund

För de områden som pekats ut direkt i fjärde kapitlet har det inte funnits en motsvarande redovisning av riksintressets värden som i tredje kapitlet. Redan då lagen kom till uppfattades detta som en brist. Det förutsattes att exploatering skulle föregås av fördjupade översiktsplaner eller detaljplaner, vilket hade möjliggjort en närmare beskrivning av de specifika värdena på platsen samt en bättre överblick av den eventuella påverkan. På Gotland har det varit utmanande att tillgodose riksintresset. Dels är det otydligt vilka konkreta värden som ska skyddas och dels är det problematiskt att förstå hur riksintresset påverkas i sin helhet. En övervägande del av bebyggelsen tillkommer genom förhandsbesked, vilket innebär att gränsen för påtaglig skada är svår att bedöma. Det är respektive kommuns ansvar att ta fram en redovisning av riksintresset i samband med den översiktliga planeringen.

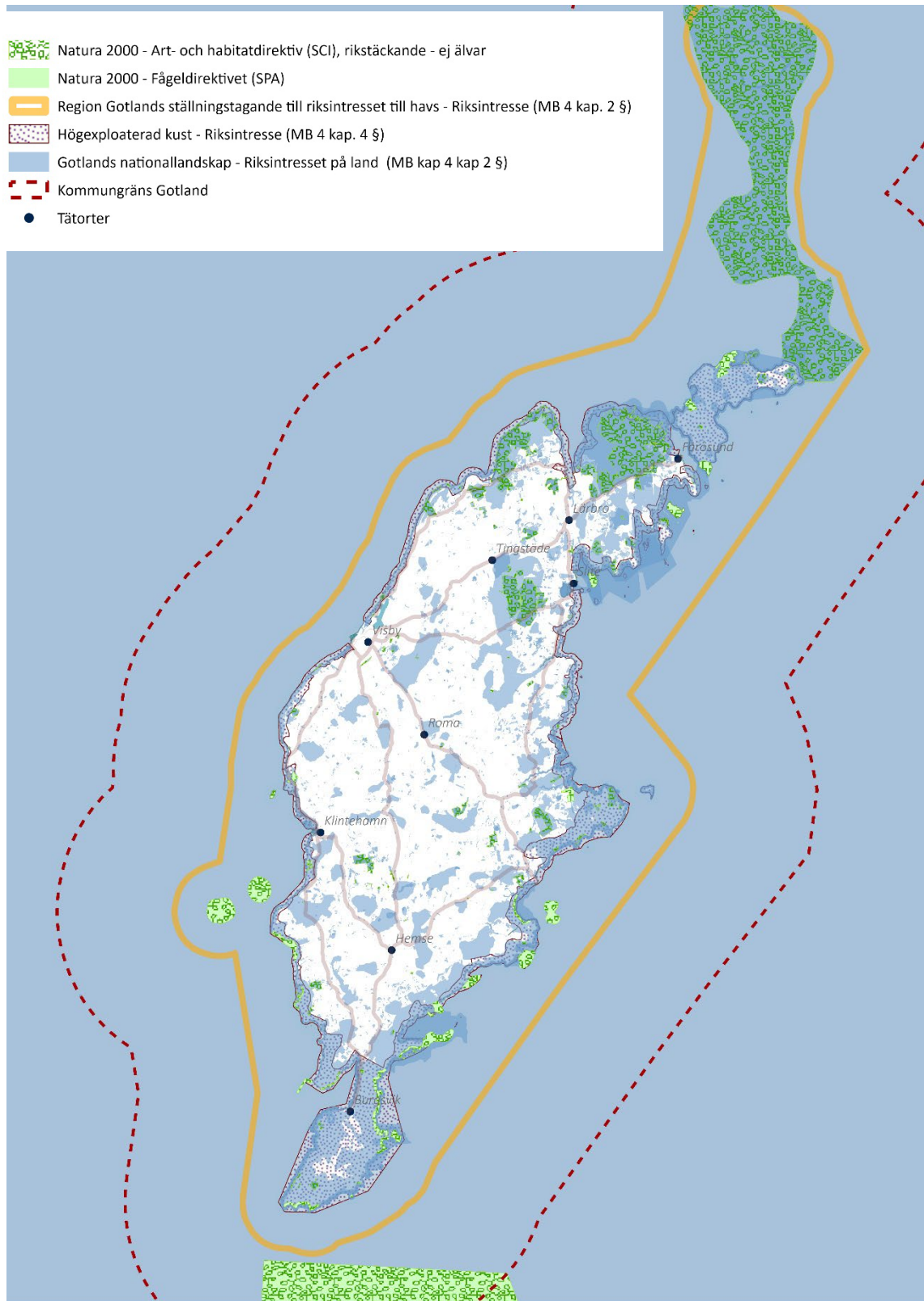
Miljöbalkens föregångare, naturresurslagen, tillkom under det expansiva 1960-talet då kärnkraftverk, massaindustrier, varv, raffinaderier mm etableras på allt fler ställen. Trenden bar enbart uppåt. I de mer storvulna visionerna skulle kusterna kantas av tung industri. Samtidigt tog fritidsbebyggelse allt mer strandnära mark i anspråk. Det fanns ett påtagligt hot mot naturlandskap som var viktiga för djur och växter. Åkermark och kulturlandskap nagades i kanten då tätorter och fritidshus tog allt mer plats. Behovet att skydda vissa områden var tydligt och den fysiska riksplaneringen i Sverige syftade till att kartlägga landets naturresurser och fungera som underlag för mark- och vattenanvändning.

När det gäller utpekade områden i 4 kap MB är det till stor del estetiska och kulturhistoriska värden och allmänhetens möjlighet till naturupplevelser, upplevelser av landskapet som ligger i fokus. Vid skadebedömningen måste ses till vad som är en lämplig utveckling inom ett större område och inte enbart hur den aktuella åtgärden påverkar den närmaste omgivningen. För att bedöma hur den aktuella exploateringen och processer påverkar de samlade värdena krävs aktuella kunskapsunderlag och utvärderingar behöver genomföras med en viss regelbundenhet. Den sammantagna bebyggelseutvecklingen mellan åren 2010-2020 visar att de allra flesta fritidshus (ca 570 st) lokaliserats till dessa områden, vilket utan en medveten strategi riskerar att påtagligt skada riksintresset.

Historiskt sett förlades bebyggelsen mycket medvetet där de bästa förutsättningarna fanns, d.v.s. i anslutning till befintliga vägar, i anslutning till åkermark, där det fanns tillgång till vatten och med hänsyn till klimat och vindriktning. Bebyggelse lokaliserades i stor sett aldrig i utmark, längs kusten eller på jordbruksmark. Under laga skiftet flyttades vissa gårdar ut för att placeras närmare den mark som brukades, men många gårdar som etablerats under järnåldern ligger fortfarande kvar på samma plats. Åkrar slogs ihop, myrmark dikades ut

och raka vägar drogs genom landskapet. När järnvägen kom förlades många hus längs spåret och nya tätbebyggda knypunkter skapades. Under 1900-talet etablerades turismen på ön, fritidshus uppfördes framförallt i kustzonen och många gånger utan något naturligt sammanhang. De enstaka och utspridda fritidshusen satte ramarna för den fortsatta utvecklingen. De har möjliggjort kompletteringar som i vissa fall inneburit fragmentering av landskapet. En fortsatt spridning av bebyggelsen riskerar att begränsa människors möjlighet till ostörda natur- och kulturupplevelser och påverkar landskapets karaktär. De sammanhängande, oexploaterade mellanrummen och stråken mellan bebyggelsen är en förutsättning för det rörliga friluftslivet.

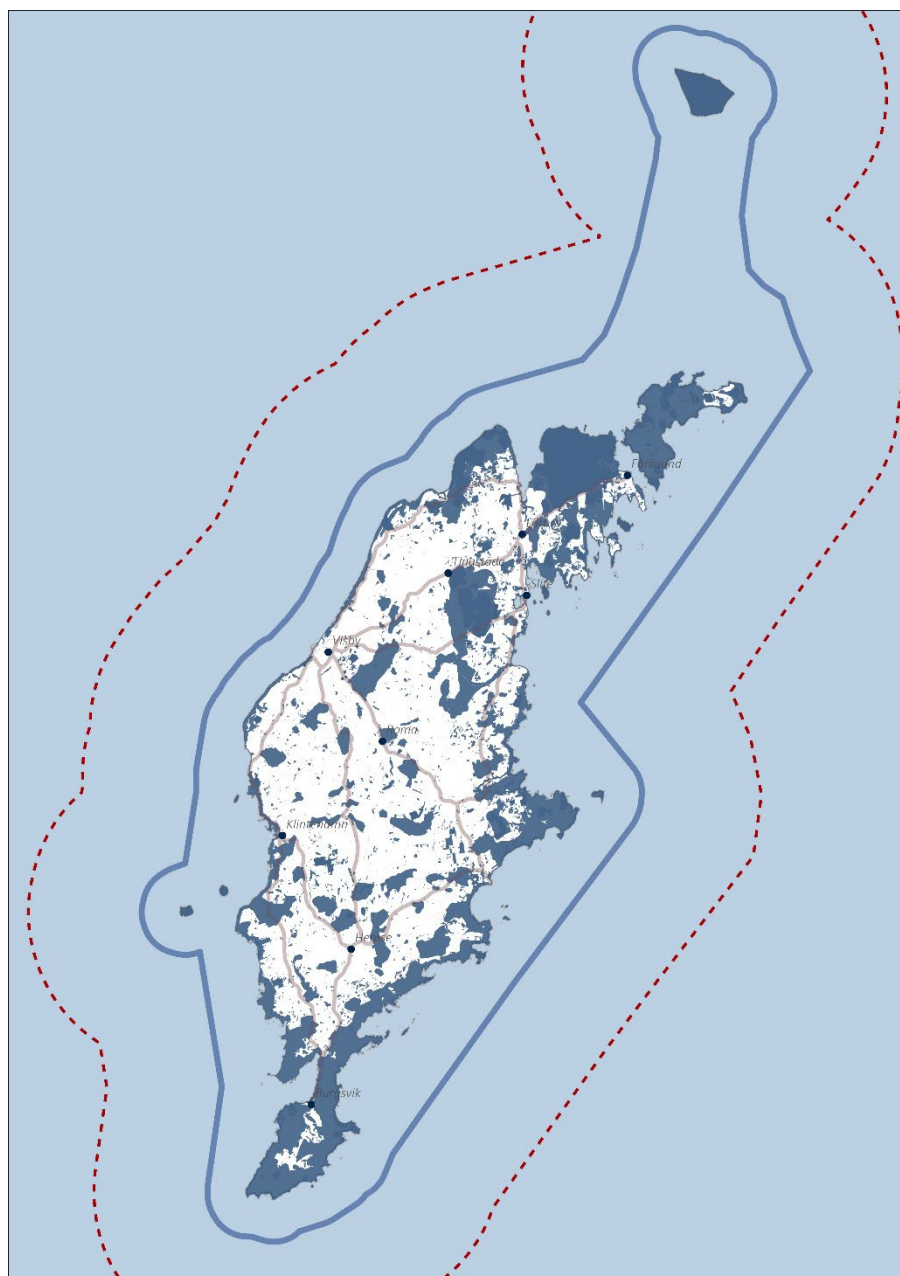
För de utpekade områdena i lagen (4 kap 1§ MB) har avvägningen mellan olika intressen redan gjorts till förmån för natur- och kulturvärdena. Lagen ska inte utgöra hinder för utvecklingen av befintliga tätorter eller av det lokala näringslivet eller för utförandet av anläggningar som behövs för totalförsvaret. Om det finns särskilda skäl utgör bestämmelserna inte heller hinder för anläggningar för utvinning av sådana fyndigheter av ämnen eller material som avses i 3 kap. 7 § andra stycket. Lag (2001:437). Förutom dessa undantag, är det alltså inte möjligt att medge påtaglig skada på något riksintresse enligt fjärde kapitlet, till exempel för att tillgodose ett riksintresse enligt tredje kapitlet.

Karta. Riksintressen enligt 4 kap MB.

4.2.1 Riksintresse rörligt friluftsliv 4 kap 2 §MB

Gotland har stora värden för turism och friluftsliv och omfattas av riksintresse för det rörliga friluftslivet enligt 4 kap 2 § MB. Hela Gotland omfattas av bestämmelserna i 4 kap 2 § MB. Vid bedömningen av påverkan på natur- och kulturmiljöer vid prövning av tillåtligheten av exploateringsföretag eller andra ingrepp i miljön på Gotland skall enligt 4 kap 2 § MB turismens och friluftslivets, främst det rörliga friluftslivets, intressen särskilt beaktas.

- Region Gotlands ställningstagande till riksintresset till havs - Riksintresse (MB 4 kap. 2 §)
- Gotlands nationallandskap - Riksintresset på land (MB kap 4 kap 2 §)
- Tätorter
- Kommungräns Gotland

Karta. Riksintresset för rörligt friluftsliv samt region Gotlands ställningstagande

Värdebeskrivning

Rörligt friluftsliv avser friluftaktiviteter som kan utövas med stöd av allemansrätten. Områden som pekas ut för rörligt friluftsliv ska således vara tillgängliga för alla och inte privatiserade för några få. Till det rörliga friluftslivet räknas aktiviteter som exempelvis bad, strövande, bär- och svamplockning eller skolutflykter till naturområde. I områden för det rörliga friluftslivet ska turismen och det rörliga friluftslivet särskilt beaktas. Riksintressets värden består bland annat av närheten till både hav och kulturmiljöer, såväl som bad, fiske och möjligheten att röra sig längs havet i långa obrutna sträckor. Gotland har även goda möjligheter för rika naturupplevelser i skog och mark längst kusten och i inlandet.

Hela Gotland avses i lagtexten. En ny avgränsning och precisering föreslås i detta planförslag, både på land och till havs.

Karta. Region Gotlands sammanvägda förslag på avgränsningar för riksintresse rörligt friluftsliv 4 kap 2§ MB

Grunderna i Nationallandskapet Gotland 4 kap 2§ MB:

Havet. Tio landmil från fastlandet. Lika långt från Baltikum. Havet och sjöfärder har därmed präglat Gotland. Havet har både isolerat ön samtidigt som det utgjort en förbindelse till andra trakter och kulturer och varit den färdväg som använts för handeln.

Ljuset. Eftersom havet omger ön finns ett särskilt ljus som sedan hundratals år har lockat konstnärer och turister.

Stranden. Mötet mellan hav och land har en särskild makt över sinnena. Då isen drog sig tillbaka fann de första jägarna sitt byte där. Att skeppssättningarna ligger med havsutsikt är ingen tillfällighet. Fisket har alltid varit en viktig näring på Gotland. Det finns sammanlagt ett sextiototal hamnar kvar, och det finns områden av riksintresse utpekade för näringen. Även dagens turister vill till stranden, som på Gotland är generöst tillgänglig för alla.

Naturen. För 400 miljoner år sedan låg Gotland vid ekvatorn. Man kan hitta fossil efter urtida växter och djur som levde i ett tropiskt klimat. Efter den senaste istiden avlagrades här och var lera, grus och morän på kalkstensgrunden. Många stränder och hela Gotska Sandön utgörs av sand. Kalkgrunden ger andra betingelser för växt och djurliv än på fastlandet. Naturen kan se karg ut men hyser en rik flora. Gränsen mellan natur och kultur är flytande, ängeshävden och betet har format många miljöer. Naturen lockar turister och specialister som hittar arter som inte finns på andra håll. Fågellivet, inte minst utefter stränderna, är rikt och ett påtagligt inslag även i vardagslivet. De stora naturvärdena återspeglas i att Gotland har många områden av riksintresse för naturvård, dit även nätverket med Natura 2000-områden räknas.

Historien. Gotlands har en annan historia än Sveriges kärnområden. Historien är mer närvarande på Gotland än på många andra håll. Här finns minnen från medeltiden levande och rötterna är djupa långt ner i vikingatid, järn- och bronsålder. Områden som särskilt väl speglar denna historia har pekats ut som riksintressen för kulturminnesvården.

Jordbruket. Gotland har alltid varit ett utpräglat jordbrukslandskap. Trots strukturomvandling präglar lantbruket fortfarande landskapet. Lammet som symbol syns på flaggor och vapen medan fåren betar på många håll i bygderna, på Fårö fritt ute i landskapet. Storstadsbor som åtminstone på fritiden vill återse moderneringen söker sig gärna till Gotland.

Bebyggelsen. Kyrkor och kalkstensbyggningar präglar landskapsbilden. Gotland har landets äldsta bostadsbestånd. Med en utformning som är närmare besläktad med Tysklands, Baltikums och Skånes äldre bebyggelse än med mellan- och nordsvensk bebyggelse eller moderna enbostadshus.

Levande landsbygd. Gotland är landets största glesbygdskommun mätt i antal invånare utanför tätorterna. Det finns bebyggelse nästan överallt, till stor del utefter vägarna som ligger där de ligger sedan urminnes tid. Men numera är det inte jordbruket som ger den största sysselsättningen. De som bor på landet livnär sig på samma sätt som de som bor i **staden**. Detta fungerar tack vare ett omfattande trafikarbete – transporter och resor som annars utförs på stadsgator sker nu ute på landsvägarna.

Hansestaden Visby. Visby är sedan 1995 världsarv; ”ett unikt exempel på en nordeuropeisk medeltida muromgärdad handelsstad med en välbevarad och synnerligen komplett stadsbild och samling högkvalitativa byggnadsverk.” Innanför murarna har de historiska värden som finns på många håll ute på ön koncentrerats till en intensiv blandning av historia och materia. Då man går i **staden** känner man backarna i benen medan ögonen tar in gaturum, byggnader, murar, träd och människor.

Gotlänningarna. Språket, gutamålet med sina olika dialekter, har andra rötter än rikssvenskan. Ibland svårt att förstå för fastlänningen, kanske just därför en sammanhållande faktor för gotlänningarna. Fastlänningar som flyttat hit får försöka lyssna in och gotlänningar uttrycka sig på rikssvenska med lagom gotländsk intonation. Nog har väl gotlänningar en alldeles egen blandning av mild hybris och stor ödmjukhet? Gotland är viktigast på jorden samtidigt som man vet att man bor på en liten holme i en stor värld.

Hela Gotland. Riksintresset Gotland konstitueras alltså av *havet, ljuset, stranden, naturen, historien, jordbruket, bebyggelsen, levande landsbygd, Visby och gotlänningarna. Och sommaren.*

Förslag till avgränsningar på land

I beskrivningen av riksintresset 4 kap 2 § MB tecknas grunderna för ”nationallandskapet Gotland”. Det unika Gotland - en sammansatt helhet av havet, berggrunden, stranden, ljuset, naturen, historien, jordbruket, bebyggelsen, levande landsbygd, Visby och gotlänningarna själva.

Hela Gotland är av riksintresse enligt 4 kap. 2 § MB, jämlikt 4 kap. 1 § MB. Det innebär att det finns inskränkningar i markutnyttjande. Åtgärder får inte medföra att Gotlands samlade natur- och kulturvärden påtagligt skadas och därmed begränsar främst det rörliga friluftslivets intressen. Vid bedömningen av påverkan på natur- och kulturmiljöer vid prövning av tillåtligheten av exploateringsföretag eller andra ingrepp i miljön på Gotland skall enligt 4 kap 2 § MB turismens och friluftslivets, främst det rörliga friluftslivets, intressen särskilt beaktas. Bestämmelserna utgör inte ett hinder för utvecklingen av befintliga tätorter.

Riksintressen enligt 3 kap MB skyddar i huvudsak mindre områden med mer preciserade värden av både bevarande- och exploateringskaraktär, medan avsikten med 4 kap MB är att

skydda områdenas natur- och kulturvärden från ett helhetsperspektiv, där det är turismens och främst det rörliga friluftslivets intressen som ska beaktas. Det handlar i första hand om tillgänglighet och upplevelsevärden. 3 och 4 kap MB behandlar således olika slags värden. Påtaglig skada på det ena värdet innebär därför inte med automatik påtaglig skada på det andra. När det gäller bedömningar enligt 4 kap 2§ är det framförallt mindre åtgärder som är komplicerade. En enskild åtgärd kanske i sig inte utgör påtaglig skada men i ett längre perspektiv kan många små ingrepp sammantaget utgöra en sådan skada.

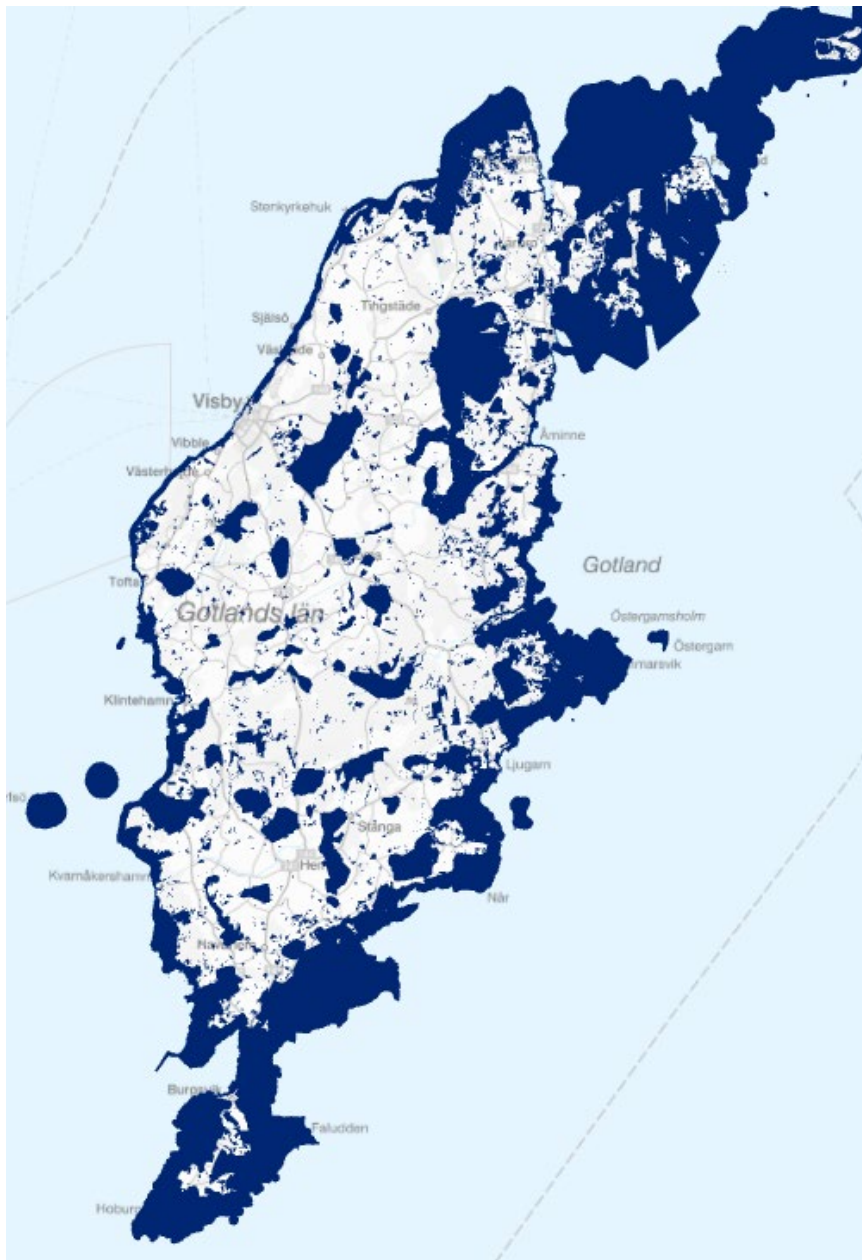
Metod

Beskrivningen och tillhörande karta med formella och informella områdesskydd är ett försök att konkretisera riksintressets, och Nationallandskapet Gotlands, mest betydelsefulla natur-, kultur- och friluftslivsvärden. Kartan visar en överlagringsanalys av både formella och informella områdesskydd för värden som möjliggör det rörliga friluftslivet i dag och även i framtiden illustrerar det starkare skyddsintresset enligt miljöbalken.

Analysen består av områden med lagskydd och områden som är utpekade på grund av sina höga natur-, kultur-, friluftslivs eller landskapsbildsvärden, till exempel områden av riksintresse enligt 3 kap. 6 § MB som ur allmän synpunkt har betydelse på grund av dessa värden. Kartan visar var flera olika skyddade områden överlappar och i kombination bildar områden särskilt värdefulla för det rörliga friluftslivet. Områdena kan ses som en geografisk precisering av det gotländska nationallandskapet och en konkretisering av 4 kap. 2§ MB. Detta är områden som är beroende av förvaltning för dagens och kommande generationers behov.

Förhållningssättet i översiktsplanen är att skydda områdena från markanvändning som sönderdelar det och därmed påtagligt skadar det gotländska nationallandskapet. Exploatering kan påtagligt skada dessa områden och enligt lag råder här redan en restriktiv hållning till exploatering. Här kan förväntas behov av gedigna utredningar, längre processer och högre sannolikhet att få ett negativt beslut vid ansökan om förhandsbesked, bygglov och planläggning. I anslutning till annan bebyggelse och framför allt i tätorterna kan avvägningar göras för att gynna ett resurseffektivt byggande. Detta under förutsättning att det inte föreligger någon konflikt mellan andra områdes- eller artskydd. Det rörliga friluftslivets intressen ska enligt 4 kap 2 § MB fortfarande beaktas särskilt på hela Gotland vid prövning och kan inte förringas av kartan. Kartan visar var skyddsintressena antas vara som starkast och utgör ett lämpligt underlag till beslut för de mindre enskilda ingreppen.

Höga värden kan förekomma utanför de blå områdena och det kan finnas platser inom de blå områdena som klarar viss exploatering. Kartan är inte statisk, den förändras då det till exempel sker inventeringar och nya skyddade områden tillkommer.

Karta. Överlagringskarta som visar skyddade områden med sammanlagt höga natur-, kultur-, friluftsliv- och landskapsbildsvärden. Områden särskilt värdefulla för det rörliga friluftslivet och det gotländska nationallandskapet.

Använda kartlager i analysen

Flera olika kartlager av skyddade områden har skattats och därefter slagits samman. Där områden överlappar, summeras poängen. Blå områden i kartan består av ytor med 3 poäng eller mer. Skyddade områden som understiger 3 poäng visas inte i kartan.

Kartlager

- Markklasser, Jordbruksverket. (Betesmark och slätterängar med skötsel)
 - Mark med särskilda värden och Alvarbete = 3p.
 - Restaurerbar mark = 1p.
 - Övriga markklasser = 2p.
- TUVÅ, Jordbruksverket. (Inventerad ängs- och betesmark)
 - Restaurerbar äng- och betesmark = 1p.
 - Äng- och betesmark = 2p.
- Naturvärdeskartan, Region Gotland.
 - Naturservat Gotlandskusten = 1p.
 - Natura 2000 habitat Gotland = 1p.
 - Naturvärden = 1p.
 - Nyckelbiotoper = 2p.
 - Alvarmarker = 3p.
- Utökad strandskydd = 2p.
- Landskapsbild, kulturmiljöprogrammet = 2p.
- Riksintresse naturvård = 2p.
- Riksintresse kulturmiljövård = 2p.
- Riksintresse friluftsliv 3 kap MB = 2p.
- Våtmarker på Ramsar-listan = 3p.
- Landskapsbildskydd = 3p.
- Inventerad våtmark = 3p.
- Formella områdesskydd enligt 7 kap MB, förutom strand- och vattenskydd = 3p.

Förslag till avgränsningar till havs

Region Gotland bedömer att frågan om hur långt ut i havet från Gotlands kust (riksintresset enligt 4 kap 2 § miljöbalken) sträcker sig inte är fastställt. Region Gotland har inte behandlat frågan i den gällande översiktsplanen och har aldrig deltagit i något samråd med Länsstyrelsen rörande en lämplig geografisk avgränsning av det aktuella riksintresseområdet. Gränsen för det utpekade riksintresseområdet enligt 4 kap 2 § MB inom regionens vattenområde är högst osäker och Region Gotland vill i denna översiktsplan precisera och tolka avgränsningen av "Gotland" enligt 4 kap 2 § MB.

Gränsdragningen till havs är gjord med utgångspunkt i Prop. 1985/86:3 med den motivering att gränsen som längst bör sträcka sig 1-3 nautiska mil från baslinjen. Bedömningen är att gränsen till havs bör gå vid 3 nautiska mil från baslinjen. Detta med hänsyn till 4 kap MB övergripande hushållningsbestämmelser för att värna natur- och kulturmiljöer samt syftet att särskild hänsyn ska tas till turismens och det rörliga friluftslivets intressen. Inom 3 nautiska mil från baslinjen ryms de kända marina natur- och kulturvärdena och de i samrådsförslaget utpekade områdena för värdefulla havsområden som innefattar riksintresse för naturvård (3 kap § 6 MB), Natura2000-naturtyper, musselbankar, kransalgbestånd, ålgräsängar, Ramsarområden (Helcom), Marine Protected Areas (Helcom), fredningsområden för fisk (inklusive potentiella föryngringsområden) och fågelskyddsområden. Dessa områden utgör värdefulla havsmiljöer där exploatering och fysisk planering kräver hänsyn. Aktiviteter längre ut från kusten antas vara transporter och andra arbeten till havs, inte rörligt friluftsliv.

Genom att beakta nedanstående ställningstaganden säkerställs riksintresseområdets förutsättningar för bevarande.

Ställningstagande rörligt friluftsliv

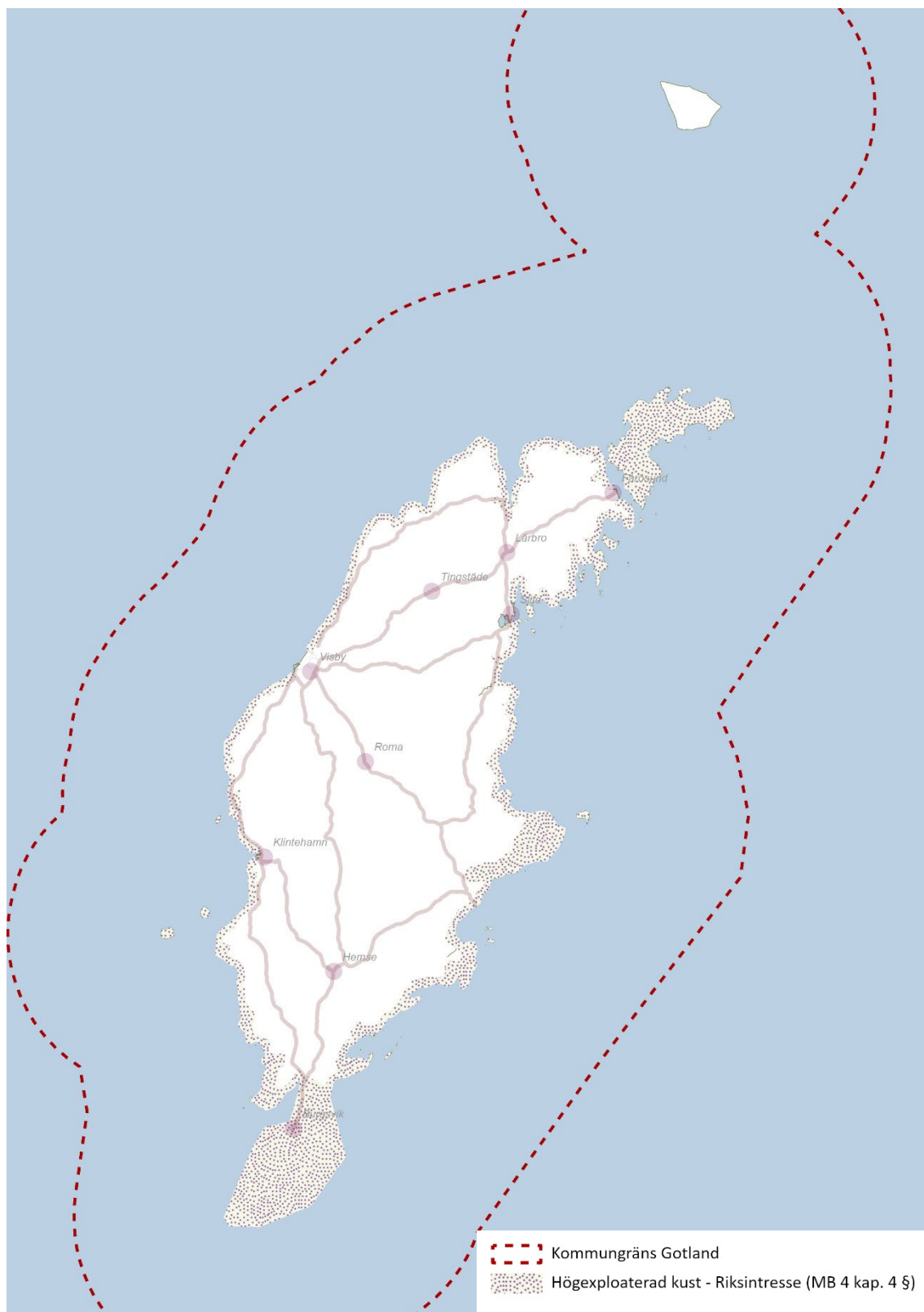
- Region Gotland godtar inte avgränsningen för riksintresse rörligt friluftsliv enligt 4 kap 2 § MB som finns idag.
- Gränsen för det utpekade riksintresseområdet enligt 4 kap 2 § MB inom regionens vattenområde bör gå vid 3 nautiska mil från baslinjen.
- I översiktsplanen vill Region Gotland även precisera tolkningen och avgränsningen på land. Beskrivningen och kartan med formella och informella områdesskydd är ett försök att konkretisera riksintressets mest betydelsefulla natur-, kultur- och friluftslivsvärden på land – Nationallandskapet Gotland.
- Värdebeskrivningen Grunderna i Nationallandskapet Gotland som finns i nuvarande översiktsplan anses fortsatt vara aktuell.
- Kartan visar de sammantaget högsta natur-, kultur-, friluftsliv- och landskapsbildsvärden som är mest angelägna att värna. Region Gotland anser att detta förslag till avgränsning bättre ringar in de värden som riksintresset är avsett att värna.
- Inom det gotländska nationallandskapet bör stor restriktivitet återhållsamhet råda vid nyetablering och upplevelse, bevarande och skydd av pågående markanvändning prioriteras. Ärenden och exploateringar inom föreslaget område bör hanteras med hänsyn till riksintressets värde och innehåll.
- För att åstadkomma en resurseffektiv bebyggelseutveckling och undvika att landskapet splittras bör dessa områden avlastas och ny bebyggelse främst lokaliseras i anslutning till annan bebyggelse och i andra delar av Gotland.
- Regelbundna analys av bebyggelseutvecklingen behöver göras för att bedöma påverkan på riksintresset ur ett helhetsperspektiv.

4.2.2 Riksintresse högexploaterad kust (Gotlands kust, Östergarn, Storsudret och Fårö) 4 kap 4§ MB

Områden som är av riksintresse för Gotlands kust, Östergarn, Storsudret och Fårö regleras i 4 kapitlet 4 § miljöbalken. Riksintressena pekas ut av riksdagen och är geografiskt bestämda riksintressen. Inom dessa områden får fritidsbebyggelse komma till stånd endast i form av kompletteringar till befintlig bebyggelse. Om det finns särskilda skäl får dock annan fritidsbebyggelse komma till stånd, företrädesvis sådan som tillgodoser det rörliga friluftslivets behov eller avser enkla fritidshus i närheten av de stora tätortsregionerna. För enstaka ny bebyggelse i kustzonen på Östergarnslandet, Storsudret och Fårö samt utmed Gotlands kust får enligt 4 kap 4§ MB fritidsbebyggelse endast komma till stånd i form av kompletteringar till befintlig bebyggelse. Detta ska även ske på ett sätt som inte påtagligt skadar områdets natur- och kulturvärden med avseende på turismens och friluftslivets intressen. Syftet är att hindra en uppdelning av idag sammanhängande och orörda markområden till gagn för friluftslivet, särskilt det rörliga friluftslivet.

Lagen tillkom i en tid när skillnaden mellan fritidshus och hus för permanent boende var mer uppenbar än den är idag. Bilden av fritidshuset var en enkel byggnad med liten yta, enkelt utrustad, och inte nämnvärt isolerad, utan avsedd för semesterboende under några sommarmånader. Övriga delar av året stod huset i allmänhet tomt; vattnet tappat och avstängt, elen avslagen och utan uppvärmning. Avsikten var inte att fritidshuset skulle användas som permanentbostad året runt. I dag är bilden en annan. Idag övergår allt fler fritidshus till att även användas som permanentbostäder. Det är idag svårt att bedöma om en bostad är fritids- eller permanentbostad. Särskilt som det även kan variera över tid.

Även om kusterna runt Gotland ibland beskrivs som hårt exploaterade bekräftar statistiken den bild som många har, att Gotland har ett omfattande strandskydd som till stora delar är obebyggt, näst intill obebyggt eller väldigt glest bebyggt. Det finns idag flera inslag av tät strandnära bebyggelse på exempelvis Fårö och Storsudret mer än på vissa delar av huvudön. På Storsudret är det den spridda bebyggelsen som upplevs som mest karaktäristisk medan bebyggelsen runt Fårös kust är mer klusterartad. Det är ingen överdrift att påstå att det i allt väsentligt är karaktären av obebyggda stränder som dominerar runt Fårös kuster. Av den översiktliga skyddsvärdesanalysen av strandskyddet för hela Gotland framgår att en stor del av stränderna på Fårö tillhör de allra värdefullaste på hela ön. Samtidigt tillhör Fårö ett av de områden på Gotland där behovet av landsbygdsutveckling är som allra störst. Bedömningen är att det sammantaget finns goda motiv att i begränsad omfattning pröva möjligheten att peka ut LIS-områden på Fårö. Under 1900-talet etablerades turismen på ön, fritidshus uppfördes framförallt i kustzonen och många gånger utan något naturligt sammanhang. De enstaka och utspridda fritidshusen satte ramarna för den fortsatta utvecklingen. De har möjliggjort kompletteringar som i vissa fall inneburit fragmentering av landskapet. En fortsatt spridning av bebyggelsen riskerar att begränsa människors möjlighet till ostörda natur- och kulturupplevelser och påverkar landskapets karaktär. De sammanhängande, oexploaterade mellanrummen och stråken mellan bebyggelsen är en förutsättning för det rörliga friluftslivet.

Karta. Riksintresse Högexploaterad kust

Värdebeskrivning

Avgränsningen av Gotlands kust enligt 4 kap 4§ MB bygger på principen att det från den plats där man befinner sig ska vara möjligt att se havet, att landskapet uppvisar en öppenhet mot havet eller att det existerar ett geologiskt/biologiskt samband med havet, till exempel sanddyner i tallskog och vattenytor i förbindelse med havet. Avgränsningen av Östergarnslandet och Storsudret gjordes i respektive fördjupad översiktsplan, medan avgränsningen av Fårö är mer naturlig. Avgränsningarna enligt 4 kap 4§ MB är markerade på kartan över riksintressen.

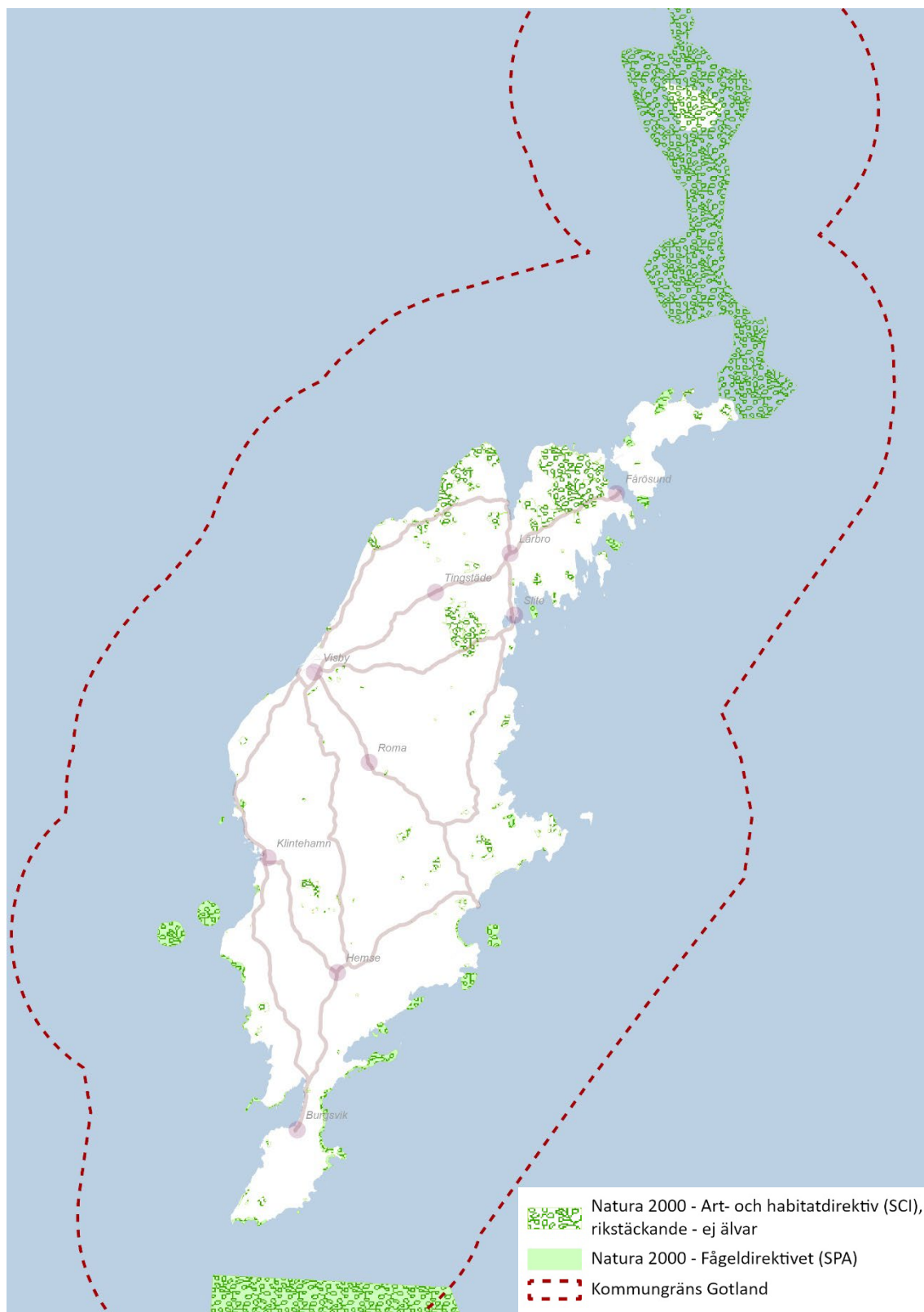
Ställningstagande högexploaterad kust

- Tätorterna Visby, Fårösund, Slite och Klintehamn är aktuella för undantag från riksintressets avgränsning. Områdena är redan ianspråktagna. Regionen bedömer det mer hållbart att bygga vidare på befintlig struktur och låta obebyggda kustområden undantas från exploatering.
- Vid eventuell exploatering ska riksintressets värden och andra värden för natur- och kulturmiljövård, turism och friluftsliv beaktas.
- Ny bebyggelse som tillkommer inom området för riksintresset bör anpassas till kustlandskapet och särskilt beakta allmänhetens tillgång till obebyggda delar av kuststräckan.
- Med hänvisning till syftet med 4 kap 4§ MB och svårigheten att skilja mellan bostadsformer finns det goda skäl att iaktta försiktighet vid bygglovsprövning av enstaka ny bebyggelse på platser som saknar fördjupad planering inom nämnda områden.

4.2.3 Riksintresse Natura 2000 4 kap 8§ MB

Områden som är av riksintresse för Natura 2000 regleras i 4 kapitlet 8 § miljöbalken. Natura 2000 är ett nätverk av skyddade områden i EU med det gemensamma syftet att bevara den biologiska mångfalden. Länderna inom EU samarbetar för att försöka bevara det europeiska växt- och djurlivet, eftersom livsmiljöerna för vilda djur och växer krymper i snabb takt och att många arter hotas av utrotning. Arbetet grundas på två EU-direktiv, fågeldirektivet och art- och habitatdirektivet.

Varje Natura 2000-område ska ha en bevarandeplan som ska ge en beskrivning av området och dess naturvärden, vad som kan skada eller påverka naturvärdena samt vad som krävs för att de ska finnas kvar. Verksamheter eller åtgärder som på ett betydande sätt kan påverka miljön inom ett Natura 2000-område kräver tillstånd enligt 7 kapitlet miljöbalken. Detta gäller oavsett om ingreppet sker inom eller utanför ett Natura 2000-område.

Karta. Natura 2000-områden på Gotland.

Ställningstagande Natura 2000

- Tillstånd från Länsstyrelsen behövs för verksamhet eller åtgärder som kan påverka naturmiljön i ett Natura 2000-område på ett betydande sätt.
- Region Gotland ska verka för att värden som gör uttryck för Natura 2000-områdena bevaras. Detta kräver varsamhet även i exploateringar utanför Natura 2000-området för att undvika indirekt påverkan.
- Översiktsplanen föreslår ingen ändrad eller utvecklad markanvändning som bedöms påverka Natura 2000-områdena negativt.

Områden under utredning med förslag om nya Natura 2000-områden för fåglar (SPA-områden):

Länsstyrelserna har fått regeringens uppdrag att föreslå nya fågelområden till Natura 2000-nätverket. Länsstyrelsen i Gotlands län har sammanställt ett förslag som omfattar havsområdena omkring Karlsöarna och längs Gotlands östkust.

Länsstyrelsen i Gotlands län föreslår att ett SPA-område bildas längs Gotlands östra kust, inkluderande havsområdet från strandlinjen ut till minst 25 meters djup öster om Gotland samt utvalda strandängar. Ett SPA-område bildas även i havsområdet runt och söder om Karlsöarna.

Länsstyrelsens förslag har redovisats till Naturvårdsverket den 28 oktober 2022. Beslut om områdena ska fattas av regeringen.

Befintlig markanvändning som är förenlig med Natura 2000

För följande områden anger översiktsplanen markanvändning som är förenligt med Natura2000:

1. Allekvia löväng SE0340059 [Länk till bevarandeplan](#)
2. Alvena lindaräng SE0340060 [Länk till bevarandeplan](#)
3. Anga prästänge SE0340128 [Länk till bevarandeplan](#)
4. Asunden SE0340154 [Länk till bevarandeplan](#)
5. Austerrum SE0340161 [Länk till bevarandeplan](#)
6. Austre SE0340169 [Länk till bevarandeplan](#)
7. Backhagen SE0340174 [Länk till bevarandeplan](#)
8. Bergbetningen SE0340126 [Länk till bevarandeplan](#)
9. Björkume SE0340076 [Länk till bevarandeplan](#)
10. Blautmyrskogen SE0340108 [Länk till bevarandeplan](#)
11. Bojsvätar SE0340118 [Länk till bevarandeplan](#)
12. Bopparve SE0340179 [Länk till bevarandeplan](#)
13. Bosarve i Lye SE0340026 [Länk till bevarandeplan](#)
14. Botes källmyr SE0340033 [Länk till bevarandeplan](#)
15. Brucebo SE0340064 [Länk till bevarandeplan](#)
16. Brunnsrar SE0340150 [Länk till bevarandeplan](#)
17. Bruten SE0340195 [Länk till bevarandeplan](#)
18. Bungenäs SE0340158 [Länk till bevarandeplan](#)
19. Bälsalvaret SE0340212 [Länk till bevarandeplan](#)
20. Dagghagen SE0340140 [Länk till bevarandeplan](#)
21. Danbo SE0340038 [Länk till bevarandeplan](#)
22. Faludden SE0340099 [Länk till bevarandeplan](#)

23. Fide prästänge SE0340129 [Länk till bevarandeplan](#)
24. Filehajdar SE0340111 [Länk till bevarandeplan](#)
25. Flisviken SE0340162 [Länk till bevarandeplan](#)
26. Forsviden SE0340151 [Länk till bevarandeplan](#)
27. Fride SE0340184 [Länk till bevarandeplan](#)
28. Furilden SE0340073 [Länk till bevarandeplan](#)
29. Gannarreviken SE0340149 [Länk till bevarandeplan](#)
30. Gotska Sandön-Salvorev SE0340097 [Länk till bevarandeplan](#)
31. Grausne källmyr SE0340083 [Länk till bevarandeplan](#)
32. Grodvät SE0340141 [Länk till bevarandeplan](#)
33. Grogarnsberget SE0340152 [Länk till bevarandeplan](#)
34. Gräne SE0340146 [Länk till bevarandeplan](#)
35. Grötlingboudd-Ytterholmen SE0340098 [Länk till bevarandeplan](#)
36. Hajdes storhage SE0340035 [Länk till bevarandeplan](#)
37. Hajdhagen SE0340198 [Länk till bevarandeplan](#)
38. Hall-Hangvar SE0340090 [Länk till bevarandeplan](#)
39. Haugajnar SE0340102 [Länk till bevarandeplan](#)
40. Hejdeby hållar SE0340190 [Länk till bevarandeplan](#)
41. Hejnum högård SE0340130 [Länk till bevarandeplan](#)
42. Hejnum Kallgate SE0340147 [Länk till bevarandeplan](#)
43. Heligholmen SE0340121 [Länk till bevarandeplan](#)
44. Herrgårdsklint SE0340131 [Länk till bevarandeplan](#)
45. Hoburgsbankoch Midsjöbankarna SE0330273 [Länk till bevarandeplan](#)
46. Hoburgsmyr SE0340082 [Länk till bevarandeplan](#)
47. Hummelbosholm SE0340016 [Länk till bevarandeplan](#)
48. Husrygg SE0340171 [Länk till bevarandeplan](#)
49. Hägsarve kärräng SE0340160 [Länk till bevarandeplan](#)
50. Hällskog SE0340177 [Länk till bevarandeplan](#)
51. Hässelby SE0340173 [Länk till bevarandeplan](#)
52. Hässle klint SE0340116 [Länk till bevarandeplan](#)
53. Högklint SE0340125 [Länk till bevarandeplan](#)
54. Hörsne prästäng SE0340058 [Länk till bevarandeplan](#)
55. Jungfrun SE0340209 [Länk till bevarandeplan](#)
56. Jusarve skog SE0340197 [Länk till bevarandeplan](#)
57. Juvevät SE0340185 [Länk till bevarandeplan](#)
58. Kallgatburg SE0340103 [Länk till bevarandeplan](#)
59. Klinthagen SE0340107 [Länk till bevarandeplan](#)
60. Klosteränge SE0340172 [Länk till bevarandeplan](#)
61. Krakvät SE0340109 [Länk till bevarandeplan](#)
62. Kronholmen SE0340165 [Länk till bevarandeplan](#)
63. Kvie SE0340157 [Länk till bevarandeplan](#)
64. Käldänge SE0340027 [Länk till bevarandeplan](#)
65. Langhammars SE0340094 [Länk till bevarandeplan](#)
66. Laus holmar SE0340021 [Länk till bevarandeplan](#)
67. Lausvik SE0340167 [Länk till bevarandeplan](#)
68. Lilla Hajdes vät SE0340194 [Länk till bevarandeplan](#)
69. Lilla Karlsö SE0340025 [Länk till bevarandeplan](#)
70. Lindhammarsmyr SE0340124 [Länk till bevarandeplan](#)
71. Lingsvidar SE0340176 [Länk till bevarandeplan](#)
72. Liste-Hammars SE0340156 [Länk till bevarandeplan](#)

73. Mallgårds haid SE0340143 [Länk till bevarandeplan](#)
74. Mallgårds källmyr SE0340031 [Länk till bevarandeplan](#)
75. Marpesträsk SE0340153 [Länk till bevarandeplan](#)
76. Millumträsk SE0340072 [Länk till bevarandeplan](#)
77. Mojner SE0340113 [Länk till bevarandeplan](#)
78. Mullvalds strandskog SE0340133 [Länk till bevarandeplan](#)
79. Muskmyr SE0340101 [Länk till bevarandeplan](#)
80. Myrungs SE0340180 [Länk till bevarandeplan](#)
81. Mästerbyänget SE0340134 [Länk till bevarandeplan](#)
82. Mölnnermyr SE0340148 [Länk till bevarandeplan](#)
83. Nasume myr SE0340191 [Länk till bevarandeplan](#)
84. Niksarve SE0340178 [Länk till bevarandeplan](#)
85. Nordermorar SE0340192 [Länk till bevarandeplan](#)
86. Norsholmen SE0340096 [Länk till bevarandeplan](#)
87. Nygårdsmyr SE0340159 [Länk till bevarandeplan](#)
88. Nyhagen SE0340175 [Länk till bevarandeplan](#)
89. Närsholmen SE0340017 [Länk till bevarandeplan](#)
90. Näsrevet SE0340010 [Länk till bevarandeplan](#)
91. Näsudden SE0340163 [Länk till bevarandeplan](#)
92. Oggesänge SE0340183 [Länk till bevarandeplan](#)
93. Ollajvs SE0340123 [Länk till bevarandeplan](#)
94. Ormhällar-Bromyr SE0340203 [Länk till bevarandeplan](#)
95. Pankar SE0340135 [Länk till bevarandeplan](#)
96. Pavals SE0340166 [Länk till bevarandeplan](#)
97. Paviken SE0340049 [Länk till bevarandeplan](#)
98. Petesvik SE0340170 [Länk till bevarandeplan](#)
99. Pärkhagen SE0340204 [Länk till bevarandeplan](#)
100. Roleks SE0340182 [Länk till bevarandeplan](#)
101. Russvätar SE0340142 [Länk till bevarandeplan](#)
102. Ryssnäs SE0340155 [Länk till bevarandeplan](#)
103. Sajgs SE0340199 [Länk till bevarandeplan](#)
104. Salmbärshagen SE0340140 [Länk till bevarandeplan](#)
105. Sandviken SE0340164 [Länk till bevarandeplan](#)
106. Sigdesholm SE0340106 [Länk till bevarandeplan](#)
107. Sigfride SE0340200 [Länk till bevarandeplan](#)
108. Skalahauar SE0340093 [Länk till bevarandeplan](#)
109. Skenholmen SE0340127 [Länk till bevarandeplan](#)
110. Slättflis SE0340207 [Länk till bevarandeplan](#)
111. Smågårde naturskog SE0340168 [Länk till bevarandeplan](#)
112. Stadshagen SE0340206 [Länk till bevarandeplan](#)
113. Stenstugu skog SE0340196 [Länk till bevarandeplan](#)
114. Stora Karlsö SE0340023 [Länk till bevarandeplan](#)
115. Storholmen i Fardumeträsk SE0340119 [Länk till bevarandeplan](#)
116. Storsund SE0340057 [Länk till bevarandeplan](#)
117. Suderbys blekevät SE0340193 [Länk till bevarandeplan](#)
118. Suderbys hällar SE0340201 [Länk till bevarandeplan](#)
119. Svinmyr SE0340137 [Länk till bevarandeplan](#)
120. Sävvat SE0340110 [Länk till bevarandeplan](#)
121. Södra Grötlingboud SE0340105 [Länk till bevarandeplan](#)
122. Tiselhagen SE0340066 [Länk till bevarandeplan](#)

123. Tomsarve vSE0340181 [Länk till bevarandeplan](#)
124. Torsburgen SE0340040 [Länk till bevarandeplan](#)
125. Träskmyr SE0340084 [Länk till bevarandeplan](#)
126. Törrvesklint SE0340208 [Länk till bevarandeplan](#)
127. Ugnen SE0340018 [Länk till bevarandeplan](#)
128. Ullahau SE0340092 [Länk till bevarandeplan](#)
129. Uppstaig SE0340045 [Länk till bevarandeplan](#)
130. Vaktbackar SE0340004 [Länk till bevarandeplan](#)
131. Verkegards SE0340112 [Länk till bevarandeplan](#)
132. Vitärtskällan SE0340087 [Länk till bevarandeplan](#)
133. Västergarns utholme SE0340100 [Länk till bevarandeplan](#)
134. Västlands SE0340122 [Länk till bevarandeplan](#)
135. Yttre Stockviken SE0340104 [Länk till bevarandeplan](#)
136. Ålarve SE0340114 [Länk till bevarandeplan](#)
137. Ölbäck SE0340117 [Länk till bevarandeplan](#)
138. Östergarnsberget SE0340115 [Länk till bevarandeplan](#)
139. Östergarns prästänge SE0340138 [Länk till bevarandeplan](#)
140. Botes källmyr, SE0340033 [Länk till bevarandeplan](#)
141. Brunnsrar, SE0340150 [Länk till bevarandeplan](#)
142. Bälsalvaret, SE0340212 [Länk till bevarandeplan](#)
143. Forsviden, SE0340151 [Länk till bevarandeplan](#)
144. Gräne, SE0340146 [Länk till bevarandeplan](#)
145. Hajdes storhage, SE0340035 [Länk till bevarandeplan](#)
146. Haugajnar, SE0340102 [Länk till bevarandeplan](#)
147. Hägsarve kärräng, SE0340160 [Länk till bevarandeplan](#)
148. Hällskog, SE0340177 [Länk till bevarandeplan](#)
149. Juvesvät, SE0340185 [Länk till bevarandeplan](#)
150. Krakvät, SE0340109 [Länk till bevarandeplan](#)
151. Lingsvidar, SE0340176 [Länk till bevarandeplan](#)
152. Liste-Hammars, SE0340156 [Länk till bevarandeplan](#)
153. Mallgårds källmyr, SE0340031 [Länk till bevarandeplan](#)
154. Millumträsk, SE0340072 [Länk till bevarandeplan](#)
155. Nyhagen, SE0340175 [Länk till bevarandeplan](#)
156. Suderbys blekevät, SE0340193 [Länk till bevarandeplan](#)
157. Sävvät, SE0340110 [Länk till bevarandeplan](#)
158. Träskmyr, SE0340084 [Länk till bevarandeplan](#)

4.2.4 Riksintressen under utredning

Regionen har tagit del av länsstyrelsens pågående riksintresseutredningar. I översiktsplanen redovisas endast att riksintressen under utredning är ett pågående arbete, här tas ingen ställning till förslaget.

Riksintresse för industriell produktion

I Gotlands län saknas idag utpekade områden för riksintresse för industriell produktion. Tillväxtverket har identifierat en potentiell anläggning för riksintresse industriell produktion. Anläggningen omfattar cementproduktion i Slite och ingår i utpekat område för riksintresse för värdefulla ämnen eller material enligt 3 kap. 7 § MB. Tillväxtverket avser att inleda arbete rörande detta under 2022.

Tillväxtverket pekar med stöd av kriterier ut områden av riksintresse. Efter samråd med berörda Länsstyrelser och berörda riksintressemyndigheter tas beslut som rör område med riksintresseanspråk kopplat till industriell produktion. Besluten innehåller motiv för utpekandet och hur det aktuella området svarar mot kriterierna i sektorsbeskrivningen och en kort redogörelse för de samråd som hållits. Till besluten finns en värdebeskrivning med information om påverkansområde, påverkansfaktorer och eventuella framtida behov av markanspråk. Beskrivningen innehåller också en geografisk precisering på karta av aktuellt område med motivering för vald avgränsning där storleken på området uppges.

Områden av riksintresse för industriell produktion innefattar industri som betraktas vara av stor nationell betydelse och att områden med anläggningarna bidrar till att upprätthålla nationellt viktiga strukturer för att kunna genomföra vårt gemensamma samhällsbygge. I vissa fall, när konkurrerande intressen finns, krävs att områden av riksintresse industriell produktion pekas ut för att områdena ska kunna skyddas mot åtgärder som påtagligt kan försvåra tillkomsten, utveckling eller utnyttjandet av anläggningarna.

4.3 Kulturmiljöprogram för Gotland

Kulturmiljöprogram för Gotland består av en kulturvärdeskarta som finns tillgänglig på regionens hemsida samt en strategi för hur kulturmiljöer på Gotlands ska utvecklas och bevaras.

I strategin beskrivs de övergripande målen för de gotländska kulturmiljöerna:

- Att lyfta kulturmiljöer som en resurs för regionen (RUS)
- Att sprida kunskap om kulturmiljöer och kulturvärden
- Att bruka kulturmiljöerna utan att förbruka dem.

Vidare finns tre fokusområden som på ett översiktligt sätt beskriver hur regionen ska jobba vidare för att uppnå målen. Dessa tre fokusområden är:

- Kulturmiljö som en del av hållbar utveckling
- Världsarvet Hansestaden Visby
- Bebyggelse och landskap

Kulturmiljöprogrammet är ett ramverk för kunskapsuppbyggnad som kan fyllas på med mer information vartefter den blir känd. Det är inget statiskt underlag som riskerar att hamna på hyllan, utan en pågående kartläggning. Det fungerar även som ett dialogverktyg som ger möjlighet till ökat engagemang från allmänhet och bidrar också till en mer transparent beslutsprocess vid till exempel bygglovsansökan. Att en byggnad eller miljö finns upptagen i kulturmiljöprogrammet medför inga ”automatiska” restriktioner och innebär inget förändringsförbud. Poängen med att beskriva miljöer och objekt och tillgängliggöra detta på webben är att fastighetsägare i ett tidigt skede ska känna till kulturvärdena. I många fall blir det i samband med bygglovsansökan nödvändigt att bifoga en antikvarisk förundersökning och genomföra ändringen med antikvarisk kontroll, i enlighet med Boverkets rekommendationer. Detta för att reda ut vilka specifika kulturvärden som påverkas av den tänkta åtgärden och säkra kulturvärdena i byggprocessen. En förundersökning ska utföras av en antikvarie och bekostas av byggherren. Inför planläggning behöver de kulturhistoriska värdena definieras och värderas för att möjliggöra för nödvändiga varsamhets- och skyddsåtgärder. Även om en byggnad eller miljö inte finns med i kulturvärdeskartan kan den ändå vara särskilt värdefull. Att den inte är utpekad betyder bara att kulturvärdena inte är kända. En genomgång av utpekade kulturvärden bör därför göras för att förstå vilka kompletteringsbehov det finns.

I kapitel 2.11.1 föreslås riktlinjer för hur Region Gotlands Kulturmiljöprogram bör hantearas vid plan- och bygglovsärenden.

4.3.1 Kulturmiljö som en del av hållbar utveckling

Kulturmiljöer och landskap utgör en ovärderlig resurs för Gotlands som boendemiljö och besöksmål och, utveckling och bevarande av dessa innebär att Gotlands säregna identitet upprätthålls och förstärks. Sambandet mellan hållbar utveckling och kulturarv har under de senaste åren tillmätts ökad betydelse. Att ett rikt kulturarv får positiva ekonomiska konsekvenser är självklart – inte minst för en attraktiv boendemiljö och en uthållig kulturturism, men det bidrar också till ekologisk och social hållbarhet. Att ta tillvara och bruka den byggda miljön och hitta nya användningssätt istället för att bygga nytt minskar belastningen på miljön och innebär att bebyggelsen bevaras långsiktigt. Kulturmiljöerna kan hjälpa oss att reflektera över och känna anknytning till både vår historia och vår samtid samt bidra till

ökad trivsel och delaktighet. En av utmaningar är att under ett högt förändringstryck värna varje plats specifika karaktärsdrag vid utveckling och förändring.

Detta kan åstadkommas genom bevarandeled utveckling som innebär att de kulturhistoriska värdena används som en viktig utgångspunkt vid förändring. I praktiken behövs verktyg för bedömning av hur förändringar påverkar dessa värden och formulering av kritiska gränser för förändringar och exploatering. Exempel på detta är antikvarisk förundersökning eller andra kulturmiljöunderlag.

Tekniska lösningar för energiframställning som exempelvis vindkraft och solpaneler kan ibland vara problematiskt att kombinera med kulturmiljöer. Det finns dock möjlighet att arbeta proaktivt för att undvika att konflikter uppstår. Ett sätt för att främja användandet av solenergi är att ta fram en inventering och lyfta fram de tak som är lämpliga för solenergi-utvinning där kulturhistoriska värden, försvarets påverkansområde eller andra hinder inte föreligger. När det gäller vindkraft är det avgörande att påverkan analyseras i ett tidigt skede för att hitta de platser som ur landskapsbildssynpunkt är det mest lämpade. Man bör här även ta hänsyn till de kumulativa effekterna som kan innebära en sammanvägd större skada på till exempel Gotlands kyrkor som idag utgör ensamma monument i landskapet.

På Uppsala Universitet Campus Gotland bedrivs forskning med inriktning mot energianpassning i kulturhistorisk bebyggelse och kulturmiljön som en resurs som kan bidra till en hållbar utveckling genom bland annat återbruk. Att ta del av och använda de resultat som framkommit hittills blir en del av de strategiska arbetet med kulturmiljöprogrammet.

4.3.2 Världsarvet Hansestaden Visby

En strategi och handlingsplan för Hansestaden Visby finns framtagen där det övergripande målet är att säkerställa världsarvsvärdet samt att använda världsarvet som en plattform för hållbar platsutveckling. Se ”Strategi och handlingsplan för världsarvet Hansestaden Visby del I”. I projektet ”Resan mot hållbar Hansestad – platsutveckling genom besökshantering” har en fördjupning gjorts med fokus på hur en hållbar besöksförvaltning kan bidra till ett hållbart världsarv. I projektet tog man fram visionen; *Hansestaden Visby är en levande och välbevarad världsarvsstad, fylld av mångfald, möjligheter och genuina upplevelser som bidrar till ett hållbart och resilient Gotland*. Resiliens är ett relativt nytt begrepp som blir allt viktigare att förhålla sig till i en snabbt föränderlig värld.

I ett pilotprojekt i samarbete med Unescos rådgivande organ ICOMOS international har världsarvet Hansestaden Visby valt ut tre utmaningar på 30-50 års sikt som behöver hantearas för att öka vår resiliens:

- 1) Anpassa sig till och försöka minska klimatförändringar
- 2) Bibehålla permanent boende i stadskärnan.
- 3) Få boende på Gotland att fortsätta komma in till Visby innerstad för vardagsaktiviteter. Insatser för att möta dessa utmaningar finns delvis redan i vår världsarvsstrategi men fler kommer att behöva inkluderas i framtiden.

4.3.3 Bebyggelse och landskap

Kulturvärdeskartan innehåller ett stort antal miljöer och objekt som kan anses ha ett kulturhistoriskt värde. Det finns både behov att fördjupa kulturmiljöprogrammet och även priori-

tera bland det omfattande materialet. I några avseenden kan vissa miljöer vara överrepresenterade medan andra saknas helt. Rådande bebyggelsestryck och hur bebyggelsen har lokaliserats under den senaste tioårsperioden blir också ett viktigt underlag för att bedöma de kumulativa effekterna på kulturhistoriskt värdefull bebyggelse och landskap. En noggrann redovisning av kulturvärdena utgör en viktig utgångspunkt för hänsyn och anpassning vid planering och byggande och en samlad bild av de gotländska kulturvärdena är en förutsättning för en långsiktig hantering av tillkommande bebyggelse. På så vis blir konsekvenserna av olika åtgärder lättare att förutspå och det blir enklare att göra rätt avvägningar när det gäller exploatering och skyddsåtgärder. Med ett tydligt underlag kan också slumpmässiga och ogenomtänkta beslut hos myndigheterna undvikas.

I Landskapskonventionen understryks att landskapet är en gemensam tillgång och ett gemensamt ansvar. Den lyfter fram landskapets sociala betydelse och betonar vikten av att människor kan delta aktivt i värdering och förvaltning av landskapet genom en inkluderande process. Den bästa förutsättningen för att kulturvärdena ska bli respekterade är att de är identifierade och redovisade på förhand. Det är också viktigt att sprida kunskap och öka förståelsen för kulturarvet och på så sätt skapa delaktighet hos fastighetsägare och allmänhet. I plattform för kulturhistorisk värdering och urval betonar Riksantikvarieämbetet att synen på vad som är värdefullt är föränderligt och det yttersta ansvaret som vilar på den offentliga kulturmiljövärden behöver verkställas med respekt för både allmänna enskilda intressen. Det handlar även om att vara medveten om att de val som görs kan påverka den officiella historieskrivningen och vad - vilka människor, berättelser och platser - som får ingå i den. Ett normkritiskt arbetssätt som innebär att en mångfald av historiska perspektiv beaktas bör således genomföra det offentliga värderings- och urvalsarbetet.

4.3.4 Bebyggelsemönster och gotländsk byggnadstradition

Historiskt sett förlades bebyggelsen mycket medvetet där de bästa förutsättningarna fanns, dvs i anslutning till befintliga vägar, i anslutning till åkermark, där det fanns tillgång på vatten och med hänsyn till klimat och vindriktning. Bebyggelse förlades i stor sett aldrig i utmark, längs kusten eller på jordbruksmark. Under laga skiftet flyttades vissa gårdar ut för att placeras närmare den mark som brukades, men många gårdar som uppfördes under järnåldern ligger fortfarande kvar på samma plats. Gårdar som skiftats ligger ensamma i anslutning till åkermark och de oskiftade gårdarna ligger tätt tillsammans i så kallade grannlag. Under slutet av 1800-talet och framåt effektiviserades jordbruket och åkrar slogs ihop, myrmark dikades ut och raka vägar drogs genom landskapet. När järnvägen kom förlades många hus längs spåret och nya tätbebyggda knytpunkter skapades. Det är framförallt turismen och fritidshusen som orsakat spridningen av bebyggelse, vilket är ett sentida fenomen. Detta har bidragit till att framförallt landskapsbilden i kustområdet förändrats till att uppfattas mer bebyggelseinfluerat. Minskande arealer med betesmark har orsakat en pågående igenväxning. Ambitionen att hålla bebyggelsen samlad bidrar till att landskapsbilden fortsatt upplevs som luftig och gles med stora sammanhängande oexploaterade landområden emellan. Att bygga vidare rådande bebyggelsemönstret innebär inte att nya byggnader ska utformas som nya gårdsmiljöer och förläggas i ett helt oexploaterat område, utan en förtätning bör istället ske på ett underordnat sätt i anslutning till redan befintlig bebyggelse med undantag från ensamt belägna gårdar. **Byggnadstraditionen** på Gotland är relativt unik fram till sent 1800-tal då bebyggelsen blev mer likriktat svensk. De stolta, vitputsade Gotlandsgårdarna, kyrkor och prästgårdar, bulhusen och fiskebodarna i både sten och trä är typiska för Gotland och byggnaderna som tillhör bondgården har nästan uteslutande varit friliggande och funktionsuppdelade. Det finns anledning att ytterligare fördjupa diskussionen

om hur ny bebyggelse ska utformas, vilket lämpligen ryms inom den kommande arkitekturstrategin.

4.3.5 Riktlinjer för de gotländska fiskelägena

Inom ramen för kulturmiljöprogrammet har riktlinjer för de gotländska fiskelägena tagits fram. Fiskebodarna har ursprungligen byggts som enkla förråd för fiskeredskap och tillfällig övernattnings i samband med fiske. Bodarnas betydelse har förändrats över tid, både vad gäller funktion och ägoförhållanden. Idag finns i stort sett endast fritidsfiske kvar och bodarna används allt mer för enstaka övernattnings och sommarvistelse och ägs ofta av personer utan direkt koppling till en gård i socknen. Fiskelägenas utveckling och bevarande har präglats av gemenskap, ett gemensamt ägande och samarbete kring olika praktiska behov. Den gemensamma förvaltningen av bryggor, byggnader och mark mellan bodarna är ännu en viktig kvalitet och förutsättning för att fiskeläget ska upplevas som en välkommande och tillgänglig kulturmiljö även för tillfälligt besökande. Även om ägandet och fisket genomgår förändringar är det viktigt att fiskelägena inte utvecklas till sommarstugeområden. Användningen ska präglas av respekt för allmänhetens tillgång till stranden och bodarnas kulturhistoriska värde. Målsättning är att säkra fiskelägena inför framtiden så att de en del av Gotlands fantastiska kustlandskap och att alla får möjlighet att njuta av och uppleva detta unika kulturarv. Riktlinjer för fiskelägen finns på regionens hemsida: <https://gotland.se/74767>

4.3.6 Varsamhet och förvanskningförbud

Enligt plan- och bygglagen 8 kap. 13 § får en byggnad som är särskilt värdefull från historisk, kulturhistorisk, miljömässig eller konstnärlig synpunkt inte förvanskas. En byggnad eller bebyggelsemiljö kan vara särskilt värdefull om den tydliggör tidigare samhällsförhållanden. Det kan exempelvis vara typer av byggnader eller konstruktioner som tidigare varit vanliga, men nu blivit sällsynta. Byggnader som tydliggör tidigare sociala och ekonomiska förhållanden eller stadsbyggnadsideal och värderingar. Det kan också vara en byggnad eller miljö som representerar olika samhällsfunktioner eller verksamheter som varit av betydelse på lokal nivå. En byggnad kan vara en sådan särskilt värdefull byggnad i sig eller för att den utgör en del av en särskilt värdefull bebyggelsemiljö. Enligt Boverket kan alla byggnader äldre än 1920, som är någorlunda bevarade anses vara särskilt värdefulla.

Förvanskningförbudet är dock inget förändringsförbud. Det är de egenskaper som gör byggnaden särskilt värdefull som är skyddade. Klarlägger och respekterar man värdena kan man ändå ofta utföra olika åtgärder. För att tydliggöra värdena kan det behövas antikvarisk kompetens. Vid prövning av om en åtgärd innebär en förvanskning bör det klarläggas om åtgärden förändrar byggnadens karaktärsdrag eller skadar någon av de egenskaper som ligger till grund för byggnadens eller områdets kulturvärden.

Varsamhetskravet, plan- och bygglagen 8 kap 17§ gäller all bebyggelse såväl interiört som exteriört och innebär att alla ändringar och underhåll av byggnader ska ske på ett sätt som tar tillvara befintliga karaktärsdrag och kvalitéer. Det kan handla om såväl byggnadsmaterial, takutformning, färgsättning, form och byggnadens samspel med omgivningen som de material och metoder som tidigare använts.

Några enkla tips kan vara:

- Låt byggnaden, dess egenskaper och karaktär vara utgångspunkten för åtgärderna.

- Rådgör på ett tidigt stadium med en antikvarisk sakkunnig och kontakta regionen för att ta reda på vad som gäller för din fastighet.
- Gör så få ingrepp som möjligt. Bevara och reparera det som fungerar. Sträva efter att tillgodose nya funktionskrav med utnyttjande av byggnadens egna möjligheter.
- Sök lösningar som stämmer överens med byggnadens gestaltning och tekniska utförande både i helhet och i detaljer. Rådgör tidigt med arkitektonisk och teknisk sakkunskap.
- Välj lösningar och material som underlättar ett långsiktigt underhåll och som i framtiden medger utbyte eller förnyelse utan stora ingrepp.
- Varsamhet är att hushålla med resurser samt att ta tillvara och respektera brukarnas uppfattning och kunskap.

Läs mer på Boverket.se

För Visby gäller ”Bebyggelsen och utemiljöns karaktärsdrag i Visby ytterstad” som stöd för att tolka förvanskningsförbudet och varsamhetskravet.

4.3.7 Kulturmiljöunderlag

Inför planläggning eller annan förändring av bebyggelse eller kulturlandskap kan det behövas olika typer av kunskapsunderlag.

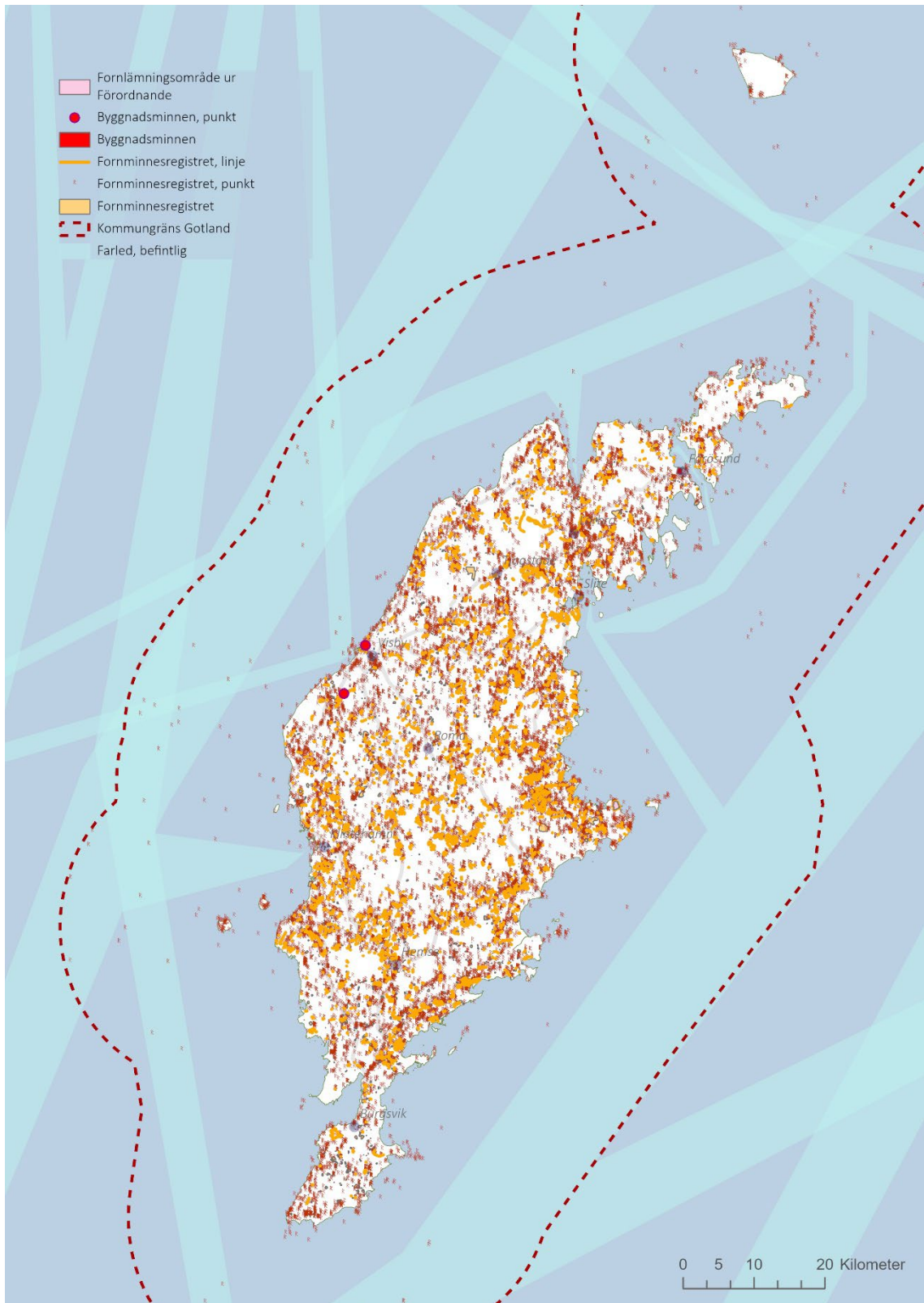
Vid ändring av särskilt värdefull bebyggelse såsom om- och tillbyggnader eller ändrad användning kan det bli nödvändigt med en antikvarisk förundersökning. I en förundersökning kan de befintliga kulturvärdena tydliggöras och på vilket sätt dessa påverkas av de tänkta åtgärderna. Detta underlag tas fram av en antikvarie och bekostas av byggherren. Den möjliggör för miljö- och byggnämnden att fatta ett beslut huruvida byggnaden behandlas varsamt och om den förvanskas eller inte. Åtgärden kan också komma att behöva en antikvarisk kontroll under byggprocessen och förundersökningen bör innehålla förslag på kontrollpunkter som kan föras in i kontrollplanen.

Inför planläggning av en bebyggelsemiljö eller landskap med höga kulturvärden behövs en beskrivning av det aktuella områdets specifika kulturvärden. Detta bör inkludera en karaktärisering av befintlig bebyggelse, landskapsbild och områdets historiska spår. Detta blir ett stöd i den vidare planprocessen för att säkerställa de kulturhistoriska värdena och avgöra vilka skyddsåtgärder som kan bli nödvändiga. Kulturmiljöanalyser inför planläggning bör innehålla en beskrivning av landskapsbilden och befintlig bebyggelse samt genom fotografier och äldre kartor tydliggöra miljöns historiska utveckling.

Förtätning kan ske under förutsättning att den befintliga miljöns kulturhistoriska sammanhang fortsatt blir läsbar. Det vill säga bebyggelse som förläggs i anslutning till en äldre gård kan påverka förståelsen för hur gårdsmiljön med trädgård och marker historiskt var uppbyggd och fungerade. I ett oexploaterat läge kan en nyetablering innebära att kulturlandskapet splittras och det rådande bebyggelsemönstret bryts. Marken kan exempelvis tidigare används som änge och hagmark eller åker, vilket innebär att den aldrig var avsedd att bebyggas. Ett ökat bebyggelsetryck med framförallt småhus som tillkommer genom förhandsbesked innebär stora utmaningar då påverkan på kulturvärdena i ett lite större sammanhang inte kan förutses. Detta på grund av att bedömningen av dessa enstaka exploateringar inte föranleder någon vidare utredning om påverkan på området som helhet eller hur ny bebyggelse riskerar att få splittrande effekt på kulturlandskapet. Det finns därför ett stort behov

att fördjupa kulturmiljöprogrammet för att utreda vilken tålighet olika landskap har för förtätning och på vilket sätt detta kan göras för att undvika skada. Bebyggelseutvecklingen den senaste tioårsperioden 2010-2020 har kartlagts och den visar hur bland annat att det stora flertalet fritidshus placerats i det mest känsliga kulturlandskapen i anslutning till kusten. Det finns behov av en regelbunden kartläggning och utvärdering av hur bebyggelsen lokaliseras för att förstå hur landskapet påverkas över tid.

4.3.8 Tillstånd till ändring av fornlämningar och byggnadsminnen

Karta. Kartan redovisar kända fornlämningar och byggnadsminnen enligt Kulturmiljölagen.

Länsstyrelsen ansvarar för fornlämningar och fornfynd som finns på Gotland och ska kontaktas om man planerar ett arbete som riskerar att påverka en fornlämning. Som en del i

planeringen av markarbeten behöver du kontakta Länsstyrelsen för att reda ut om ingreppet kan påverka fornlämningar. Det är viktigt att kontakta länsstyrelsen i god tid innan det planerade arbetet. Om Länsstyrelsen bedömer att det kan finnas fornlämningar inom området kan en arkeologisk utredning bli aktuell. Syftet med den arkeologiska utredningen är att klargöra om fornlämningar berörs. Riksantikvarieämbetets karttjänst Fornsök innehåller information om alla i nuläget kända registrerade fornlämningar och övriga kulturhistoriska lämningar i Sverige och kan vara till hjälp vid planeringen. Kontakta också länsstyrelsen vid upptäckt av en skada på en fornlämning, eller upphittat fornfynd.

Länsstyrelsen kan skydda kulturhistoriskt värdefulla byggnader, miljöer och anläggningar genom att förklara dem som byggnadsminnen enligt Kulturmiljölagen. Som fastighetsägare behöver man tillstånd hos länsstyrelsen för att göra ändringar som strider mot byggnadsminnets skyddsbestämmelser. Beroende på vad som gör just det byggnadsminnet särskilt värdefullt kan skyddsbestämmelserna vara mer eller mindre omfattande. Tillstånd kan behövas för att till exempel flytta, bygga om eller bygga till en byggnad men också göra ändra planlösningen eller stommen. För att avgöra om det krävs tillstånd bör man kontakta länsstyrelsen för samråd i ett tidigt skede inför planerade ändringar eller underhåll. När Länsstyrelsen beslutar om tillstånd eller bidrag som rör byggnadsminnen ställs ofta villkoret att en antikvarisk expert ska följa projektet. Den antikvariska experten ska uppfylla kraven på kompetens, erfarenhet och lämplighet. Den som äger eller förvaltar ett byggnadsminne kan söka bidrag från länsstyrelsen för att vårda det eller göra det mer tillgängligt. I Riksantikvarieämbetets bebyggelseregister kan du hitta information om vilka fastigheter som är byggnadsminnen på Gotland. Källa www.lansstyrelsen.se

4.4 Strandskydd

4.4.1 Strandskydd på Gotland

Strandskyddet på Gotland kan delas in i två delar - strandskydd utmed kusten och strandskydd utmed sjöar och vattendrag, s.k. inlandsvatten.

Generellt råder strandskydd 100 meter från strandlinjen, både på land och ut i vattnet. Detta gäller både utmed kusten och för inlandsvatten. Länsstyrelsen får om det finns skäl för det utöka strandskyddet till maximalt 300 meter. Stora delar av strandskyddet utmed den gotländska kusten omfattas av utökat strandskydd. Länsstyrelsen kan även, om strandskyddet är obehövt, upphäva strandskyddet. På några få platser är strandskyddet upphävt på Gotland.

När det gäller inlandsvatten är strandskyddet på Gotland inte lika väl kartlagt och redovisat som strandskyddet runt kusterna. Det innebär inte att strandskyddet utmed sjöar och vattendrag inte ska beaktas i samma utsträckning som utmed kusterna. Det innebär att en särskild utredning, i det enskilda fallet, ofta krävs för att bestämma om strandskydd råder eller inte på en specifik plats. I stort sett alla sjöar och vattendrag omfattas av strandskydd. Det finns ingen angiven nedre gräns för hur liten en sjö eller ett vattendrag ska vara för att ett inlandsvatten inte ska omfattas av strandskydd. Även inlandsvatten som inte är vattenförande året om omfattas av strandskydd. Konstgjorda sjöar och vattendrag omfattas dock

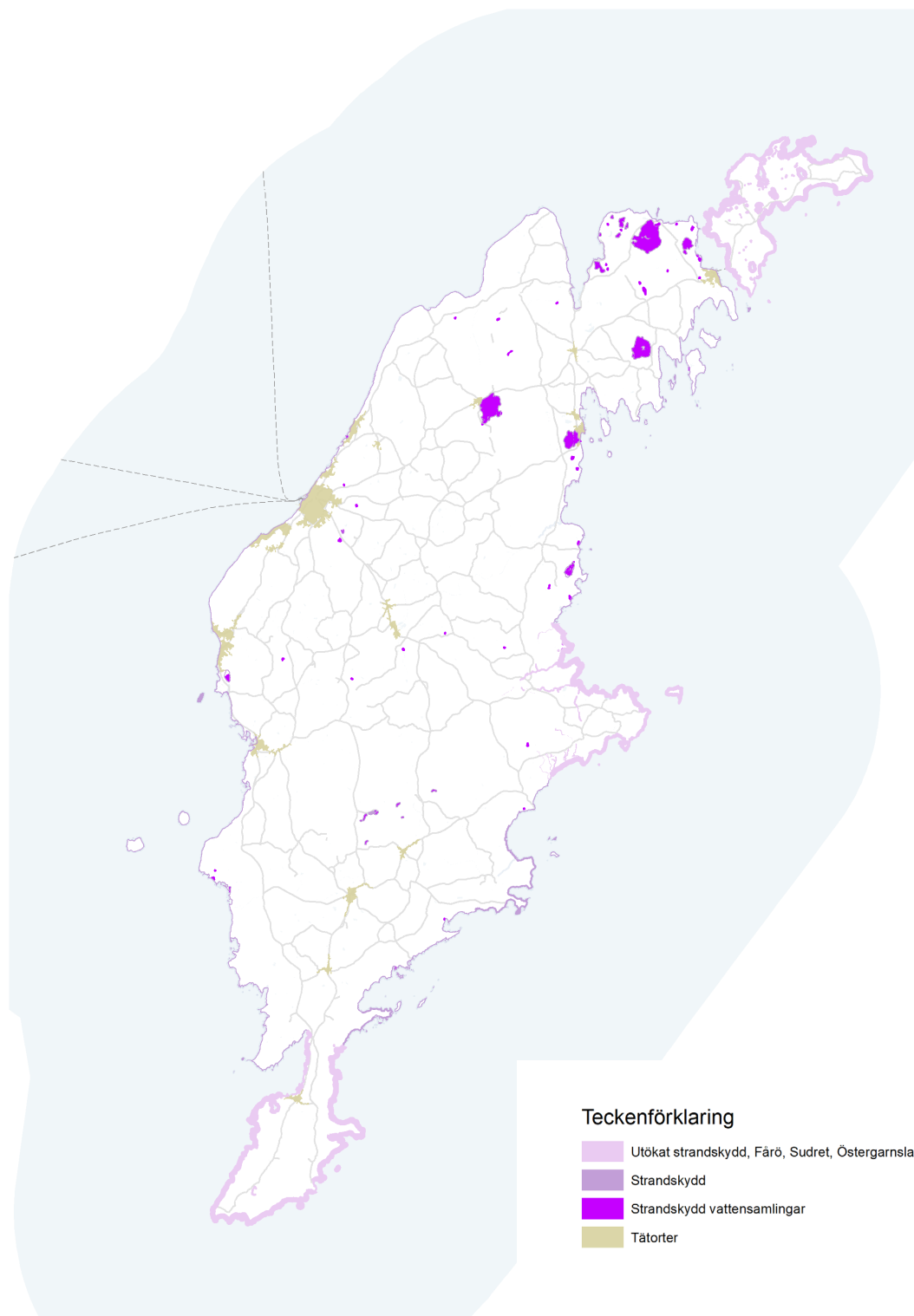
inte av strand-skydd. Vad som ska anses utgöra ett konstgjort vatten är dock, enligt rättspraxis, inte alltid så lätt att avgöra.

Normalt sett är det kommunen som är den myndighet som handlägger och beslutar om strandskyddsdispenser. Detta gäller dock inte om den strandskyddade marken eller vattenområdet även omfattas av något ytterligare statligt beslutat områdesskydd. Inom sådana områden är det Länsstyrelsen den myndighet som handlägger och beslutar om strandskyddsdispenser. Nästan hela den gotländska kusten är statligt naturreservat, kallat Naturreservatet Gotlandskusten, vilket alltså innebär att det i huvudsak är Länsstyrelsen som handlägger och beslutar i strandskyddsärenden inom det gotländska kustområdet. Vattenområdet utanför kusten omfattas inte av naturreservatet varför Region Gotland hanterar tillsyn och dispensgivning för åtgärder som endast berör vattenområdet, t.ex. bryggor, muddring, m.m.

Det är Länsstyrelsen som även prövar ansökningar om tillstånd enligt naturreservatets föreskrifter. Samtidigt som Länsstyrelsen beslutade om att utöka strandskyddet runt kusten beslutade Länsstyrelsen även att inrätta Naturreservatet Gotlandskusten. Naturreservatets utsträckning på land omfattade från början samma område som det generella och det utökade strandskyddet runt kusten tillsammans utgjorde. Det utökade strandskyddet har efter Länsstyrelsens översyn av strandskyddet justerats, både utökats och minskats, utan att det underliggande naturreservatet har följt med i den förändringen. Det innebär att det på senare tid utökade strandskyddet i vissa fall inte har ett underliggande områdesskydd, vilket i sin tur innebär att det är Regionen som beslutar i ärenden om strandskydd inom dessa områden. Samtidigt finns det några områden, där det utökade strandskyddet har tagits bort eller minskats, som fortfarande omfattas av Naturreservatet gotlandskusten, men inte av strandskydd. Inom dessa områden krävs fortfarande Länsstyrelsens tillstånd för att få vidta vissa åtgärder som finns angivna i naturreservatets föreskrifter.

Inom vissa områden har Länsstyrelsen i beslut tagit ställning till i vilken utsträckning och vilka inlandsvatten som ska omfattas av strandskydd. En sådan bestämning har dock inte genomförts för alla förekommande inlandsvatten på Gotland. Region Gotland anser att en sådan bedömning bör göras för att underlätta handläggning och prövning av ärenden. Länsstyrelsen har meddelat att de för närvarande arbetar med att digitalisera strandskyddet för Gotland i sin helhet, vilket kan medföra en ökad tydlighet om var strandskydd gäller och inte. Digitaliseringen förväntas färdigställas i december 2024.

När det generella strandskyddet infördes 1974 undantogs mark- och vattenområden inom gällande stadsplaner och byggnadsplaner från strandskyddet, men inte inom avstyckningsplaner. Inom avstyckningsplaner råder dock sedan en ganska lång tid tillbaka ett slags undantagssituation. Inom avstyckningsplaner råder inget strandskydd inom områden avsedda för bebyggelse, medan det i övrigt råder strandskydd inom dessa planer. Detta kan inom en nära framtid komma att förändras på så sätt att strandskydd ska anses gälla utan undantag inom avstyckningsplaner.

Karta. Strandskydd